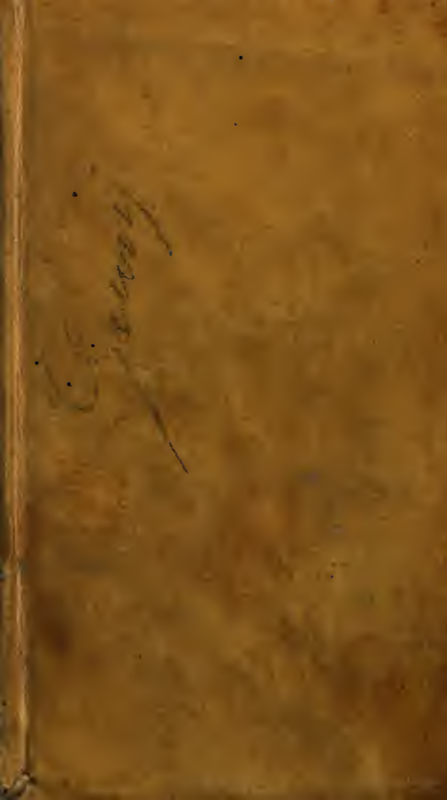

13-8.G.54

SVMMA
SIVE

COMPENDIVM

Eorum, quæ in Foro magis practicabilia continentur in Libro XVI. Par. I. Theatri Veritatis, & Iustitiæ.

De Regalibus.

ROMÆ, M DC. LXXIX.

Typis Bartholomæi Lupardi Impressoris Camer. & Vatic.

Superiorum Permissu.

Imprimatur,

Si videbitur Reuerendiſſimo Patri Sacri Palatij Apoſtolici Mag.

I. de Ang. Arch. Vrb. Viceſg.

Imprimatur,

Fr. Raymundus Capiſuccus Sacri Palatij Apoſtolici Magiſter Ordinis Prædicatorum.

Google

INDEX

RVBRICARVM

Summæ, seù Compendij de Regalibus.

I.

PROEMIALIA:

I V.

De Vectigalibus, Dohanis, Gabellis, Pedaggijs, Collectis, Datijs, Fidis, Taxis, Contributionibus, alijsque publicis oneribus.
à num. 53. *ad num.* 70.

V.

De Salinis, & Salarijs, alijsque salis materiam concernentibus.
à num. 71. *ad* 80.

V I.

De mineralibus, & minerijs, alijsque fodinis, & excauationibus eorum, quæ sint post superficiem, & de thesauris.
à num. 81. *ad* 88.

VII.

De Fisco, ac iuribus Fiscalibus pęnalibus, ac successorijs, in bonis scilicèt proscriptorum, aliorumue delinquentium, siuè in vacantibus, vel naufragatis, aut aliàs derelictis, certum non habentibus dominum, ac possessorem. *à num.* 89. *ad* 110.

De

VIII.

De monetis, earumque cussione, & vsu.
*à num.*111. *ad* 118.

IX.

De pluribus Regalium speciebus, nempè; De nundinis, & mercatis; De ponderibus, & mensuris; De iuribus priuatis, & prohibendi; De tractis, & extractionibus, & Represalijs.
*à num.*229. *ad* 124.

X.

De Mari, Fluminibus, Lacubus, Portubus, Ripis, Siluis, Montibus, Forestis, Piscationibus, vel piscationum iuribus; Venationibus, Pascuis, alijsque vsibus, & eorum prohibitionibus.
*à num.*125. *ad* 134.

XI.

De Locis, & Vijs publicis, & de Angarijs, & perangarijs, alijsque seruitijs.

Ac etiam de iure publici belli, ac

de armentis, & fortificationibus.

Et de iure creandi Titulatos, & Barones, concedendi nobilitatem, creandi Doctores, & Notarios, & erigendi Vniuersitates, & Academias.

à num. 134. *ad* 146.

XII.

De potestate condendi leges, eisq; derogandi.

De iure concedendi gratias tertio præiudiciales, vel tollendi ius tertij, ac reuocandi concessiones, seù aliàs inhabiles reddendi habiles, remittendique delicta, & pœnas, aliaue similia faciendi, quæ in iure prohibita sint.

à num. 147. *ad num. finalem, &c.*

SVM-

SVMMARIVM.

I.

1 *Debent peti rerum principia, & quarè.*
2 *Regalium usus est antiquus, & de ratione.*
3 *In quibus dos principatuum, & Republicarum consistere soleat.*
4 *Quare antiquitùs non appellarentur regalia.*
5 *De causa ordinationis* tex. in cap. vnic. *quæ sint regalia.*
6 *Recensentur regalia contenta in dicto textu.*
7 *Quod non omnia in eo recenseantur*
8 *Alia pertinent ad Principem magis, quàm recensita, & quæ sint.*
9 *Pertinent ad Principem, non autem ad Barones, & subditas Ciuitates.*
10 *Regalia penès priuatum desinunt esse regalia.*
11 *An, & quando sola possessio, sine titulo in his sufficiat.*
12 *Qualis ordo in hoc teneatur, &c.*

I I.

13 *De differentia inter officia venalia, & officia ad iustitiam ministrandam.*

14 *Officiorum venalium sunt capaces, etiam infantes, & mulieres, & quando secùs.*

15 *Quod ista officia sint antiqua in iure explicata sub nomine militiarum.*

16 *In hac materia officiorum non datur certa regula, & quare, quodque agatur solùm de illis Cameræ Romanæ.*

17 *Officia sunt de regalibus, & non possunt obtineri nisi ex concessione Papæ.*

18 *Sunt regulariter vacabilia per mortem naturalem, vel ciuilem, & præsertim per Cardinalitiam dignitatem.*

19 *Non sunt in commercio, sine assensu Papæ.*

20 *Est in commercio commoditas emolumentorum, & quid hæc importet.*

21 *Habentes assensum Papæ, vel reseruationem decreti, vincunt eos, qui non habeant.*

22 *Hic assensus denegari non solet, nec debet, & quando denegari possit.*

23 *An in resignatione officiorum habeat locum regula de infirmis resignantibus.*

24 *Assensus, vel licentia in obligatione non præiudicat pro casu vacationis.*

25 *De diuersis speciebus reseruationis decreti, earumque diuersis effectibus.*

26 *Quale ius habeant super officijs creditores non habentes reseruationem decreti.*

27 *De pluribus quæstionibus inter creditores Officialis super validitate, vel operatione reseruationis decreti.*

28 *De imputatione erogati in emptionem officij in legitimam.*

29 *De donatione pretij, vt supra erogati.*

30 *De præuentiua, vel abusiua concessione officij adhuc non vacati.*

SVMMA

SIVE

COMPENDIVM

Eorum, quæ in Foro magis practicabilia continentur in Libro XVI. Par. I. Theatri Veritatis, & Iustitiæ.

De Regalibus.

ROMÆ, M DC. LXXIX.

Typis Bartholomæi Lupardi Impressoris Camer. & Vatic.

Superiorum Permissu.

Imprimatur,

Si videbitur Reuerendissimo Patri Sacri Palatij Apostolici Mag.

I. de Ang. Arch. Vrb. Vicesg.

Imprimatur,

Fr. Raymundus Capisuccus Sacri Palatij Apostolici Magister Ordinis Prædicatorum.

Google

INDEX RVBRICARVM

Summæ, seù Compendij de Regalibus.

I.

PROEMIALIA:

I V.

De Vectigalibus, Dohanis, Gabellis, Pedaggijs, Collectis, Datijs, Fidis, Taxis, Contributionibus, alijsque publicis oneribus.

*à num.*53. *ad num.*70.

V.

De Salinis, & Salarijs, alijsque ſalis materiam concernentibus. *à num.*71. *ad* 80.

V I.

De mineralibus, & minerijs, alijſque fodinis, & excauationibus eorum, quæ ſint poſt ſuperficiem, & de theſauris.

*à num.*81. *ad* 88.

V I I.

De Fiſco, ac iuribus Fiſcalibus pœnalibus, ac ſucceſſorijs, in bonis ſcilicèt proſcriptorum, aliorumue delinquentium, ſiuè in vacantibus, vel naufragatis, aut aliàs derelictis, certum non habentibus dominum, ac poſſeſſorem. *à num.*89. *ad* 110.

De

VIII.

De monetis, earumque cussione, & vsu.
*à num.*111. *ad* 118.

IX.

De pluribus Regalium speciebus, nempè; De nundinis, & mercatis; De ponderibus, & mensuris; De iuribus priuatis, & prohibendi; De tractis, & extractionibus, & Represalijs.
*à num.*229. *ad* 124.

X.

De Mari, Fluminibus, Lacubus, Portubus, Ripis, Siluis, Montibus, Forestis, Piscationibus, vel piscationum iuribus; Venationibus, Pascuis, alijsque vsibus, & eorum prohibitionibus.
*à num.*125. *ad* 134.

XI.

De Locis, & Vijs publicis, & de Angarijs, & perangarijs, alijsque seruitijs.
Ac etiam de iure publici belli, ac

de armentis, & fortificationibus.

Et de iure creandi Titulatos, & Barones, concedendi nobilitatem, creandi Doctores, & Notarios, & erigendi Vniuersitates, & Academias.

à num. 134. *ad* 146.

XII.

De potestate condendi leges, eisq; derogandi.

De iure concedendi gratias tertio præiudiciales, vel tollendi ius tertij, ac reuocandi concessiones, seù aliàs inhabiles reddendi habiles, remittendique delicta, & pœnas, aliaue similia faciendi, quæ in iure prohibita sint.

à num. 147. *ad num. finalem, &c.*

SVM-

SVMMARIVM.

I.

1 D*Ebent peti rerum principia, & quarè.*
2 *Regalium vsus est antiquus, & de ratione.*
3 *In quibus dos principatuum, & Republicarum consistere soleat.*
4 *Quare antiquitùs non appellarentur regalia.*
5 *De causa ordinationis* tex. in cap. vnic. *quæ sint regalia.*
6 *Recensentur regalia contenta in dicto textu.*
7 *Quod non omnia in eo recenseantur*
8 *Alia pertinent ad Principem magis, quàm recensita, & quæ sint.*
9 *Pertinent ad Principem, non autem ad Barones, & subditas Ciuitates.*
10 *Regalia penès priuatum desinunt esse regalia.*
11 *An, & quando sola possessio, sine titulo in his sufficiat.*
12 *Qualis ordo in hoc teneatur, &c.*

I I.

13 *De differentia inter officia venalia, & officia ad iustitiam ministrandam.*

14 *Officiorum venalium sunt capaces, etiam infantes, & mulieres, & quando secùs.*

15 *Quod ista officia sint antiqua in iure explicata sub nomine militiarum.*

16 *In hac materia officiorum non datur certa regula, & quare, quodque agatur solùm de illis Cameræ Romanæ.*

17 *Officia sunt de regalibus, & non possunt obtineri nisi ex concessione Papæ.*

18 *Sunt regularitèr vacabilia per mortem naturalem, vel ciuilem, & præsertim per Cardinalitiam dignitatem.*

19 *Non sunt in commercio, sine assensu Papæ.*

20 *Est in commercio commoditas emolumentorum, & quid hæc importet.*

21 *Haben-*

21 *Habentes assensum Papæ, vel reseruationem decreti, vincunt eos, qui non habeant.*

22 *Hic assensus denegari non solet, nec debet, & quando denegari possit.*

23 *An in resignatione officiorum habeat locum regula de infirmis resignantibus.*

24 *Assensus, vel licentia in obligatione non præiudicat pro casu vacationis.*

25 *De diuersis speciebus reseruationis decreti, earumque diuersis effectibus.*

26 *Quale ius habeant super officijs creditores non habentes reseruationem decreti.*

27 *De pluribus quæstionibus inter creditores Officialis super validitate, vel operatione reseruationis decreti.*

28 *De imputatione erogati in emptionem officij in legitimam.*

29 *De donatione pretij, vt supra erogati.*

30 *De præuentiua, vel abusiua concessione officij adhuc non vacati.*

31 *De oneribus, quæ officio incumbunt, &c.*

III.

32 *De origine, vel introductione locorum montium in quo consistant.*
33 *De aliis rerum vocabulis.*
34 *De qua specie locorum montium agatur.*
35 *Sunt iura regalia.*
36 *Dantur etiam loca montium non Cameralia, & non regalia.*
37 *De duplici eorum pretio intrinseco, & extrinseco.*
38 *Non sunt in priuato commercio, sine auctoritate Officialis ad id deputato.*
39 *De obligatione Secretarij.*
40 *Venditio sine auctoritate Officialis, non tangit substantiam, neque ius transfert, ideòque potior conditio secundi emptoris cum assensu.*
41 *Transeunt libera in tertium resignatarium ab omnibus vinculis, & quænam retineant.*
42 *De ratione dictæ libertatis.*
43 *Quando ista ratio cesset, ideòque cesset.*

cesset etiam libertas.

44 *De Motu proprio Vrbani VIII. super eadem libertate.*

45 *De attergatione, an inducat eamdem libertatem, & securitatem.*

46 *De venditione commoditatis, vel vendendæ substantiæ cum ipsismet vinculis.*

47 *De euictione, an & quid intret facto casu vinculi.*

48 *Vincula minuunt de pretio, & quomodo in hoc detur læsio.*

49 *An libertas prosit fraudulentis, vel fouentibus causam lucratiuam.*

50 *De implicita donatione pretij, si vnus de sua pecunia emit commodo alterius.*

51 *De reseruatione dispositionis locorum montium, vel fructuum.*

52 *An sint stabilia, & circumscribantur loco, nec nè.*

IV.

53 *De vectigali, quod dohana vulgò dicitur pro introductione mercium, & in qua quota soluatur.*

V.

80 De

80 *De ratione, ob quam magnæ salinæ sunt de regalibus.*

VI.

81 *De Minerijs auri, & argenti, quod sint de regalibus.*

82 *Quid de alijs mineralibus, & fodinis.*

83 *Et quid in rebus laboratis, & manu factis.*

84 *De thesauris, & de pecunia abscondita.*

85 *De generali prohibitione effossionũ, & excauationum, sine licentia, & de ratione.*

86 *Quid in excauationibus, & thesauris in locis sacris, vel Ecclesiasticis.*

87 *An emolumenta fodinarum, & excauationum sint fructus, vel sors.*

88 *De appaltibus mineralium, & fodinarum.*

VII.

89 *Fiscus secularis est de regalibus, ideòque ad solum Principem pertinet,*

net, non autem ad Barones, & subditas Ciuitates.

90 *Quid de Episcopis, & Prælatis Ecclesiasticis.*

91 *De duplici fisco successore, & pœnali.*

92 *De fisco successore in bonis vacantibus.*

93 *In bonis vacantibus Clericorum an fiscus sęcularis, vel Ecclesia succedat.*

94 *In bonis de directo dominio alterius non intrat fisci successio.*

95 *De alijs, qui fiscum excludunt, eique in successione præferuntur.*

96 *In bonis Ecclesiasticis, vel Ecclesiæ intuitu quæsitis quæstio nō cadit.*

97 *An iste fiscus succedat in iurepatronatus.*

98 *De confiscatione omnium bonorum, eiusque diuersis speciebus.*

99 *De conclusione, quod quilibet confiscat in suo.*

100 *De iure fisci in bonis, quæ auferuntur ab indigno.*

101 *De pęnis, & mulctis particularibus.*

VIII.

IX.

X.

XI.

140 *De angarijs, perangarijs, & seruitijs.*

141 *De iure publici belli, vt sit de regalibus.*

142 *Idem de armamentis.*

143 *Ius concedendi feuda nobilia, vel titulos, & dignitates est de Regalibus.*

144 *Creare Doctores, & Notarios, vel erigere Collegia est de regalibus.*

145 *Nobilitatem conferre solius Principis est.*

146 *Declaratur Magistratuum creatio, quando sit de regalibus.*

XII.

147 *Ius condendi leges solius Principis est, & negatur inferioribus.*

148 *Quibus magistratibus concedatur, & quibus non, & præsertim an Legatis.*

149 *Communitatibus subditis, & Baronibus quas leges condere liceat.*

150 *Et de diuersis speciebus confirmationis.*

151 *Qui-*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PROE-

I.

PROEMIALIA.

De Regalium origine, ac introductione eorumque diuisione, & de aliquibus generalitatibus.

RERVM principia, & quidditates, in legalibus quoque exquiri, congruæ applica-
1 tionis, rectæque iustitiæ administrationis ratio exigit, vt ita quod suum est, cuique adaptatè tribuatur, & ne legum prouisio, quæ vni casui opportuna sit, alteri incongruè applicetur.

Quamuis itaque omni æuo, omnique Reipublicæ, vel dominationis generi, publici ærarij prouisio, vt publici belli, & pacis occurratur indigentijs, o-
2 portuna, quinimmò necessaria in vsu fuerit, tanquam per illam dotem, quam omnes penè gentes, omni tempore, mulieri tribuerunt, cui Respublica, siue solu-

soluta sit; siue sub viro (qualis est Princeps) assimilatur, vt ita politici matrimonij onera decẽtem habeant substentationem.

Istaque dos, ex subditorum tributis, & oneribus; vel ex illa
3 bonorum specie constitui pro frequentiori vsu consueuit, in quibus natura insolitam, & excedentem exercuerit libertatem, vt ita hoc ingens naturæ beneficium, omnium commodo pariformiter cedat, non autem vt aliquorum priuatorum dominio, ac vtilitati solum subiaceat; Adeòvt si non omnia, quæ sub regalium genere, pro nostrorum temporum vsu cadunt, eorum tamen pars notabilior, apud antiquitatem quoq; eamdem sortita sint fortunam, vel naturam.

Diuersa tamen apud Romanos, aliasque antiquas dominãtes Nationes, ac Imperia, sortita sunt nomina; isto regalium
4 vocabulo Romanorum legibus,

atque

atque linguæ latinæ professori-
bus ignoto, ob Regij nominis
apud Romanos, post vindica-
tam libertatem, nimiam odibi-
litatem, ac perhorrescentiam.
Cum igitur post tot, Hunno-
rum, Gothorum, Vandalorum,
aliorumque barbarorum incur-
siones, quas Italia, post Sedis
Imperialis translationem in Græ-
5 ciam passa fuerat, sub Longo-
bardorum iugo, ac dominatio-
ne cum eorumdem legibus, il-
lis Romanorum penè in obli-
uionem abitis, viueret, ijque
Arrianæ hæresis sequaces, Ca-
tholicæ Religioni, Romanoque
Pontifici molestias, magnaque
præiudicia inferrent; Romanus
verò Imperator, vel eiusdem
Arrianæ hæresis pice contami-
natus, vel Græci schismatis fau-
tor, Ecclesiæ Romanæ eiusque
Pontificis defensionem aduer-
sùs Longobardos indebitè ne-
gligeret, cum Catholicæ fidei
præiudicio; Hinc Pontifex, præ-

uia Imperij difmembratione, Carolum Magnum, occidenti Imperatorem præfecit, cuius ope ab huiufmodi moleftijs exẽptionem reportauit; Exindeque eiufdem, aliorumque fucceffo- rum poteftas in aliquibus Italiæ partibus enituit; Eiufdem verò Imperatoris, ob dominationum fciffuram, diminuta potentia, Cæfarei nominis, ac poteftatis in Italia penè obliuio inducta eft, donec illorum aliquam præbente renouationem acceffu Henrici primi, quem cognomento Pium, Ecclefia Catholica Sanctorum Catalogo adfcriptum veneratur, ille etenim à Romano Pontifice euocatus aduersùs Græcorum moleftias in Apuliam fe contulit.

At fequuta per matrimoniũ cum vltima Normandorum prole, accidentali vnione Imperij, cum vtriufque Siciliæ Regnis, quæ tunc vnum folum Regnum conftituebant; Exortifq;

adeò Italiæ perniciosis Guelfa, & Ghibellina factionibus; cum Imperator Fridericus Secundus Siciliæ Rex Ghibellinæ factionis tutela, & protectione suscepta, Romanoque Pontifici nimium esset infensus, Imperialemque auctoritatem, in plerisque Italiæ partibus restituere satageret; Hinc inter ipsum, & aliquas Lombardiæ confoederatas Ciuitates, asperum sequutum est bellum, cum ea pace, quæ apud Iuristas Constantiæ dicitur, sopitum.

Inter alias itaque desuper habitas conuentiones, ea fuit, vt firmum esse deberet, quænam iura regalia huiusmodi confoederatis Ciuitatibus remanerent, ac per eas exerceri possent; Cũque eorum enumeratio, atque registratio inter feudales cõsuetudines sequuta esset; Hinc istud Regalium nomen, seù vocabulum prodijt, istaque conuentio in hac Regalium materia, pro

com-

communi lege haberi cepit, vſuque deinceps recepta eſt; Ea autem iuxtà ibi tentum ordinem ſunt.

Armandiæ; Viæ publicæ; Flumina nauigabilia, & illa ex quibus fiunt nauigabilia; Portus, Ripatica,
6 *Vectigalia, quæ dicuntur etiam Tellonia, monetæ, mulctarum pænarumque compendia, Bona vacantia, Bona quæ ab indignis auferuntur, Bona contrahentium inceſtuoſas nuptias, Bona condemnatorum, & proſcriptorum, Angariæ, Perangariæ, & plauſtrorum, ac nauium præſtationes, extraordinaria collatio, Poteſtas conſtituendorum Magiſtratuum ad iuſtitiam expediendam, Argentariæ, Palatia in Ciuitatibus conſuetis, Piſcationum redditus, & Salinariæ, Bona committentium crimen maieſtatis, & Theſauri iuxtà certas portiones, &c.*

Non omnia tamen, iſta conuentio continet iura, quæ hodie
7 pro communi Principum, & Republicarum praxi, iuris rega-

 lis

lis existant, quinimo desunt ea, quæ maioris primiuè ordinis, regiæque coronæ magis annexa censentur, non omnium etenim concessio pro regula facta est, sed aliquorum pro limitatione; firma in reliquis remanente re-
8 gula apud Imperatorem, cuius imaginem quilibet Princeps hodie in sua ditione præsefert, qui iura supremi Imperij habeat.

Eamdem regalium naturam, seú qualitatem, ex temporum, ac morum varietate, pleraque alia in hac lege non recensita, sortita sunt, qualia præsertim sunt, armamenta, siue ius publici belli, & pacis, ac officia venalia, eaque iura super vectigalibus, alijsque iuribus Principis, quæ Romana Curia sub locorum montium vocabulo explicat, aliaque pro locorum moribus, vel legibus.

Omnium itaque præmissorū, aliorumque similium iurium regalium, sola pertinentia est su-

pre-

9 premi Principis, vel Reipubli-
cæ, quæ iura Imperij obtineat,
Priuatis autem, quinimo Baro-
nibus, & domicellis, ſubditiſ-
que Ciuitatibus eadem pertinē-
tia pro generali regula denega-
ta eſt, eiuſdem Principis expli-
cito non accedente priuilegio,
vel eo implicito, quod legitima
immemorabilis, vel centenaria
non vitioſa poſſeſſio allegari
poſse concedat, A.

Adeóque iura regalia priuato
dominio incongrua eſſe, apud
10 Iuriſtas eſt receptum, vt eis, de
priuatorum iure, vel dominiò,
ex Principis conceſſione effectis,
antiqua regalium corrupta na-
tura, nouam priuatorum, ac
indifferentium bonorum ſor-
tiantur, & obtineant; Niſi con-
ceſſio ſolam commoditatem,
vel fruitionem percutiat, penès
ipſum Principem, vel Rempu-
blicam eorumdem iurium ſub-

A. *Hoc tit. diſc.* 14. *&* 81. *in Supple-
mento.*

ſtantia adhuc remanente, B.

Solam itaque huiuſmodi iurium poſſeſſionem, quantumuis
11 longam, niſi immemorabilis, vel centenariæ non vitioſæ, qualitatem habeat, priuatis, alijſque Principe inferioribus non ſuffragari ſine titulo magis receptum eſt, ideòque ad eiuſdem tituli iuſtificationem poſſeſſorē cogi poſſe ſub amiſſionis pęna, C in ſolo retinendæ poſſeſſorio diuturni, nimiumque conſiderabilis temporis poſſeſſione ſuffragante, D. Firma, & generali regula deſuper non cadente, ob nimiam morum, ac ſtylorum diuerſitatem, quibus eſt deferendum.

Diuerſus autem ordo in ſingulorum iurium examine adhi-
12 betur, quàm in eorum enunciata lege ſit adhibitus, vt pro Romanæ Curiæ forenſi praxi, de

B. *Dicto diſc.* 81. *& alibi*.
C. *Dicto diſc.* 14.
D. *De iudic. diſc* 44.

de ijs agatur, quæ magis vsus receperit, cum ob nimiam regionum, ditionumque varietatem, ad vnam Curiam, vel Ditionem, se restringere necessitas cogat, vt ad illationes exinde, vel consequentias, pro rationis, vel circumstantiarum identitate, congruè deueniri valeat.

I. I.

De officijs venalibus.

DIuersa est venalium officiorũ huiusmodi qualitas, ab ijs magistratibus, qui in Regalium textu feudali superiùs insinuato,
13 registrantur, cum de illis, quæ ad iustitiæ administrationem deputentur, textus agat, de eis autem inferiùs agitur, E; Ista verò officia, quæ pro frequentiori praxi venalia sunt, iustitiæ administrationem pro eorum natura non habent, nisi quatenùs,

E. *Infra num.* 14.

pro alicuius principatus mori-
bus, aliqua accidentalis mixtu-
ra insit, eorum substantia in bur-
salibus emolumentis consisten-
te, ob idque venalitatem licitè
admittunt.

Hinc pleraque, infantibus, ac
rusticis quinimò mulieribus cō-
grua sunt, quoties personalem
administrationem, vel indu-
14 striam præcisè annexam non
habeant, siuè quod per substitu-
tum eadem administratio fieri
valeat, F.

Antiqua est hæc Regalium
species, ab ipsorum Romano-
15 rum moribus, ac legibus deri-
uata, satisque in Romana Re-
publica, vel Imperio frequens,
sub diuerso tamen militiarum
vocabulo appellata; Ideòque
quod in Romanorum legibus
in militijs statutum legitur, ho-
diernis venalibus officijs pro ge-
nerali regula congruit, ijs exce-
ptis, in quibus diuersorum lo-
corum

F. *Hoc tit. disc. 2. 6. 15. & in alijs.*

corum leges, vel mores limitationem inducant; Cumque ex iam prænotatis, non de facili istius, omniumque aliorum iu-
16 rium regalium materia vniformem vbique applicabilem recipiat regulam, exindéque resultet consuetus connaturalis Iuristarum error, cum generalitatibus procedendi, siue vnius Regionis, vel Principatus res iudicatas, Scriptorumque traditiones alijs generalitèr applicandi, non distinguendo loca, & tempora, seù legum, ac morum diuersitatem; Hinc vt pro regula in omnibus iam statutum est, de Romanę Curię officijs pro norma, seù idea agitur, vt exindè ducto argumento, iuxtà singularum regionum leges, ac mores, congrua fiat illatio, seú applicatio.

Stat itaque regula, vt huiusmodi officia, tanquam iura re-
17 galia, nonnisi ex Principis priuilegio, vel concessionè per

ſcripturam obtineri valeant, ſiue ex conceſſione illius inferioris magiſtratus, vel ſubditæ Ciuitatis, cui idem Princeps facultatem conceſſerit, adeòvt poſſeſſor ad tituli iuſtificationē cogi valeat, ſin minùs officij priuationem pati meritò debeat, G.

Ex regulari natura quoque eorum perſonalia, ſeù vacabilia ſunt, atque per duplicem mortis ſpeciem in Curia eorum vacatio ſequitur, naturalis ſcilicèt, & ciuilis; ſub iſtius genere cadente tum illa, quæ ex banno capitali, vel caducitate, ſeù priuatione ob crimen in ipſius officij exercitio reſultet, tum etiā illa, quæ ex Cardinalitiæ dignitatis aſſequutione procedit, H. Niſi de ijs officijs agatur, quæ ex priuilegio, vel erectionis lege pro regulæ limitatione perpetua ſint, ad hæredes tranſmiſ-

ſibi-

G. *Dicto diſc. 14.*
H. *Dicto diſc. 2. & 5.*

sibilia, quæ tamen nimium rara sunt, præsertim ex Cameralium genere, aliquibus Romani Populi, seù Capitolij Notariatus officijs istam sortientibus naturam, cum concessionis tamen renouatione in qualibet persona, feudorum ad instar, I.

Eadem regalis qualitas, priuati commercij libertatem excludit; ideòque de vno in alium transferri, siue alteri obligari,
19 aliudue ius reale quouis modo imprimi sine Papæ assensu, seù licentia, vetitum est, in obligatione, vel alio reali iure decreti reseruationem loco licentiæ per Curiæ stylo adhibendo, L.

Priuati commercij libertate, solùm admissa in ea fructuum,
20 seù emolumentorum commoditate, quæ rei substantiam non feriat, nullumque ius reale imprimat, feudorum, aliorumque prohibitorum, & ecclesiasticarū

B 6 pen-

I. *Disc.* 5. & 17.

L. *Dicto disc.* 7. 10. & *seqq.*

pensionum ad instar, ideòque in vendente, vel cedente officium adhuc residet, eiusque persona vacationem regulat, M.

Hinc in officijs manat, vsuque receptum est, quod in feu-
21 dis alijsque prohibitis habetur, vt ij, quibus ex Principis licentia, vel decreto, officij translatio facta sit, siue hypotheca, aliudue ius quæsitum, potiora habeant iura, omnesque alios vincant, quantumuis temporis maiorem antiquitatem ex sola priuata cōuentione habentes; Ex ea congrua ratione, quod ille, qui cum Principis auctoritate ius obtinet, prior esse dicitur, alijs omnibus neglectis, qui eadem legitima auctoritate sint destituti, N.

Hanc autem auctoritatem, vel assensum, pro officij forma-
22 li translatione; siue pro eius obligatione, quæ sub reseruationis

M. *Dicto disc.* 7. 10. *& seqq. & disc.* 16. *& seqq.*

N. *Dicto disc.* 10. *& seqq.*

nis decreti nomine, vt suprà explicari solet, Pontifex denegare non solet, nec debet, nisi grauis ætatis, infirmæque valetudinis, aliauè similis ratio, quæ ob imminentem vacationem, fraudē redoleat, iustam denegandi caussam præbeat; Ideòque stylus est huiusmodi licentiam, non nisi præuia officialis visitatione, cū aliquo competenti spatio concedendi, O.

Quæstione cadente, an resi gnatione admissa ad breue autē
23 tempus morte sequuta resignãtis eadem intret infirmorum, vel de viginti Cancellariæ regula, beneficialis, probabiliori existente negatiua, cum diuersa vigeat ratio, P.

Licèt item in distrahi, vel
24 obligari prohibitis, domini licentia, vel assensus, quoties clausula præiudicij præseruatiua munita non sit, illum operetur domino

O. *Disc.6.*
P. *Ibidem.*

mino assentienti præiudicialem effectum, vt facto deuolutionis, vel vacationis casu, adhuc duret hypotheca, aliuduè ius tertio quæsitum, vt in feudali Sede aduertitur; Diuersum tamen est in officijs, pro Romanæ Curiæ praxi, vt assensus, vel decreti reseruatio suas quidem faciat operationes, contra ipsum officialem, eiusque creditores, aliosuè ab eo causam habentes, atque vt in ipsomet officio exercibile, sit ius obtinentis decretum, donec ius durat officialis, non autem eo expirato per vacationem officij, quod liberum ad Cameram Papæ redit, Q.

Huius autem reseruationis decreti, vel assensus variæ sunt species; Alia etenim est, quæ pro
25 frequentiori vsu, plenaria, & omnimoda sit, atque in reseruatario officij dominium præseferte videatur, vbi nempè officium,

de

Q. *Dicto disc. 10. & seq.*

de alicuius pecunia in alterius persona ematur, non vt aliqua liberalitas cum eo exerceatur, vel beneficium aliquod conferatur, sed pro sola demonstratione personæ, ex cuius mortis, naturalis, vel ciuilis periculo vacatio sequutura sit, ita domino pecuniæ omnimoda fructuũ, ac officij facta sit reseruatio, vt reseruatarius omnia percipiat officij emolumenta, atque ius habeat (noua tamen accedente licentia, sine causa denegari non solita) officium vendendi, siue officialem cogendi, vt vendat.

Ipsius autem reseruatarij mors naturalis, vel ciuilis, nullum causat præiudicium; atque Titularis vita, vel iure durante, omne ius ad hęredem transmittitur, siue in hæreditate remanet, Titulari nudum nomen desupèr habẽte, quamuis quoad Papam, pro casu vacationis, vel administrationis, hæc persona demonstrata, attendenda veniat; Eiusdem-

demque reseruatarij creditoribus ius conceditur, eo modo quoad reliqua debitoris bona, & iura, officij natura non immutata, respectu vacationis, R.

Altera est consimilis reseruationis decreti species, quæ dominium pariter redolet, magis tamen limitata sit, ad ipsius reseruatarij vitam, seù dispositionē, vt propterea, eo defuncto absque facultatis disponendi exercitio, officium liberè pertineat ad officialem, ex occulta, vel implicita pretij donatione, vt propterea transmissio ad hæredem, vt in præcedenti specie, non intret, S.

Tertia est species reseruationis, quæ dominium non redolet, sed potiùs speciem assensus, super hypotheca, vel affectione, iure crediti, fauore illius, qui pro officij emptione pecuniam officiali credit, siue pro alio indif-

R. *Dicto disc.* 10. *& seqq.*
S. *Disc.* 1. *&* 24.

differenti debito, ita obligetur illud officium, quod iam obtineretur, tanquam per superiùs insinuatam speciem illius assensus, qui snper feudorum, aliorumque prohibitorum obligatione concedatur, toto exindè periculo officialis damno cedente, vt officij vacatione sequuta, ius creditoris saluum sit, in reliquis bonis experibile; Ideòque malè huic reseruationi, idem dominij tribuitur effectus, quem aliæ superiùs recensitæ species producunt, cum istius ille sit effectus potioritatis supra alios officialis creditores, quantumuis tempore anteriores, iuxtà eam speciem concursus, quæ inter creditores assensum habentes, & alios, qui eo careant in feudis, alijsque prohibitis cadit; Ac etiam pro competentia, vel exercitio iuris realis, vel facultatis cogendi ad vendendum officium, T.

Ces-

T. *Disc.* 10. *& seq.*

Cessante verò iure, vel inte-
26 resse reseruatarij, & Papæ, alijs quoque creditoribus hanc decreti reseruationem non habentibus, in actione personali, vel Iudicis officio denegãda non est facultas debitorem cogendi ad vendendum officium, vt ex pretio sibi satisfiat, eodem modo, quo in feudis est dispositum, V.

Ista verò decreti reseruatio, iuxtà præmissas species, ad effectum facultatis vendendi, siue cogendi officialem ad venditio-
27 nem; concedi non solet in ijs officijs, quæ Prælaturam cum aliqua administratione annexam habeant, vt sunt Clericatus Cameræ, aliauè officia Prælatitia in suis sedibus recensita, X. cum in priuatorum libito repositum esse non debeat huiusmodi officiales in statu Prælaturæ constitu-

V. *Ibidem.*

X. *Hoc tit. disc. 2. & in relat. Curiæ disc. 31.*

tutos deponere; Eadem reseruatione ad alios effectus concedi solita reliquos operante, super concursu scilicèt, vel iure ad eiusdem officij fructus, & emolumenta, ac etiam ad pretium quatenùs de Papæ placito, ipsiusque officialis consensu, venditio sequatur.

Quæstio item in tertia reseruationis specie cadit, quæ creditum potiùs, quàm dominium redolet, super eiusdem reseruationis valida, vel inualida concessione, in aliorum creditorum officialis præiudicium; idque à facti circumstantijs pendet, subreptionis, vel obreptionis vitiũ redolentibus, Y.

Altera quoque super æquali, vel inæquali plurium reseruatariorum concursu, qui in ipsius reseruationis concessione tempore inæquales existant, si causæ æqualitas accedat, Z. Et altera,

Y. *Dicto disc.* 10. *& seq.*
Z. *Ibidem.*

ra, an concessa pro sorte, suffragetur pro fructibus, idque paritèr à facti circumstantijs decisionem expectat; An scilicèt, Iudicis officio, vel iure actionis, & ex stipulato debeantur, A.

Donationis item quæstiones in ista officiorum materia cadũt;
28 Ac etiam imputationis in legitimam, aliaue iura, vbi absque decreti reseruatione, vel cum eá limitata, de pecunia vnius officium in persona alterius quæratur; Verùm paritèr id certam non recipit regulam, cum facti, & voluntatis potiùs, quàm iuris dicenda veniat quæstio, pro facti qualitate, & circumstantijs decidenda, cum à voluntate erogantis pecuniam, totũ pendeat; Imputationi tamen in legitima regula assistere videtur, B.

Licèt aliquando etiam ad donationem referatur. Cessante præsertim causa necessaria, videtur

A. *Ibidem*.
B. *Disc.* 150.

tur assistere regula, ex diuersa, tamen etiam tacita voluntate limitationem recipiente. Istaque donatio, causa mortis, potiùs quàm inter viuos censenda venit, C.

Super præuentiua, vel abusiua adhuc non vacantium officiorũ
30 concessione, vel translatione, eadem habetur dubitatio, quæ in feudo, vel emphyteusi oriri solet, & propterea sub eisdem terminis decidenda videtur, an, scilicèt, qui concessionem facit, ius habeat supplantandi successorem, eique præiudicium inferendi, D.

Onera, quæ officijs incumbunt, occasionalia sunt, ideòq;
31 cessato officio, cessant, nisi ex officialis facto, priuatoque commodo, officium onere grauatũ sit, vel vbi de illis agatur oneribus, quæ durante officij posses-

sione

C. *Dicto disc*, 1.24. *&* 150.
D. *Disc*. 3. *& in Supplem.*

sione impleta non essent, cum alijs in sua sede, E.

I I I.

De locis montium, aliisque iuribus, cum Principe, *vel cum Republica.*

PRincipe, vel Republica, prompta pecunia in ingenti summa
32 ex belli præsertim occasione, alijsque publicis causis indigente; Cum per illa emolumenta, quæ ex vectigalibus, & gabellis, vel subditorum collectis, alijsuè contributionibus, & oneribus, siue ex consuetis principatus iurium regalium prouentibus percipiuntur, oportunitati, vel indigentiæ promptè occurri non possit; Hinc per implicitam, sortis, vel proprietatis venditionem, cuius pretium oportunum sit necessitatis remedium, siue per quandam impositionis census

E. *Disc.*8. *& seq.*

sus speciem, ab eodem Papa, vel Republica priuatis conceditur huiusmodi iurium, seù emolumentorum in singulos annos participatio, quantitatiua potiùs, quàm quotitatiua, vt in singula centena, quæ Principi, vel Reipublicæ præstita sint, perpetuus super eisdem iuribus assignetur redditus, ad instar census, cum eiusdem acceptæ sortis restitutione redimibilis, F.

Hoc itaque ius participandi de illis prouentibus, qui iuris publici, ac regalis existunt, sub
33 locorum montium nomine in Romana Curia explicatur, vt quælibet scuta centum in sorte, iuxtà præsentem statum, annuorum scutorum quatuor productiuum, vnum locum constituant; Alijs verò principatibus, vel Republicis diuersa adhibentibus vocabula, nempè iurium cum Rege, siue Fiscalium, siue com-

F. *Disc. 26. cum pluribus seqq. & in disc. 163. in supplemen.*

comperarum, & similium in idem, spectato effectu conueniunt, idemque sonant.

Sed quia non omnium regionum, ac principatuum eadem
34 est lex, vel forma; Hinc officiorum ad instar, de illis Romanæ Curiæ sermo erit, à quibus, cum sua proportione, ad illa aliorum locorum, illationes fieri, vel consequentiæ trahi valeant.

Regalia quoque pro eorum regulari natura, hæc iura repu-
35 tantur, vtpotè per Papam, vel Rempublicam concessa, super ijs emolumentis, quæ iuris regalis sint; Eorum tamen ad instar, aliquando eiusdem Principis indulto, erectiones conceduntur super aliquibus bonis, quæ pro dote assignentur; per Communitates, ac per Barones, & quandoque etiam per priua-
36 tos fiunt, ideòque discretio datur montium Cameralium, & non Cameralium, quamuis eadem

dem sit omnium regula, idemque priuilegium.

Duplex in eis pretium datur,
37 intrinsecum, scilicèt, & naturale, primæ erectionis, vel concessionis, inter Cameram, & priuatum emptorem scut. centum pro quolibet loco; extrinsecum verò, vel accidentale illud est, quod ex priuata contractatione, seù priuato cõmercio, quandoque maiùs, quandoque verò minùs ratione bonæ, vel deterioris conditionis in commercio sit; Istud autem accidentale, siuè extrinsecum pretium, non alterat, ideòque solum primæuum erectionis pretium intrinsecum pro extinctione restituendum est, siuè pluris, siuè minoris priuatus possessor ab altero priuato ex resignatione quæsierit. G.

Inter alios autem huius iuris regalis effectus, ille maior, ac præcipuus dignoscitur [1], vt in

[1] G. *disc.33.*

38 priuato commercio, priuatauè
cōtractatione non fit, fine Prin-
cipis assensu, qui per illum offi-
cialem præstari solet, qui The-
saurarius dicitur, per rogitum
alterius officialis, qui Notarij
vices in hoc gerendo, Secreta-
rius appellatur, cuiusuè attesta-
tionibus, super resignatione,
ipsorumque locorum montium
39 libertate defertur; Ipsi Secreta-
rio obligatione incumbente de
proprio reficere totum id, quod
emptoris intereſt aſſertionem
esse minùs veram. H.

Hinc officiorum venalium
ad instar, sola priuata contracta-
tio, absque officialium huius-
modi interuentu, & assensu,
40 commoditatis cōcessionem re-
dolet, quæ ipsorum locorum
non tangit substantiam, penès
priorem possessorem, venditio-
ne non obstante, adhuc rema-
nente, exindèque resultat, quod
vendi-

H. *disc. 27. & seqq. & in Supplemento disc. 163.*

venditore alteri cum præfato assensu, eadem loca resignante, posterioris resignatarij, cum assensu, potior erit conditio, eodem modo, quo in officijs dictum est. I.

Atque hinc, huiusmodi iurium, seù locorum libertas manat, quæ eorum commercio, ac
41 facili cõtractationi magnũ præbet fomentum, vt scilicèt, ab omnibus hypothecis, alijsque nexibus, & vinculis, quibus alia bona, & iura possessoris subiaceant, libera in emptorem, seú resignatarium transeunt, aliaq; non retineant vincula, vel nexum, nisi ea, quæ in ipsa Secretarij assertione, vel fide, siuè in Thesaurarij literis desupèr concedi solitis, quæ patentes dicuntur, exprimantur.

Id autem illi nimium probabili rationi innixum est, quod nouus emptor, vel acquisitor,
42 non priuati possessoris, ac vendito-

I. *disc*.41.

ditoris fidem sequatur, minùsq; eius conditionem inquirere satagat, sed publicam fidem Principis, eiusque officialium sequatur ; Ità duplici actu occultato; In priori scilicèt possessore resignante, illo refutationis proprij iuris in manibus Principis,à quo obtinuit ; Et altero efformationis noui iuris,quod idem Princeps per eius officialium organum concedit resignatario, qui directè, ac immediatè à Principe obtinere dicitur, ad instar resignationum, quæ in Papæ manibus fiant ad certę personę fauorem de beneficijs Ecclesiasticis, quibus in hoc proposito huiusmodi iura assimilata sunt. L.

Ista verò publica auctoritate non accedente, hæc loca montium donec penès priorem possessorem, vel alterum ab eo ex priuata conuentione causam habentem existant, quoad hypothecas,

L. *dicto disc.27.cum seqq.& disc.163. in suppl.*

thecas, aliauè vincula, vel iura tertij, eamdem sortiuntur natu-
43 ram, ac alia priuata bona indifferentia, vt etiam penès tertium emptorem eadem retineant vincula, & affectiones; etiamsi cum Iudicis auctoritate, ac per hastam publicam, vel per adiudicationem, acquisitio sequuta sit, dum cessante præmissa solemnitate auctoritatis magistratuum, seù officialium, quos desupèr Princeps deputauit, ità cessat huiusmodi libertatis præmissa con-
44 grua ratio: M. Quam etsi de iure sufficientẽ pontificia lex ad maiorem firmitatem, omneque dubium dirimendum roborauit. N.

Quæstione cadente, an eadem libertas, vel omnimoda securitas tertij, qui cum hac publica auctoritate contrahat, in eo actu
45 cadat, per quem, non ipsorum locorum substantia, vel proprietas

M. *Ibidem*.
N. *Ibidem*.

prietas, per formalem resignationem de vno in alterum transferatur, sed per quãdam obligationis, vel pignoris, & hypothecæ speciem, per eiusdem Secretarij organum in ipsis literis patentibus, fiat attergatio; Idque varias habet opiniones in sua sede recensitas, firmamque adhuc habere non videtur regulam, vel decisionem, quæ ab ipsius attergationis forma, vel specie probabilitèr pendere videtur, an scilicèt in ipso Secretarij libro quandam prothocolli Notarij speciem redolente resignationis ad instar, id adnotatum sit, adeòvt creditor eamdem publicam fidem sequutus dicatur, ipseq; officialis ex proprijs actis factus certior de alienis vinculis, à liberæ resignationis admissione abstineat, proprio periculo sin minus expositus. O.

In priuato itaque commercio feudo-

O. *disc. 30. & 31. & in proximis.*

feudorum, & officiorum, ac pensionum Ecclesiasticarum, aliorumq; prohibitorum ad instar, sola commoditas est, quæ
46 rei substantiam non tangat; sub eadem verò conuentione; quæ cum præmissa publica auctoritate fiat, cadit quoque substantia, vinculis tamen, quæ in literis contineantur obnoxia, vt propterea emptor, vel resignatarius, ipsorum vinculorum, eorumque casus periculum per aleæ speciem in se suscipiat; Eoque casu contingente, nullum aduersùs venditorem euictionis vel restitutionis pretij regressum
47 habet, dum euictio de natura rei, dicitur, si non à casu, & connaturali periculo per emptorem suscepto, sed ex ipsius venditoris dolo, vel fraude, alioue facto culposo proueniat, vt in pensionum Ecclesiasticarum sede quoque aduertitur. P.

Sed huiusmodi periculi, seu

C 4 vin-

P. *de pension. disc.* 69.

vinculorum ſuſceptio, notabilem cauſat pretij diminutionem ſuper qua læſionis quæſtiones
48 in foro audiri ſolent, certam tamen non recipentes regulam, cùm ex vinculorum numero,& qualitate, ſuſceptique periculi magis proximo, vel remoto timore, id pendeat, ideòque Iudicis arbitrio id remiſſum eſt, ex facti qualitate, & circumſtantijs regulando. Q.

Præmiſſa libertate, nouique emptoris omnimoda ſecuritate, illos potiri congruum eſt, qui onerosum titulum fouentes, cũ bonæ fidei fomento obtineant.
49 Fouentes verò cauſam lucratiuam, quamuis malæ fidei nota digni non ſint, ſubſidiariæ vendicationi, ex æquitate locupletationem de alieno prohibẽte, ſubiacent; Vbi verò ea mala fides accedat, quæ fraudem, ſeù colluſionem poſitiuam, cũ tertij ſupplantatione redoleat, etiam

Q. *dicto diſc. 30. & 31. hoc tit.*

etiam onerosus titulus à subsidiaria refectione eius, quod tertij interest, excusare non debet. R.

In his quoque iuribus, idem, quod præcedenti rubrica in officijs venalibus insinuatũ est, sub
50 quæstione cadere solet, super præsumpta scilicèt donatione pretij, quod per vnum de proprio erogari contingat in huiusmodi iurium emptione, vel acquisitione ad alterius fauorem; idque frequentiùs praxis dabat in illa huiusmodi locorum mõtium specie, quæ vacabilia sunt, quorum vsus antiquiori tempore nimium frequens, pro præsenti rerum statu penè abolitus est. In omnibus autem procedit idem, quod officijs insinuatum habetur; Idemque adamussim circa eamdem officiorum occasione insinuatam decreti reseruationem, fauore ero-
51 gantis, vel credentis pecuniam,

R. *disc.* 29. & 164. *in Supplemento*.

duin in hac iurium specie, prædictæ reseruationis decreti ad instar, in ipsius Secretarij libro, ipsisque patentibus literis, dispositionis reseruatio tàm pro sorte quàm pro fructibus, siue pro sorte, & non pro fructibus, vel è conuerso fieri solet. S.

Apud Maiores sub quæstione
52 fuit, an hæc loca montium, aliauè similia iura sub nomine iurium, & actionum, vel nominum debitorum veniant, vt personam possessoris sequantur, vel potiùs sub nomine stabilium vt loco circumscribantur, ac etiam sub bonorum stabilium nomine veniant; Ista verò posterior pars hodiè iam recepta est, vt eo loco Metropoliticæ Ciuitatis circumscribantur, in qua erectio facta est, ac destinata fructuum solutio; Adeòque sub stabilium nomine veniant, vt sub eisdem alienandi prohibitionibus cadant, nisi erectionis lex

aliter

S. *disc.* 24. & 25.

aliter suadeat, ac etiam super eis census constitui valeant alijuè similes effectus exindè resultent, cum alijs in sua sede. T.

I V.

De Vectigalibus, Dohanis, Gabellis, Pedaggijs, Collectis, Datijs, Fidis, taxis, contributionibus, alijsque publicis oneribus.

SIngula hæc vocabula, de stricta Iuris censura, inter se diuersa
53 sunt, diuersamque significationem habent, ac naturam; Vectigal etenim, vtpotè à vehendo deriuatum, illud onus importat, quod Principi, vel Reipublicæ soluitur; in quadam mercium, quæ ad Ciuitatem, vel portum euehuntur, quota, quæ de iure cõmuni octaua est portio, pro Ditionum autem, vel principatuum diuersis legibus

T. *tit. de feud. disc.92. & hoc titulo disc.92.*

diuersa est; Vrbis praxi docente, vt in illis mercibus, quæ ex maritimæ nauigationis maiori commoditate, ac beneficio aduehantur, sit in septima, in illis autem, quæ per terram, siuè per flumen Tyberis à montibus, in nona, eaque frequentiùs in pecunia pro maiori euehentiũ commoditate soluitur, ad valoris mensuram, in eorundem tamen euehentium libito existente solutione in ipsarum merciũ quota, si commodum tamen id sit, & practicari valeat. V.

Ista verò species oneris publici, quæ in legibus Romanorum, sub hoc vectigalis vocabulo ex-
54 plicari solet, pro quarundam aliarum legum particularium loquendi magis barbaro vsu, sub diuersis, *telonia*, *portorij*, *& scarieaturæ* vocabulis explicatur; In praxi verò, pro Italiæ præsertim frequentiori vsu, barbaro vocabulo *Dohana*, quod antiquis Iuriscon-

V. *disc.65. & 67. hac tit.*

risconsultis, ac linguæ latinæ
professoribus ignotum est. X.
Introductionis formalis mer-
cium vectigal est, vbi nempè,
ità in portum, vel Ciuitatem,
55 merces introducantur, vt ibi
remaneant, & contractentur;
Secus autem vbi transitus gratia
vt alio euchantur. Y.
Quamuis autem à mercium
domino, ac introductore sol-
uatur, re tamen, vel effectu spe-
56 ctato, ab earum emptoribus,
eiusque loci, vel Ditionis popu-
lo, illas contractaturo, fit solutio,
ob pretij alterationem exindè re-
sultantem, ideòque immunibus
ex consueto pretio huius ratę fit
deductio, vt ità solùm intrinse-
cum, ac naturale persoluant. Z.
Pro huius vectigalis gramma-
57 ticali significatione, magisque
frequenti vsu, mercium euectio-
nis, vel introductionis onus est,

quod

X. *Proximè suprà*.
Y. *disc*.63.
Z. *dicto disc*.67.

quod alicubi tamen pro extractione magis, quàm pro introductione persoluitur, iuxtà varios locorum, ac ditionum mores, ità præsertim in Italia Neapolitanæ Ciuitatis praxi docēte.

Idem barbarum *Dohanæ* vocabulum, promiscuè, pro illo
58 quoque onere adhibetur, quod Principi, vel Reipublicæ, pro publicis animalium pascuis, hibernis præsertim, & alicubi etiam æstiuis, quæ sint de Principi reseruatis, atque de iuribus Regalibus, ex quadam introductione effecta sint, præsertim verò pro ouibus; Isto pascuorum pretio, alicubi sub nomine *fidæ* quoque explicari solito, *diffidæ* vocabulum adhibendo pro quadam maiori, ac pœnali solutione; ob pascuorum fracturam, seù violationem, extrà tempus, vel modum permissum, idque inter publica onera recensetur, ob necessitatem, quæ sumendi pascua animaliū Dominis quamuis in-

inui-

uitis incumbat, cum pretij alias reperibilis alteratione, in qua vectigal, ſeu onus publicum conſiſtit. A.

Pedagiorum nomine, in ſtricta, legalique ſignificatione, illa veniunt onera, quæ pro mercibus, vel pro onuſtis animalibus, ſiuè pro gregalibus animalibus,
59 ad induſtriam, & alicubi etiam pro hominibus perſoluantur, ratione tranſitus per portam, pontem, ſcapham, viam, aliumuè locum, & alicubi per naues, per aliquam maris partem traſeuntes, ſiuè portum aliquem intrantes; Iſtaque frequentiùs onera vniformia, & materialia ſunt, non ratione valoris mercium, ſed per capita tranſeuntium, vel pro qualitate nauium, aliorumque inſtrumentorum pro diuerſis quoque moribus. B.

Gabellarum nomine, in ſtri-
60 cta, & propria ſignificatione, illa

A. *diſc.* 94. & 95.
B. *diſc.* 131. & 156.

illa veniunt onera, quæ insensibilitèr, occasione vsus victualium, aliorumque vsualium, cum aliqua, intrinseci, & naturalis pretij alteratione, ab emptoribus supportantur; Quamuis etenim ad instar vectigalis, seù dohanæ, per venditorum manus, materialis solutio fiat, reuerà tamen spectato affectu, ab emptoribus fieri dicitur, ità quandam exactorum, seù administratorum ipsis venditoribus personam, seù figuram gerentibus, vt illud scilicet, extrinsecū, alteratumque pretium, quod pro gabella exigunt ab emptoribus, ipsius gabellæ domino, ac impositori restituant, naturali, ac intrinseco suarum mercium, & rerum, seù victualium pretio contenti, ne aliàs publica, & regalia iura, in priuatam cedant vtilitatem, illicitaque de alieno locupletatio resultet; Ideòque non venditorum, sed emptorum immunitas, vel exemptio spe-

61 ctanda est, vt isti viliùs emant, non autem, vt illi cariús vendant; Vt pro frequentiori vsu illæ sunt gabellæ, quæ super pane, vel farina, vino, oleo, carnibus, piscibus, fructibus, alijsque similibus imponuntur; C. Istaque onerum species omnibus, Principi scilicèt, vel Reipublicæ imponenti, populoque persoluenti (quando debitæ mo-
62 derationis metam non excedat) omnium cõmodior reputatur; Gabellarum etiam vocabulo cõtractibus congruente, quæ prò diuersis regionum moribus, diuersam habent regulam. D.

Collectarum vocabulũ triplicem habet significationẽ, merè realium scilicèt, merè personalium, & mixtarum; Reales ete-
63 nim illæ sunt, quæ pro modo facultatum, atque vt vulgò dicitur *per æs, & libram*, persoluuntur

C. *disc.52. & seqq. & 155. hoc tit. & disc.5. & 6. Miscellan. Eccles.*
D. *disc.49.*

tur, possessoris qualitate non curata; Personales, quæ à personis subditis præstentur, certam habentibus qualitatem, ac proptereà personæ qualitas attenditur, nulla bonorum, seù virium ratione habita, vel constituta differentia; Mixtæ verò, quæ à personis quidem subditis præstandæ sunt, bonorum tamen ratione, ac pro modo facultatum.

Istæque species præsertim duæ priores, merè reales, ac merè personales, suas quoque habent subdistinctiones, inter ordinarias scilicèt, & fixas, ac extraordinarias, seù accidentales, ac variabiles; Ordinariæ siquidèm reales illæ sunt, quæ perpetuæ, ac inuariabiles, in vniformi quota, vel quantitate in singula tempora Principi, vel Reipublicæ præstentur, tanquàm per speciem decimæ spiritualis, quæ parocho persoluitur, siuè tanquàm per speciem canonis, vel cen-

cenſus, aut tributi; Perſonales autem, in ſingulis quibuſque annis, alijſuè certis ſtatutis temporibus, in vniformi, ac inuariabili ſumma, per capita perſonarum perſoluuntur, ideòque capitationis nomen, ſeù vocabulum habent; Extraordinariæ verò, ſiuè accidentales, in ſtricta ſignificatione ſub contributionum, & taxarum, ſeù dationum, vel impoſitionum nominibus veniunt. E.

Atque hinc immunium, vel exemptorum obligatio pendet, pro ijs bonis, quæ à ſubditis in
64 eos obuenerint, & quæ priùs laicalibus oneribus penès ſubditos priores dominos ſubiecta erant, vt ſcilicèt, prima ſpecies merè realium, ordinariorum, ac fixorum, tanquàm ſpecies decimæ, ipſa bona principalitèr afficiat, perſonæ qualitate, vel immunitate neglecta; ſecùs autem, vbi de alijs agatur ſpecie-

bus,

E. *diſc.96. & ſeqq.*

bus, ideòque non iuris, sed facti, & applicationis desupér quęstiones cadunt, quando scilicèt, vnam, vel alteram speciem collectæ, siuè onerum redoleant. F.

Aliæ verò gabellarum, & onerum personalium, vel mixtorũ species plures habent quæstiones, super sæcularium quoque priuilegiatiua exemptione, illa præsertim Fisci, vel Ciuitatis, quæ gabellæ domina sit, de quibus in sua sede videndum, cùm plures habeant distinctiones cõpendio non facilè congruas. G.

Super imponendi facultate quæstiones etiam cadunt, quàm solis Papæ, & Imperatori nonnulli in legali simplicitate ambu-
65 lantes, tribuunt, alijs Principibus licèt supremis, & absolutis denegando; Contraria verò vsu recepta est regula generalis, quę omnibus assistit Principibus, ac Domi-

F. *disc.* 50. *&* 51. *&* *disc.* 2. *Miscellan. Ecclesiast.*

G. *disc.* 44. *&* 45.

Dominis, vel Ciuitatibus, iura regalia, atque ſupremi Principatus poteſtatem, ac Imperium in propria Ditione habentibus, quamuis iure feudi regalis, & dignitatis principatum ab alio obtineant, illumque in ſola alti dominij ratione ſuperiorem agnoſcant; Niſi lex inueſtituræ, ſeù altera ſcripta, vel non ſcripta lex, alitèr diſponat. H.

Eadem è conuerſo regula generalis ſubditis, Baronibus, &
66 domicellis, ac Ciuitatibus reſiſtit, niſi Principis explicita licentia, vel conceſſio accedat, ſiuè illa implicita, quæ, ex immemorabili, vel centenaria vitioſum initium non habente, manat, cum ius indicendi publica onera, inter regalia numeretur, ideòque Principi competat; I. Regionum moribus tamen magnam deſupèr partem habentibus, dum alicubi Principes publica

H. *diſc.63. & 64. de feud.*
I. *Proximè ſupra.*

blica onera, Communitatibus, in certa quantitate pro personarum, vel fumantium domorum numero indicunt, ipsarumque Communitatum partes remaneant exactionis modum indicere, qui pro locorum moribus, vel qualitate varius est, adhuc tamen Principis, vel supremi Magistratus assensu, seù licentia desiderata. K.

Aliæ quoque dantur extraordinariæ collectæ, seù contribu-
67 tiones, & taxæ, quæ comparatiuè ad præcedentes, priuatæ magis, quàm publicæ dicuntur, pro priuatis scilicèt locorum, & populorum indigentijs, vel cōmoditatibus, & quæ comparatiuè ad singulos priuatos, publicarum nomen, seù vocabulum quoque habent, Communitatiuæ nuncupatæ; siuè vbi pro singulorum in aliqua territorij parte bona habentium, necessitate, vel

K. *disc.43. hoc tit. & disc.5. Miscell. Eccles.*

vel commoditate, per Communitatis speciem, collectæ, vel cõtributiones indicantur, ideòque super immunium, & exemptorum obligatione, frequentes cadunt quæstiones, certam non de facili regulam recipientes, vtpotè à diuersis decisionem expectantes distinctionibus, in sua sede videndis. L.

Super gabellarum, & dohanarum fraudibus, earumq; pœnis,
68 & commissis, frequentèr praxis quæstiones producit, certam paritèr non habentes regulam, cũ ab ipsarum gabellarum, vel onerum legibus, vel à locorum moribus, ac stylis decisio nimium pendeat, vt in propria sede aduertitur. M.

Quamuis autem præmissæ sint singulorum vocabulorum legales, ac propriæ significationes,
69 adhuc tamen certa desupèr non cadit regula, cúm pro vario lo-
quendi

L. *disc.*98. & *seqq.*
M. *disc.*69. 87. 88. & 152.

quendi vsu, eadem vocabula confundi soleant, eorumq; promiscuus vsus adhiberi, illo præsertim vectigalium, omne genus onerum aliquando complectente, ideòque non in rerum vocabulis, sed in rei veritate, ac substantia immorandum venit.

Vulgi quædam cõmunis opinio, vel traditio penè generalis
70 est, vt pro cadaueribus de loco ad locum vehendis, gabella, vel dohana solui debeat, quod tamen omni caret iuris, ac rationis fundamento, ideoque erronea est opinatio. N.

V.

De Salinis, & Salarijs, alijsque Salis materiam concernentibus.

71 Diuersa est Salina à Salaria; Salina etenim est ille locus terreus, vel aqueus, in quo salis materia effoditur, vel fabricatur; Sala-

N. *disc. 166. in Supplemento.*

Salaria verò denotat priuatiuum ius vendendi, seu distribuendi salem in Principatu, seu loco, aut in Prouincia, iuxtà distributos fines pro alterato pretio, quod excedat intrinsecum, seu naturale pretium materiæ. O.

Iuris regalis vbique est hæc posterior species, ideòque non-
72 nisi Principi, vel cui ipse concesserit, ea competit, nedum ratione iuris priuatiui, seù prohibendi, quod naturali libertati contrarium, de supremo Principi competentibus dicitur, dum priuatis, vel subditis incongruũ est, sed etiam ob complicantiam gabellæ, quæ ita inest, atque à subditis insensibilitèr exigitur, in ea alterati, & extrinseci pretij parte, quæ ab inuitis soluitur, aliàs non soluenda, si libertas emendi suppeteret. P.

Super prima verò Salinarum specie, quæstio cadit, an publici,

O. *disc.*105. *& seqq.*
P. *Ibidem*.

ac regalis iuris de earum regula-
73 ri natura censeri debeant; Alijs communi cuidam vsui innixis affirmantibus; Alijs verò negantibus, ex legum ciuilium dispositione, quæ priuatis aliorum prædiorum more, eas decernunt atque de eorum dominio, & vtilitate supponunt; Q. Ea verò apud Iuristas recepta videtur distinctio, inter magnas, suique natura publicas Salinas terrestres quæ mineralium, magnarumq; fodinarum speciem habent, vt
74 in ea Italiæ parte, quæ Calabriæ dicitur, ac etiam in ea Poloniæ Regione, quæ Velista nuncupatur, praxis docet; Siuè in maritimis, vt in Italia in ea parte, quæ Apulia nuncupatur, inter Garganicum montem, & Iapigios, seu Barensem Prouinciam, magnæ habētur, minores verò sunt in Emilia, quę Ceruienses dicuntur; Aliæve propè Vrbem ad

ostia

Q. *Vt supra.*
R. *Ibidem.*

oſtia Tyberina; R. Priuatæ verò quæ modicę ſint,in priuatis fundis, vel puteis; ſeu fontibus, ſalitas aquas habentibus. Moderno verò tempore de facto, ſaltim pro Italiæ moribus, vt fraudibus occurratur, quibus Salariæ Principis ſubiacebant, priuatæ ſunt prohibitæ, vel ſuffocatæ, earumque vſus aboletus, ideòque ambæ ſpecies, inter regalia meritò recenſeri debent.

Maiores itaque forus deſuper audit quęſtiones,cùm huiuſmo-
75 di ſalariarum, vel ſalinarum Appaltatoribus, vel Conductoribus, quandam aleæ ſpeciem ementibus, iuris ſcilicèt, priuatiui vendendi, vel diſtribuendi, intra præfinitos fines, præfinitūque tempus, certam, ac ſtatutam ſalis quantitatem, ab eis pro cōuento pretio ſoluendam, ſiuè illam integram percipiant, ac vendant, ſiuè non, vt proindè periculo ſe exponant, ſoluendi nimis alteratum pretium materiæ

non habitæ, vel quæ habita, finito ſtatuto tempore inutilis remaneat, atque poſt determinatum tempus, in commercio ſit prohibita, adeòvt in ipſo iure vendendi, maiorique venditione ipſius appaltus ſubſtãtia, Appaltatoriſque vtilitas conſiſtere dicatur; Iſto periculo ab eo lucro compenſato, quod reportatur ex facultate reuendendi, ſeu diſtribuendi pro longè maiori pretio, quam ipſi ſoluant. S.

Pretium verò à legibus appaltus, vel à conſuetudine ſtatutum
76 in ea diſtributione, quæ populis ſubditis fiat, eſt inalterabile, nedum augmento, ſed etiam diminutione prohibitis; Augmento ſcilicèt, dum nouam redoleret gabellam; Et diminutione, cùm id Principi locatori, vel futuro appaltui præiudiciale dicatur, vt in ſua ſede latiùs aduertitur. T.

Caſuum,

S. *Ibidem.*
T. *Ibidem.*

Casuum belli, vel pestis, seu ipsarum salinarũ sterilitatis con-
77 tingentia, frequentèr parere solet quęstiones defalchi, seu restauri, in sua sede in notabili parte recensitas; Ex eo præsertim decisionem recipientes, an casus rei substantiam, vel potius fructus perceptionem feriat; Ista etenim substantia in priuatiuo iure vendendi consistit, maior autem, vel minor fructus, in minoris, vel maioris quantitatis venditione esse dicitur; Causa verò diminutionis, vel sterilitatis attenditur; Vbi etenim ea, ex locatoris, eiusque officialium, vel ministrorum parte culposa sit, actionem conductori præbet ad totalem interesse refectionem etiam lucri amissi, si verò voluntaria, sed non culposa, vtpotè iustæ causæ fomentum habens, pensionis remissionem ad ratam producit, absque illis intolerabilis damni requisitis, quæ in casu considerantur; Vbi verò merè

caufalis, diftinctio eft,an caufam productiuam, feu fubftantiam, vel potius fructus percutiat, vt primo cafu, damnũ quale quale fit, refici debeat, in altero autem intolerabilitatis requifitum defideratur, iuxtà omnium locationum generales regulas. V.

Illa præfertim confuetæ fpeciei, feu qualitatis falis mutatio, quæ à falinarum fterilitate, alio-
78 ve impedimento refultat, falinatori præiudicialis, ac remiffionis quandoque productiua reputatur; Vbi ex maritimo, terreftre, fiue ex Ceruienfi, vel Hoftienfi, magis humido, minùfq; falito, alterum paritèr maritimum, magis verò durum, & falitum Apuliæ, diftribuere oporteat, cùm deterior qualitas in falinatore melior reputetur. X.

Eadem Salinatori, vel Appaltatori prohibitione incumbente
79 quæ in publicationis, feu gabella-

V. *Ibid. & difc* 159.
X. *difc.* 107. *& feq.*

bellarum, & dohanarum Conductoribus, præcedenti rubrica insinuata est, circa appaltus extrema tempora consueta maiorem affectandi venditionem, vel distributionem, quæ salariæ domino, vel sequenti appaltui præiudicialis censetur. Y.

In magnis autem, nimiumq; fecundis salinis, ea congrua ratio cadit, alijs minerijs, ac fodi-
80 nis, seu magnarum piscationum & venationum locis quoque congrua, vt iuris regalis censendæ sint, meritóque Principes, vel Respublicæ, iuris publici effecerint, vt ità scilicèt ingens, ac insolita naturæ fæcunditas, ac liberalitas, omnium loci incolarum commodo, ac beneficio pariformitèr cedat, cùm penès Principem, vel Rempublicam, pro eiusdem Reipublicæ dote, politicique matrimonii supportatione deseruiant, ità illa ferendo publica onera, quæ

Y. Ibidem.

aliàs ex incolarum collectis, & contributionibus ferre oporteret. Z.

VI.

De minerijs, ac mineralibus, alijsque fodinis, & excauationibus, ac Thesauris.

EX eadem proximè superius insinuata ratione, vt ingens
81 ac insolitum naturæ beneficiũ, non aliquorum priuato, sed omnium publico commodo cedere debeat, vbique vsu receptum est, vt auri, & argenti fodinæ, quas vulgò minieras dicimus, publici, ac regalis iuris esse dignoscantur, vt propterea priuato dominio incongruant, quamuis in priuatis fundis, vel prædijs existant.

Sub quæstione verò est, an idem, in ferri, æris, & lapidum, aliorumque mineralium fodinis dicen-

Z. *de feud. disc.* 2. *& in Supplemento.*

82 dicendum ſit; Idque ex legum ciuilium ſenſu ab ea diſtinctione deciſionem recipit, an in ſolo publico, vel priuato exiſtant, vt primo caſu iuris publici, ac regalis eſſe cenſeantur; In altero autem priuati, ità tamen, vt metallorum, aliorumque ſimilium effoſſoribus, ob publicam vtilitatem, ipſis priuatis dominis effodere negligentibus, eis inuitis, effoſſionem facere liceat, decima domino, aliaque decima Principi, vel Reipublicæ perſoluenda; Adhuc tamen, certam, ac generalem id non recipit regulam, cum à ſingularum Ditionum, vel principatuum varijs legibus, vel ſtylis id pendeat, normamque recipiat; Pro frequentiori vſu, in metallis præſertim ferri, vel æris, vtpotè bellicis inſtrumentis, ipſiuſque Principis, vel Reipublicæ vſui magis adaptatis, eiuſque hoſtibus, vel ęmulis denegandis, vt iuris regalis, ac publici adhuc exi-

existant, ad lapidum vsualium, non autem valdè pretiosorum, quæ gemmarum speciem habeant, siuè ad sulphuris, siuè vitrioli, vel terræ aliquibus vsibus opportunæ, priuatorum iure restricto, in illis fodinis, quæ in eorum prædijs existant.

In rebus verò manufactis, siuè hominis industriam habentibus,
83 quas ab antiquo, sub terræ superficie, citrà aliquam hominum memoriam existentes, ex casus, vel fortunæ beneficio, siuè ex effossoris industria, & diligentia reperiri contingat, quæstio item cadit, an publici, & regalis, vel priuati iuris esse censeantur, eaque iuris communis dispositione attenta, neutro casu istam habent naturam, dum in priuatis fundis ad priuatos dominos pertinere dignoscuntur, eodem modo, quo exceptis illis auri, & argenti, in alijs fodinis statutum est; In locis verò publicis, vtpotè nullius, occupantis fierent.

Poste-

Posterior autem distinctionis pars, ex generali vsu, naturæ mutationem sortita est, vt quæ in locis publicis existant, iuris publici, & regalis esse censeantur, abolito vsu facultatis, quàm leges ciuiles præoccupatoribus concedunt; Prior autem proditionum, vel principatuum diuersis legibus, vel moribus, diuersas habet regulas, frequentiùs autem etiam manufacta opera, auri, & argenti, siuè illius nimium pretiosi lapidis, qui sub gemmarum genere veniat, publici, ac regalis iuris censeantur; Reliqua verò priuatum sequantur dominium; Quæstione cadente inter directum, & vtile, quotiès hæc diuisa sint, probabilitas verò maior, magisque receptus vsus vtili assistit. A.

In thesauris quoque, legum ciuilium dispositione attenta, illa
84 in primis adhibetur distinctio, ID 6 inter

A, *disc. 147. hoc titulo, & disc. 166. de dote.*

inter thesaurum, & pecuniam absconditam, vt thesauri nomine solùm veniat, auri, & argenti, ac gemmarum, aliarumque nimis pretiosarum rerum congeries, quæ supra hominum memoriam, omninò incertum, ac ignotum habeat dominum, & possessorem; Talique posita qualitate plures cadunt distinctiones inter loca publica, & prophana, & loca sacra, & fundos priuatos, vt primo, & secundo casu publici, ac regalis iuris censeantur, certa portione inuentori assignata; In altero autem totum domino, qui etiã inuentor sit, deferatur; Vbi verò diuersus á domino sit inuentor, certa inter eos distributione statuta, quotiès ex casu, vel ex licita industria, sine aliquo sortilegij crimine sequatur, cùm tunc Fiscus, tanquàm turpitèr quæsitum totum occupet; diuersa tamen est penæ vbique praxis, pro ditionum, seú principa-

cipatuum diuersis legibus, ac stylis, ex quibus etiam in fundis priuatis certa portio, qua minuis nullum admixtum sit crimen, Fiscalis, seù regalis iuris esse censetur, ideòque vbi casus, vel fortunæ beneficium, nimiū diligens, benèque custoditum, annexum non habeat arcanum, magnum etiam in re propria, quinimò in persona redolet maleficium, ob Fiscalium consuetos rigores, & molestias; Pecunia verò abscondita iuris est priuati. B.

Hinc generalis vbique inoleuit vsus, effossionum, seù excauationum, etiam in priuato fundo prohibitiuus, absque Fi-
85 scalium scientia, & licentia, quæ pro diuersis Regionum, seù principatuum stylis, diuersas habet leges, ac formulas, quas exactè seruare expedit, nè beneficium in maleficium, vt supra con-

B. *Eodem disc.* 147. *&* *tit. de seruit. disc.* 47.

conuertatur; Duplici huiusmodi prohibitionis assignari solita ratione; Vna scilicet, ne ea, quæ iuris regalis sint, atque ad Principis Fiscum pertinent, à priuato occupentur effossore; Et altera, ne effossione extrinsecè in priuato solo initium affectatè habente, in publico tamen sequatur effectus.

Sub Iudice verò, adhuc indecisa pendet quęstio super ijs thesauris, alijsque pretiosis rebus, quæ in sacris, vel Ecclesiasticis
86 locis, & fundis existant; an ad prophanum Fiscum quoq; pertineant, vel ad pontificium, siue ad ipsam Ecclesiam, vtpote à temporali imperio, ac iurisdictione exemptam, quod varias de more opiniones habet, à locorum tamen stylis, vel moribus saltim de facto decisionem, id recipere solet, ideoque certam non habet regulam. C.

Effossionum autem, seù fodinarum.

C. Eodem disc. 147.

87 narum emolumenta, quæ in dies, & tempora percipiuntur, an sortis, vel fructuum speciem redoleant, sub dotis, ac vsusfructus, & fideicommissi sedibus agitur, cùm id regalium peculiarem non percutiat materiam. D.

Atque vbi verum, vel interpretatiuum ex Principis edicto, vel naturæ beneficio, ius priua-
88 tiuum in huiusmodi mineralium vsu, & venditione accedat, eadem, quæ in salinarum, & salariarum appaltibus dicta sunt, huiusmodi fodinarum, siuè excauationum appaltibus, vel concessionibus ad certum tempus, penè in omnibus congruere videntur, dum non in ipsius materiæ intrinseco, ac naturali valore, sed in iure vendendi intrà statutum tempus, locatio, & conductio, aliauè fruitio consistere videtur, vt in sua sede latiùs. E.

De

D. *disc.* 160. *de dote*.
E. *disc.* 117. *hoc tit.*

VII.

De Fisco, ac iuribus Fiscalibus pœnalibus, ac successorijs, in bonis scilicèt, proscriptorum, aliorumuè delinquentium, siuè in vacantibus, vel naufragatis, aut aliàs derelictis, certùm non habentibus dominum, ac possessorem.

IPsius Fisci pertinentia in genere, ex magis communi, receptaque sententia, iuris regalis censetur, vt propterea, quatenùs ad prophanum, vel sæcularem pertinet, ad solum Prin-
89 cipem, vel ad Rempublicam, quæ iura Principis habeat, non autem ad subditos, ac subordinatos Barones, seù domicellos, minùsque ad subditas Ciuitates pertinere dignoscatur, nisi Principis accedat explicitum priuilegium, siuè illud implicitum, quod ex immemorabili, vel cētenaria possessione, quæ vitiosum non habeat initium, resul-

tet;

tet; Aliqua in Baronibus, vel domicellis, aut subditis Ciuitatibus, Fiscali effigie remanente, pro delinquentium punitione, ac pro priuatis mulctis, & pœnis, non autem pro generalibus confiscationibus; Id autem omnium ferè regalium ad instar, certam, ac generalem non recipit regulam ob nimium regionum, ac principatuum diuersam praxim, diuersasque leges, ac stylos, quibus deferendum venit. F.

In Episcopis verò, aliisque locorum Ordinarijs, ac Prælatis, Ecclesiasticis quæstio est, consuetam habens non modicam
90 opinionum scissuram, an Fiscum habeant, iuraque Fiscalia, vel potiùs vnicus sit Romani Pontificis, vel vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ Fiscus, idque pariter, pro regionum, & principatuum diuersis moribus, vel stylis, diuersam habet praxim.

Fisci

F. *disc.* 160. & 161. *hoc tit.*

Fisci verò, vnius, vel alterius posita pertinentia, triplicem illę naturam, seù speciem habet;
91 successoriam scilicèt, fauorabilem, pœnalem odibilem; Et alteram magis fauorabilem, & priuilegiatam, quæ in publicis Reipublicæ, vel principatus bonis, ac iuribus consistit.

Successoria ea est, quæ in bonis vacantibus, nullum habentibus priuatum dominum, ac possessorem cadit; Qualia censentur bona naufragata, seù aliàs
92 habita pro derelictis, & quæ ex legum ciuilium placito, nullius dicuntur, ideóque primò occupantis fiunt, cùm hæc ex generali Principum, vel Republicarum vsu publici, ac regalis iuris esse censeantur, ideòque de iuribus Fisci sint.

Frequentiùs verò, in ijs contingit bonis, quæ vacantia dicuntur, quia nullum habeant legitimum, testatum, vel intestatum, defuncti Domini, ac

possess-

possessoris hæredem, quia nempè non extante testamentario, nullus intra decimum ciuilem gradum per agnationem, vel cognationem coniunctus, minusque coniux superstes, cùm post istos fiscus hæredis, ac successoris locum occupet, veri, ac fauorabilis in vniuerso actiuo, ac passiuo iure successoris, & hæredis personam gerendo, si defunctus eiusdē Principis subditus existat; Vbi verò non sit subditus, vel respectu alterius Ecclesiasticæ qualitatis, ab eius iurisdictione, ac imperio exem-
93 ptus, non modica est quæstio, consuetam habens opinionum scissuram, an fiscum laicalem, vel potiùs Ecclesiam particularem, cuius seruitio defunctus addictus esset, vel formalem Ecclesiam diœcesanam, hæredem habeat: Id autem à legitima consuetudine primam decisionem recipit, eaque cessante, vna opinio distinguit inter ea bona,

quæ soli sint, siuè loco circumscribantur, atque sub territoriali iure cadant; Et alia, quæ personæ inhæreant, illamque sequantur, vt hæc posterior species personæ naturam, seù exemptionem sortiatur, ideòque Ecclesiam habeat hæredem; Prima verò sub vacantium genere veniat, atque ad sæcularem fiscum pertineat; Alia verò probabilior, magisque recepta opinio, in sæcularis fisci exclusionem, totum Ecclesiæ defert, ijs exceptis bonis, quæ, de ipsius Principis, vel Domini, Reipublicæ directo sint dominio, cum quo vtile, vel subalternum ob legitimi successoris defectum, excluso fisco consolidetur; G. Id autem non ex fiscali, vel regali iure prouenit, sed ex natu-
94 ra, seù operatione dominij directi, quamuis illud priuatum sit, vt vtile, & subalternum, defe-

G. *disc.149. hoc tit. & tit. de feud. disc.72.*

defecto legitimo hærede, (fisco exclufo) ad fe attrahat. H.

Plures verò pro diuerfis locorum moribus vltrà decimi gradus coniunctof, & coniugem,
95 dantur fucceffores, qui fifci fuccessionem quoque excludant, eique præferantur; Hofpitalia fcilicèt, Collegia, Congregationes, & adunantiæ, fiuè Monafteria in bonis nouitiorum, ità tamen, vt in hofpitalibus, & Collegijs, alijfque adunantijs, fixa, & perpetua verificetur vitæ addictio; Id autem neque certam, ac generalem recipit regulam, quam in fingulis regionibus, vel ditionibus cōfuetudo prębet. I.

Præfata in Clericis, & Ecclefiafticis perfonis quæftione cadente laicaliū bonorum refpectu, quæ ex maiorum fucceffionibus, vel ex perfonali induftria alioué fortunę beneficio, ac aliàs quam Ecclefiæ, vel clericatus occa-

H. *Ibidem*.
I. *dicto difc. 149. & in Suppl.*

96 occasione parta sint, vt propha-
ni patrimonij censeantur, ideò-
que prophanum legitimum ha-
beant hæredem; In alijs etenim,
quę sub Ecclesiastico cadunt pa-
trimonio, dubitandi occasio
abest, dum in eis clericus Eccle-
siam habet hæredem necessariũ,
alitèr disponendi interdicta fa-
cultate, quam peculiare indul-
tum Apostolicum non tribuat,
eaque accedente, illam habet
conditionem, vt ad exercitium
deducatur, quo cessante, vel
effectum non sortiente, subin-
trat regula, quæ Ecclesiæ assistit,
cum dispensatiuum indultum,
fisco prodesse non debeat. L.
In ijs quoque iuribus, quæ
spiritualia sint, vel annexam
habeant spiritualitatem, ista
fiscalis successio non admittitur
97 vt in Ecclesiastico iurepatrona-
tus, ex magis probabili senten-
tia, praxis doceat, Nisi de illo
agatur, quod reale sit, ipsis bo-
nis

L. *dicto disc.* 149.

nis annexum, eorumque accessorium, cum tunc bonorum dominum, ac possessorem sequatur. M.

Altera verò pœnalis, ac odibilis est fisci successio, quæ anomalæ hæreditatis speciem redolet, in proscriptorum bonis ge-
98 neralitèr cadens, sub vniuersali omnium bonorum confiscatione pro forensi loquendi vsu, explicari solita.

Duplicem verò speciem ista successio apud Iuristas habet; vnam scilicèt ex iuris communis dispositione manantem, qualis est ea, quæ pro vtriusque diuinæ, ac humanæ maiestatis læsione resultat; Alteram verò quæ ex locorum, vel ditionum, seù principatuum legibus particularibus, pro aliquibus manat criminibus, quibus ius commune hanc non indixit pœnam, vt temporalis Ecclesiæ Ditionis, vel principatus frequētior fortè praxis.

M. *hoc tit. disc. 161. in Supplemento.*

praxis docet, vt ea crimina, quę capitis pœnam habent, hanc alteram publicationis bonorum, pro regula penè generali, annexam habere videantur.

Hinc manat quæstio, an in vno territorio, vel principatu, sequuta confiscatio, omnia
99 complectatur bona, quæ in alijs territorijs, vel principatibus quoque existant, ad singulorum Principum, vel dominorum fauorem, ità quolibet in suo confiscante; Idque nimiam habet opinionum scissuram, pluresque recipit distinctiones, ac declarationes compendio incōgruas, ideòque in sua sede videndas. N.

Regalis iuris quoq; illud est,
100 vt fiscus ea bona capiat, quæ ab indignis, auferri, atque fisco applicari lex disponit; O. Vbi verò de veris, vel contumacialibus pœnis, vel mulctis particulari-

N. *hoc tit. disc.*161. *in supplemen*,
O. *dicto disc.*160.

cularibus à lege, vel ab homine
101 indictis agitur, id iuris regalis non est, sed cuilibet Iudici, vel magistratui congruit; Certa, & generali regula neque desuper cadente, ob diuersam ditionum, ac principatuum praxim, diuersasque leges, vel stylos.

Plura verò in hoc iurium fiscalium pænali genere cadere solent, quæ applicationem, vel pertinentiam percutiunt, siue an, quæ in vita delinquentis de-
102 clarata non sunt, post mortem declarationem, vel prosequtionem habeant; Vel an fiscus illo transmissionis beneficio potiatur, quo alter hæres potiri deberet, ac similia non ipsum ius regale in habitu, vel substantia, sed eiusdem modum, vel exercitium respicientia, quæ proinde in sua sede videnda sunt. P.

Præcipua cadente quæstione super hominis priuata facultate istud fiscale ius, in aliquibus bo-

P. *dicto disc.* 160.

103 nis tollendi, vel prohibendi, vt in ijs præsertim praxis docet, quæ ex alterius vltima voluntate, vel dispositione obuenientia, hanc habeant legem, vt fisco nō quærantur; Aliquibus hanc potestatem negantibus; Affirmantium verò magis communis, receptaque opinio est, vbi positiuæ fraudis in dubio non præsumendæ probatio nō accedat; Q. Adeò fauorabili hac dispositione reputata, vt etiam, ea complectatur bona, quæ necessariam habeant successionis, vel dispositionis speciem, grauamen eis adiiciendi interdicta facultate,
104 qualis præsertim ea est liberorum, vel parentum necessaria portio, quæ legitima dicitur. R.

Filiorum quoque numerus ex legum ciuilium placito hoc fisci pœnale ius impedit, vel minuit; Quod tamen certam non recipit regulam pro diuersa di-
105 tionum, ac principatuum praxi

Q. *D. Ello disc.* 160. R. *Ibidem*.

praxi ex legum, vel morum diuersitate manentem; S. Eaque diuersa quoque est in eo fiscali iure, quod pro filiorum crimi-
106 ne à parentibus legitimam quoque aufert eis debitam. T.

Restitutiones criminosi in gratiam Principis varias quoq. producunt quęstiones super publicatorum bonorum recuperatione, diuersam pariter habentes praxim, vel decisionem, pro
107 diuersis legibus, vel moribus, siuè pro diuersa restitutionis formula, vel tenore, ideòque pariter certæ, ac generalis regulæ incapacitatem id habet, cum similibus in sua sede recensitis. V.

Altera demùm illa est fisci species, quæ, publicorum iurium, siuè dotis Reipublicæ, vel principatus administrationem percutit. Istaque omnim fauo-
108 rabilior, magisque priuilegia-

E 2 ta

S. *dicto disc.*160.

T. *Ibidem*.

V. *disc.*148. *&* 160.

ta est fisci species, præsertim verò, pro tacita hypotheca, vel potioritate aduersùs anteriores creditores, in bonis posteà quæsitis, alijsque pluribus priuilegijs, & fauoribus, quæ fisco aduersus debitores, & administratores conceduntur; Ea etenim pœnali fisco denegantur, ac etiā alteri successorio, quamuis magis fauorabilis censeatur, dum iure priuati vtitur; Ideòque illa iuris regula, quæ in dubio pro fisco iudicari debere decernit, tertiam hanc fisci speciem percutit, non autem alias priores, prȩsertim verò secundam pænalem, quæ oppositam potiùs habet regulam, vt contra fiscum in dubio sit iudicandum, quodque sub bono Principe fisci causa semper mala sit. X.

Ea tamen, quæ à prima; vel secunda specie obueniunt, tertiæ fauorabilis, ac priuilegiatiuæ
109 speciem sortiuntur, illorum scili-

X. *dicto disc.* 160.

ſcilicet bonorum, vel iurium reſpectu, quæ fiſco iam quæſita ſint, quodque tanquam fiſcalia bona, vel iura ſub generica fiſcalis patrimonij adminiſtratione ſint poſita, vt aduersús adminiſtratores, vel occupatores idē, ac generale ſit priuilegium, ad inſtar eorum, quæ de odibili vſurarum, vel fructuum ſpecie in iure ſtatuta ſunt, quod licet ad ſuperfætationem, vel anatociſmum inhabiles penes debitorem ſint, penès tamen adminiſtratorem, vel tertium indifferentium bonorum, ac ſortis naturam ſortiantur, ideòque nouos fructus, vel vſuras producere prohibitionem non habeant.

Fiſcalium bonorum, vel iurium adminiſtratoribus, ac etiā Appaltatoribus pro diuerſis regionum, ac principatuum legibus, vel ſtylis minus fideles red-
110 dentibus rationes, ſeù alias iura fiſci fraudantibus, graues

 indi-

ſpenſare, vel derogare poteſt, ſolutus ſit; Illam tamen directiuam vim, quam etiam ex hu-
112 mana lege Princeps patitur, in hoc monetarum iure, magis fortè, quàm in alijs ſentire videtur, vt bonæ ligæ, ſeù materię ad eius intrinſeci valoris normam monetam cudere debeat; Ità quoque publici boni principatus, ac Reipublicæ politicis exigentibus rationibus, ob ingentia damna, & præiudicia, quæ ſubiectis populis, ipſiſque Reipublicæ, vel principatui de-
113 terior monetæ qualitas producit; Z. Ideòque in ea, cui maior, & accidentalis immeritus valor ex Principis auctoritate tribuitur, gabellæ, ſeù collectæ ſpeciem ineſſe videtur eodē modo, quo in ſale, alijſque ius priuatiuum habentibus, vt ſuperius adnotatur. A.

Adhuc tamen iſtius quoque

 rega-

Z. *Hoc tit.diſc.* 126.*& ſeqq.*
A. *Ibidem,& in Miſcell.Eccl. diſc* 4.

regalis iuris species certæ, ac generalis regulæ incapacitatem patitur, ob consuetam ditionũ, ac principatuum legum, ac pra-
114 xis diuersitatem, ideòque fatuitatem redolet; cum antiquis Romanorum legibus, vel cum ijs Interpretum traditionibus, quæ ab eis deriuant, vbique procedere, cum tunc diuersa esset ratio, quod vnum esset Imperium cũ vnica lege, & Principe.

Priuati verò potiùs, quàm publici iuris sunt illæ, quas frequentèr forus audit, quæstiones,
115 super monetarum alterato valore, an creditorum, vel debitorum commodo, vel respectiuè incommodo cedere debeat, siuè an obligationis, vel solutionis tempus inspici debeat, ideòque sub crediti, & debiti, & Ecclesiasticarum pensionum sedibus id potiùs cadit, ibique videndum. B Cri-

B. *dicto disc.*126. *& seqq. hoc titulo, tit. de cred. disc.*139. *&* 140. *& de pension. disc.*34. *&* 35.

Criminum quoque ſedem, ſeu materiam potiùs, quàm Regalium percutit monetæ fabricatio, vel falſificatio, ſeu tonſio; Illa iuris regalis inſpectione ca-
116 dente, quæ fori competentiã, ſuper huiuſmodi cauſarum cognitione, vel criminis punitione percutiat, an ſcilicèt priuatiua ad Barones, alioſuè inferiores magiſtratus, ipſius Principis, eiuſque magiſtratuum cognitio, & competentia ſit ob eius maieſtatis, vel regalis iuris læſionem.

Internum verò magis, quàm externum forum illæ percutiunt
117 quæſtiones, quæ de facultate contractandi pecuniam, reprobationi deſtinatam habentur, quando imminentis prohibitionis habeatur notitia.

Priuati quoque iuris altera eſt quæſtio, an vectigalium, aliorumq; publicorum iurium, vel
118 priuatorum etiam bonorum conductori, vel adminiſtratori, cam

eam liceat soluere iam reprobatā pecuniam, quæ ante prohibitionem exacta sit, quam respuendi facultas non erat. C.

I X.

De pluribus Regaliū speciebus, nempè, de Nundinis, & Mercatis; De ponderibus, & mensuris; De iuribus priuatis, & prohibendi; De tractis, extractionibus, & Represalijs.

PVblicas, ac solemnes nundinas celebrandi facultas ex magis recepto iuristarum sensu,
119 regalis iuris est, ideòque nonnisi ex Principis priuilegio explicito, vel eo implicito, quod ex immemorabili, vel centenaria resultat, ea competit; Triplici id suadente ratione; Ea. nempè ob præiudicium, quod publicis vectigalibus, & dohanis resultat; Altera iurisdictionis magistri nundinarum, quæ ordi-

C. *disc. 68. de credit.*

ordinarijs Iudicibus, & magiſtratibus, cum extraordinarijs, inſolitis proceſſibus ſummarijs, ac inordinatis more Caſtrorum potiùs, quàm Ciuitatis præiudicat; Et tertia, politica, vel ſtatus, ob magnam populorum, etiam exterorum, & non ſubditorum affluentiam, ac adunantiam, quæ Principi ſuſpecta eſſe debet.

Vbi ergò præmiſſæ non vrgeant rationes, quia ſcilicèt de illis minoribus, ac priuatis nundinis agatur, quæ ex alicuius ſolemnitatis cauſa, ſiuè pro victualium meliori vſu, vt monopolijs reuenditorum occurratur ad priuati populi commoditatē, ac abſque his exemptionum, & iuriſdictionis circumſtantijs fiãt, & quæ ad differentiam, ſub mercatu vocabulo explicari ſolent, ius regale non intrat; Benè tamen localis magiſtratus licētia, ſeù facultas deſideratur, ob genericam adunantiarum prohibi-

tionem, vt conuenticulis, & tumultibus occurratur; Quæstione disputari solita, super priuilegiatiua facultate, publicas, ac solemnes nundinas celebrandi, an per diurni temporis nõ vsum amittatur; Siuè an obtenta facultas reuocatione, vel annullatione digna sit ob præiudicium, quod alterius loci nundinis inferatur; Vel an liceat consuetum locum immutare, cum similibus. D.

Pondera, & mensuras, iuris communis dispositione attenta,
120 cuiuslibet loci Magistratus statuere potest, vt venditorum fraudibus, ac deceptionibus occurratur; Ex quodam tamen penè generico principatuũ, vel respectiuè Ciuitatum, vel Prouinciarum vsu, de iuribus regalibus ad Principem pertinentibus, reputari solent, vel ex ratione, vt in vniuerso principatu pro maiori subditorum commodi-

D. *disc.* 131. & 132. *hoc tit.*

moditate vnica ſit, ac vniformis ponderum, & menſurarum taxa, vel quia ius prohibendi vſum aliorum ponderum, & menſurarum, quæ publicum ſtygma, vel ſignum non habeāt, ſub zecchæ vocabulo explicari ſolitum, vectigal, ſeù gabellam implicitam, ſeù occultam habeat. E.

Eadem implicitæ gabellæ publiciuè oneris ratio magis, quā
121 altera, impeditæ, vel ademptę naturalis libertatis, frequentiùs inter iura regalia recenſere facit priuatiua, ſeù prohibendi, ac reſpectiuè cogendi ius, in illis vſibus, qui humano victui, vel commercio neceſſarij ſint iuxtà ea, quæ de ſale inſinuata habentur, vt in molendinis, furnis, macellis, alijſque tabernis, & apothecis victualium, habetur; Vbi etenim non extrinſeci, ac alterati pretij vtilitatem id percutiat, ſed ſolùm, vt monopolijs

E. *diſc.130. hoc tit.*

lijs occurratur, sub cuiuslibet Magistratus potestate cadit; Regularitèr, autem ius priuatiuum extrinsecum ac alteratum rerũ pretium producit, atque vectigalis, vel gabellæ speciem redolet, ideòque non nisi ex Principis priuilegio explicito, vel ex eo implicito, quod ab immemorabili, seú non vitiosa centenaria resultat, Baronibus, & Domicellis, subditisque Ciuitatibus, multò magis priuatis, id non conceditur nisi iusta causa, quæ ob aliquod accidens ex iuris communis dispositione, vel ratione aliquam desupèr prouisionem per locorum magistratus adhiberi posse suadeat, vt in penurioso, vel aliàs calamitoso tempore praxis docere solet. F.

Frugum, ac victualium, aliarumque mercium, & rerum ex-
122 tractionibus prohibitio extrà Ditionis, vel principatus fines, [illegible] vbique

F. *disc. 144. & 145. hoc tit. & in Supplemento.*

vbique meritò viget; Duplici congrua ratione impellente; Ea nempè, vt publicæ occurratur annonæ, & ne mercatorum, ac dardanariorum auaritia, penuriam in eo loco introducat, in quo natura, benefica, & liberalis fuit; Et altera, vt Principis, ac Reipublicæ intersit, inquirere, ac scire, ad quæ loca, per quasuè personas ex propria Ditione, fruges, ac merces aliaue bona euehantur, ne cum hostibus, vel suspectis id sequatur; Ideòque iuris regalis est tractarum, seù extractionum cōcessio, quæ ex communi vsu loci, temporis, ac modi, taxam, seû regulam habere solet; Certa tamen ac generali desupèr non cadente regula, cúm à singulorum principatuum legibus, vel stylis, vel à singularum concessionum formulis decisionem recipiat.

Eiusdem verò concessæ facultatis exercitium, accidentalis superuen-

peruenta penutia, siue publicæ annonæ necessitas, vel opportunitas, iustè impedit, quamuis onerosam, & correspectiuam caussam concessio foueat cum debita refectione, vel deductione eius, quod interest. G.

Annona verò, priuati iuris cuiuslibet Ciuitatis legum ciuiliū dispositione attenta, reputatur,
123 sub Principis tamē protectione, quæ magis proxima illius Ciuitatis est, in qua sit sua sedes; Ideoq; calamitosi temporis qualitate, vel dardanariorum malitia aliave simili iusta causa impellente, Ordinarijs, ac inferioribus Magistratibus, facultas est cogendi ad victualium, ac rerum venditionem, vel respectiuè emptionem, aliquo iusto quoque pretio taxato, quod iuris tertij positiuam læsionem non redoleat; Illa verò iuris regalis, ac fiscalis annonaria prouisio reputatur, quæ Principis, vel Reipublicæ

G. *Disc.133. & in annot.*

blicæ peculiare, munus concernat, pro gratuita scilicèt in toto, vel in parte panis, aliorumque victualium distributione populis facienda, idque illum præsertim percutit effectum fiscalis exemptionis à vectigalibus, & gabellis. H.

124 Represaliarum concessio iuris regalis censetur, cùm illæ legum prohibitionem habeant, ideòque ad alium non pertinent nisi ad illum, qui legibus derogandi, vel dispensandi potestatem habeat, quod tamen à locorum, vel principatuum stylis, vel moribus recipit regulam. I.

†

De

H. *Disc.44.& 45. & 125. & in Supplemento.*

I. *Disc.148. hoc tit.*

X.

De Mari, Fluminibus, Lacubus, Portubus, Ripis, Siluis, Montibus, Forestis, Piscationibus, vel Piscationum iuribus, Venationibus, pascuis, aliisq; vsibus, & eorum prohibitionibus.

LEgum Ciuilium dispositione attenta, omnia hæc publici iuris esse censentur, vt sub Principis quidem, vel Reipubli-
125 cę protectione, ac dominio habituali esse censeantur; Quoad vsum verò, ac fruitionem, omnium sunt, cùm cuilibet in mari, vel lacubus, aut fluminibus, piscationis, vel nauigationis vsum, atque in siluis, montibus, & forestis illum venationis natura concedere videatur.

Communis verò quædam introductio, iuris regalis effecit illas maris, seù lacuum, & flumi-

num,

num, seu fontium, ac etiam nemorum, & forestarum partes, in quibus natura præter communem consuetudinem, magnam, ac extraordinariã exercuerit liberalitatem, cum magna pisciũ, vel auium, aliorumve animalium, vel pasculorum, aliorumque fructuum copia, vt propterea piscatio, seù venatio, illam non habeat incertam, ac laboriosam aleam, quam pro magis communi vsu habere solet, sed potius magnum redoleat prouentum.

Ea etenim nimium probabilis ratio, quæ magnarum fodinarum occasione superius insinuata est; iuris regalis hæc effecit, vt ea liberalitas, quam in loco natura exercuit, non in aliquorum potentium, & præoccupantium priuatam, sed in omnium incolarum publicam, & coæqualem cædat vtilitatem, quæ inesse dicitur, vbi ad Principis, vel Reipublicæ ærarium, huiusmodi natura-

tura-

turalis beneficij emolumenta pertineant, ità ijs consulendò publicis oneribus,quæ aliàs cum ipsorum incolarum collectis,vel contributionibus,&gabellis ferre oporteret. L.

Eadem quoque ratio publici iuris effecit nimium commoda, & insolita pascua in vectigalium & dohanarum rubrica superiùs insinuata, occasione explicandi onus fidæ, ac diffidæ. M.

Piscationis igitur, seu venationis prohibitionem facere Baronibus, & Domicellis, vel subditis Ciuitatibus nõ conceditur, sed de Principi reseruatis est, i-
127 deòque eius priuilegium exigitur, explicitum, vel sæpius enunciatum implicitum; Nisi ratio priuati dominij aliter exigat; Ecclesiasticæ Immunitatis desuper cadente quæstione,quæ à distinctionibus in suis sedibus latius

L. *De Feud.disc.2.& hoc tit.disc.* 147. & 134.

M. *Disc.*94. & 95.

tius recensitis decisionem recipit, an scilicet huiusmodi prohibitiones, quæ ex Principis auctoritate, vel priuilegio fiant, siue per Barones, vel Domicellos, vel subditas Communitates, in quibus eas facere liceat, Clericos, & Ecclesiasticos afficiant. N.

In illis præsertim pascuorum prohibitionibus, huiusmodi quęstione cadente, quæ ex concordi Ciuium consensu in aliquibus
128 territorij partibus per Communitates fiant, sub bannitarum seu defensarum vocabulo explicari solitis, vt ita cum illarum pascuorum pretio, ac emolumētis, publicis occurratur oneribus, ac indigētijs, quod ab alijs distinctionibus recipit decisionem. O.

Quamuis item cuilibet priuato communis sit, fluminum, seu lacuum, aliarumque aqua-
129 rum in publico solo existentiū vsus

N. *Disc.* 134. *& Miscellan. Eccles. disc.* 40.

O. *Tit. de Seruit. disc.* 35. *& seqq.*

vſus pro molendinis, ſiue ædificijs, vel pro hortorum, ac pratorum irrigationibus, vt præoccupantis potior conditio ſit, alterius tamen vſu, vel induſtria non impeditis, iuxta varios locorum, ac Regionum mores; In nauigabilibus tamen, vel quæ alteri nauigabili deſeruiant, ſiue aliam habeant publicę cauſæ rationem id non conceditur, ideòque iuris regalis cenſentur, cùm hæc publica cauſa, vel commoditas priuatarum aquarum fundorum, ac prædiorum dominis vſum, ac libertatem impediat. P.

Illa autem impedimenta, quæ nauigationis maris naturali libertati præſtantur, pro vectigalium, ſeu pedagiorum ſolutio-
130 nibus, vectigalium, ac pedagiorum, ſeu gabellarum materiam concernunt, vt in eorum rubrica ſuperius inſinuatum eſt; Alia verò quæ maris iuriſdictionem, vel

domi-

P. *Tit. de Seruit. diſc.31. & hoc tit. in Supplem. diſc.171.*

dominium, aliamve superioritatem concernunt, sub politicis potius, quàm legalibus cadunt regulis, ac rationibus.

Portuum maris ius publicum, ac regale in habituali dominio, ac protectione dicitur, omnium
131 verò commune quoad vsum, eodem modo quo de ipsius maris nauigatione habetur, vt proptereà hostibus, vel suspectis prohibeatur ingressus. Q Vectigalium, & pedagiorum materiam potiùs concernentibus illis oneribus, quæ pro ipsorum ingressu, ac mora ferre pro diuersis locorum moribus congruit; Idemque in maris ripa statutum est, vt in nullius dominio, in omnium verò vsu sit. R.

Diuersa verò est fluminum, & lacuum ratio, vt riparũ, & portuum, ac adiacentium arborum
32 priuatum sit dominium adiacentium prædiorum], ita tamen, vt

Q. *Disc.* 129.
R. *Disc.* 138.

vt nauigationis vsus,& commoditas non impediatur, nisi aliud suadeat consuetudo; Quamuis etenim in hac Regalium lege, ripatica inter iura regalia censeantur; Vectigalium tamen, seù pedagiorum speciem id potiùs redolet. S.

Super Portuū libertate quæstiones forus audire solet, tàm pro publicorum onerum, & vectigalium exemptione, quàm
133 pro confluentium securitate, quæ sub saluiconductus vocabulo ex cōmuni loquendi vsu explicari solet; Ac etiam pro ementium, & contractantium assecuratione, quodque aliena bona, & merces à dominis molestias non recipiant, vbi citrà fraudem id sequatur, quod tamen certam, ac generalem non recipit regulam, cum à Regionum, vel Principatuum legibus, vel stylis decisionem expectet; Idque nundinis, alijsque publi-
cis

S. *Disc.*138.

cis emporijs commune eſſe ſolet. T.

X I.

De Locis, & Vijs publicis; Et de angarijs, & perangarijs, alijſque ſeruitijs.

Ac etiam de iure publici Belli, ac de Armamentis, & Fortificationibus.

Et de iure creandi Titulatos, & Barones, concedendi Nobilitatem, creandi Doctores, & Notarios, & erigendi Vniuerſitates, & Academias.

THeatra, aliaue publica Ci-
uitatum loca, & viæ publi-
134 cæ, ac fluminum pontes iuris
communis diſpoſitione attenta,
ſub Principis protectione, & ſub
Ciuitatum, intra quarum fines,
& territoria exiſtant, dominio
habituali; In actuali autem, ac
prohibitiuo dominio ſunt nul-
lius, dum ſub omnium publico,
& communi vſu eſſe dicuntur;
Nulla Baronum, vel Domicel-

T. *Diſc.* 129.

lorum habita mentione, cùm Romanorum legibus isti non innotescant. V.

Ob illam verò status mutationem, quam penè in omnibus alijs rebus, Romani Imperij scissura, totque Principatuum, ac
135 dominiorũ diuisio induxerunt, certa, ac generalis desupèr statuta non est regula, ob ditionum, ac principatuum diuersas leges, ac stylos, præsertim verò super secunda dominij specie, an potiùs penès locorum Communitates, vel penès Barones, & Domicellos existant; Quod etiam de fluminibus, forestis, alijsque publicis, & communalibus bonis, sub quæstione est, quæ paritèr à locorũ diuersa praxi decisionem recipit X.

Vbique tamen, ex Iuristarum communi sensu receptum videtur, vt hæc, & similia, iuris regalis esse censeantur, ad aliquos effectus

V. *Disc.135. & seqq.*
X. *Tit. de Feud. disc.2. & in annot.*

136 fectus diuersam paritèr habẽtes praxim, pro eisdem Ditionum, ac Principatuum diuersis legibus, ac moribus; Primò nempè ad illum iuris prohibendi liberum vsum, siuè aliquibus priuatiuam facultatem concedendi, vt in eis faciant, vel alijs facienda concedant, quę aliàs omnibus communia esse debent, vt in Ciuitatum plateis frequens praxis docet Y.

Secundò ad effectum indicendi pedagia, aliaque onera pro illo transitu, vel vsu, qui aliàs liber, & publicus est.

Tertio pro priuatiua competentia, seú cognitione criminũ, quæ in vijs publicis, alijsque locis huiusmodi patrari cõtingat, quasi quod ita lędi quodammodò dicatur maiestas Principis, sub cuius custodia, & protectione existunt.

Et quartò super cura, & refectione, iureque indicendi collectas,

Y. *Dicto disc.* 135. & 142. & *in annot*

ctas, & contributiones, pro constructione, & refectione, seù custodia, cum similibus, certam tamen, vt præmissum est non recipientibus regulam, ob legum, ac morum insinuatam diuersitatem Z.

Viarum autem, ac Pontium, aut similium locorum, publico vsui deseruientium, duplicis generis, forus quæstiones audit;
137 Primò nempè inter priuatos prædiorum dominos, intra quorum fines viæ existant, aliosque priuatos, vel populos, super libertate, ac iure transitus, viæque publicæ substantia, seù qualitate, cùm illæ quæstiones, quæ priuatam transitus, vel vsus facultatem iure seruitutis percutiunt, sub diuersa seruitutum sede cadant. A.

Et altera inter Principem, eiusve Magistratus, & Barones, seù Domi-

Z. *Disc.*139. *cum pluribus seqq.*
A. *Disc.*136. *& seq. & tit. de Seruit. disc.* 23.

Domicellos, vel Communitates, super Viarum, & Pontium, aliorumve locorum huiusmodi qualitate, an iuris regalis, magisque publici totius Principatus ad præmissos, aliosve similes effectus existant, vel potiùs publici quidem iuris, comparatiuè ad priuatum dominium singulorũ dicantur, priuati autem, seú localis, comparatiuè ad præmissam maiorem publicitatem.

Illæ siquidem viæ verè publicæ, atque iuris regalis, sub immediata supremi Principis curá, & protectione esse dicuntur, quę
138 iuxtà Regionum, varios loquendi vsus, Consularium, seu Militarium, aut Basilicarum, vel Regiarum, seu Romanarũ stratarum, nuncupationem habentes, ab vna Ciuitate ad alteram, siue à Ciuitate ad Mare, vel ad publicum nauigabile flumen, initium, ac finem habeant, seu aliàs inter duas verè publicas existant extremitates, adeòvt nõ

vnius, vel aliquorum adiacentium populorum, pro eorũ priuata cõmunicatione, vsum concernant, sed pro vniuerso humano commercio, totiusque orbis habituali commoditate deseruiant.

Itaque viæ, quas discretè Vrbis loquendi vsus Romanas appellat, sunt illæ quas leges Ciuiles publicas reputant, aliæ veró priuatarum, ac respectiuè vicinalium vocabula sortiuntur; quamuis comparatiuè ad illas merè priuatas vias, quarum vsus iure simplicis seruitutis competat, publicæ quoque sint; Ideòque super vna, vel altera specie, seu qualitate, facti potius, quàm iuris cadunt quæstiones, certam proindè, ac vniformem non recipientes regulam, vtpotè á singulorum casuum qualitate, & circumstantijs decisionem expectantes. B.

Quamuis autem verè publicarum,

B. *Disc.*136. *& seq.*

rum, ac militarium, vel consu-
larium refectio Reipublicę sum-
ptu, vel ex omnium populorum
139 æquali onere, & contributione
facienda sit, inæqualitas tamen
aliquando dignoscitur pro ma-
iori, vel minori populorum vsu;
Idemq; de fluminum Pontibus,
alijsque huiusmodi; Priuatarum
autem ad Communitates, vel
populos, quibus principalitèr
deseruiant. C.

Regalis quoque iuris censen-
tur angariæ, & perangariæ, quæ
certi seruitij necessitatem præse-
140 ferunt à mercedis præstatione,
vel exemptione distinctionem
recipientes; Ea etenim, quæ na-
turali libertati aduersantur, at-
que inuitos ad alienum seruitiū
cogunt, vtpotè legibus contra-
ria, non nisi ex priuilegio Prin-
cipis, qui legibus derogare po-
test, obtinentur; Nisi diuturna
immemorabilis, vel centenaria
possessio, priuilegij præscriptio-

C. *Dicto disc.* 136.

nem inducat; Adhuc tamen omninò certam, ac generalem id nõ recipit regulam, ob diuersas Ditionum, ac Principatuum leges, vel mores, ex quibus etiam maior, vel minor vsurpationis, vel concussionis mala præsumptio, vel iuris resistentia manat, ideòque pro locorum qualitate, factique circumstantijs decisio regulanda est. D.

Publici belli ius (quisquis antiquorum temporum fuerit sty-
141 lus) ex communi vbique recepto sensu, de Regalibus est maioribus, ac primi Ordinis, Supremo Principi priuatiuè competentibus, vt inferioribus non facilè concedatur ex eo priuilegio, quod in alijs Regalium generibus manare solet. E.

Sub hoc autem belli iure, pro magis communi, ac recepto vsu terrestria, ac maritima armamẽta,

D. *Tit. de Feud. disc.* 51. *&* 65. *& hoc tit. disc.* 146.

E. *Tit. de Feud. disc.* 52. *&* 58.

ta, arciumque munitiones, aliæ-
142 ve fortificationes cadunt, illa
fortium domorum, seu palatió-
rum munitione, seu fortificatio-
ne subditis, ac inferioribus con-
cedi solita, quæ pyratarum, seu
bannitorum, & latronum, vel
priuatarum inimicitiarum tute-
lam concernat, quod paritèr cer-
tam, ac generalem non recipit
regulam pro diuersis ditionum,
ac principatuum legibus, ac mo-
ribus.

Dignitates Principij, Ducum
Marchionum, Comitum, & Ba-
ronum conferre solius supremi
Principis est, ideòque primarij
143 regalis iuris censetur; Idemq;
in nobilium, ac rectorum feudo-
rum concessione hodierna pra-
xis docet, quidquid seruaret an-
tiquitas; Ideòque vt in propria
feudorum sede habetur, ea quæ
per subditos, ac inferiores con-
ceduntur, impropria feuda po-
tiùs censenda sunt, ex præfato
publici belli priuatiuo iure, cùm

verum feudum primi ordinis militiam redoleat; ideòq; nonnisi habenti ius publici belli, hos milites constituere cōceditur. F.

Doctoratus gradum, vel No-
144 tariatus officium concedendi facultas iuris quoque regalis est; Cuius etiam censentur, publicarum Vniuersitatum, vel Studiorum, seù Academiarum erectio.

Nobilitatis item concessio est de Regalibus, quoniam reddere nobilem illum, qui ex natura, vel legis dispositione sit ignobilis,
145 atque ita verum reddere id, quod verum non sit, solius est Principis, qui legibus derogandi facultatem habet; Ciuitatibus, vel Collegijs, aut nobilium adunantijs facultate cōpetente, eorum gremio adscribendi eos, qui nobilitatem iuridicam iam habentes, tanquam tales agnoscantur, vt proindè non collationem nobilitatis, vel status mutationem, sed veritatis agnitionem,

eiuf-

F. *Dicto disc. 52. de Feud.*

eiusq; declarationem, quod iam inest, id redoleat, siue pro ipsorum recipientium priuato præiudicio, eodem modo, quo subditis Ciuitatibus ciuilitatem cōcedere fas est, vt in præeminentiarum magis peculiari sede aduertitur. G.

Magistratuum creatio ad iustitiam ministrandam in Regalium lege inter hæc iura recen-
146 setur; Contrarium verò praxis docet, vt Barones, & Domicelli, ac etiam subditæ Ciuitates hanc habeant facultatem; Ideòque illis videtur Magistratibus referendum, qui vniuersalem in tota ditione, vel principatu habeant potestatem.

G. *Tit. de Praeminent. disc. 30. & 35. & in alijs.*

X I I.

De potestate condendi leges, eisque derogandi, de iure concedendi gratias tertio praeiudiciales, vel tollendi ius tertij, ac reuocandi concessiones, seù aliàs inhabiles reddendi habiles, remittendique delicta, & poenas; aliave similia faciendi, quae in iure prohibita sint.

NOuas leges condendi, atque antiquas corrigendi, seù moderandi, aut eis dispen-
147 sandi facultas iuris regalis, supremique Imperij est, ideòque soli Principi conceditur, non autem subditis Ciuitatibus, vel Baronibus, & Domicellis, alijsve Magistratibus, nisi ipse Princeps concedat; Vel nisi de eo maiori Magistratu agatur, qui ob absentiam Principis eius vicariam potestatem in omnibus exerceat, vt (ex:gr:) in Italia in
148 Proregibus Regnorum vtriusque Siciliae, & Status Mediolani Guber-

Gubernatoribus praxis docet ; Quamuis etenim alij in eadem Italia ſupremi, ac primi ordinis habeantur Magiſtratus,omnium pene iurium regalium, ſupremive Imperij exercitium habētes, cum aliqua etiam poteſtate in caſibus particularibus diſpenſandi legibus, vel aliqua eis aduerſantia demādandi, vt (ex:gr:) in Eccleſiæ Romanæ temporali Ditione Italica plures ſunt Apoſtolicæ Sedis Legati, qui aliquarum Prouinciarum, vel Ciuitatum regimini præficiuntur,adeò vt Principis vicarias partes,ac figuram gerant, non tamen abſque pontificia ſpecifica auctoritate, vel confirmatione, iſta concediṫur facultas, ordinandi leges, antiquis contrarias, iuriſque communis directè correctorias conſtitutiones, aliquas legum ſpecies condendo in ijs, quæ ſecundum, vel præter commune ius eſſe dignoſcantur, ſiue eiuſdem iuris interpretationem con-

tineant, cùm pleraque iuri contraria specialibus indultis, & facultatibus referenda veniant.

Alijs verò inferioribus Magistratibus, vel subditis, merèque subordinatis Ciuitatibus, ac Do-
149 micellis, & Baronibus, generalitèr statuta, & leges condendi absque Principis præuia licentia vel subsequuta confirmatione, facultas denegatur; Et eo magis in enunciata Ecclesiæ temporali ditione, ob Ægydianæ Constitutionis præscriptum, ijs exceptis, quæ ipsius iuris communis obseruantiam, vel declarationem, vbi dubium sit, concernant; Siuè vbi de illis agatur legibus, quas in rei propriæ concessione Baro, vel Ciuitas adijciat, cùm eam speciem redoleant illarum conuentionalium legum, quas in cõtractibus cuilibet priuato adijcere licet.

Non omnis tamen eiusdem Principis confirmatio, ad id sufficiens reputatur, sed in ijs, quæ

150 iuri communi, seù etiam particulari, ab ipso Principe specificè confirmato, contraria sint, illa confirmationis species desideratur, quæ in forma specifica dicitur, inserto scilicèt ipsius legis tenore; Siuè quod aliàs de certa eiusdem Principis scientia constet, vt in ijs confirmationibus praxis docere solet, quæ pręuia alicuius Magistratus, vel Cõgregationis examine, ac voto concedantur.

Altera verò species Confirmationis, quæ præfata circumstantia non accedente, in forma communi dicitur, in ijs, quæ iuri contraria sint, insufficiens reputatur, solùmque prohibitionis obstaculum tollit, in ijs, quæ iuxtà, vel præter leges statuantur.

Istam verò speciem, vel naturam, habet illa confirmatio, quę præsumpta dicitur, quia nempè ex sola longissimi temporis obseruantia præsumatur, nisi de ijs

aga-

agatur, quæ fauorabilia potiùs, quàm odiosa dicenda sint, vtpotè restitutiua antiquarum legum, quas moderniores abolenerint, vt in statutis fœminarum, & cognatorum exclusiuis, atque agnationis fauorem concernentibus pro nostris Italiæ moribus receptum habemus; Vel nisi immemorabilis, aut cẽtenaria obseruantia sit à vitioso initio non infecta, ex cuius consueta virtute, ac operatione, meliorem titulum specificæ cõfirmationis allegare liceat; Aut quod de illius Ciuitatis, vel Domicelli lege agatur, quæ in statu libero legislatoris condita sit, quamuis subsequens eiusdem status immutatio subiectionem produxerit, si nouus superior cum consuetis legibus continuari concesserit, vel permiserit. H.

Gra-

H. *De hac materia legum, & statutorũ tit. de Iudicijs disc. 35. & tit. de Success. ab intest. pluriès.*

Gratias tertiò non præiudiciales, à iure tamen exorbitan-
151 tes, atque legum correctionem, vel diſpenſationem implicitè continentes, concedendi facultas paritèr iuris regalis, ſupremique Imperij eſt, illegitimos nempè legitimis natalibus reſtituendi pro honoribus, alijſque effectibus, qui tertij ius non tollant, neque lædant; Siuè delinquentibus, & criminoſis, pręſertim verò condemnatis indulgendi, quando Partis offenſæ præiudicium ceſſet, ob eius pacem, ſeù conſenſum, cum ſimilibus, quæ licèt merè gratioſa ſint, quia tamen legum correctionem implicitam habent, ius Reipublicæ in vniuerſum lædere videntur; Ideòque ſubditis, Baronibus, & Domicellis, vel Magiſtratibus, id pro regula, non conceditur, niſi eiuſdem Principis priuilegium, vel generalis, aut particularis legitima conſuetudo huius regulæ ſuadeat

deat limitationem.:

Magis verò extra quæstionem, negatiua regula locum obtinet, vbi de concessionibus, & gratijs
152 tertio præiudicialibus, quæ alienum ius tollant, minuant, vel impediant, agatur; Istam etenim potestatem, ipsimet Principi, qui supremi Imperij iura habeat, absque publicæ necessitatis, vel vtilitatis iusta causa, quamplures denegant; Magis verò cõmunis, vsuque recepta opinio, pro externo iudiciario foro concedit, in ijs omnibus, quæ diuinum, vel naturale ius non lędant sed ab humana, seù positiua lege
153 manent; Iustæ causæ deficientiam in id considerando, vt idem Princeps suam regulet voluntatem, siuè quod eamdem non benè regulatam ipse, vel successor reuocet, seù moderetur; Aut quod, vbi ea dubia sit, & interpretatione digna, Iudices, & Magistratus ex huiusmodi iustę causæ affirmatiuo, vel negatiuo interuen-

teruentu, arbitrium regulent, benignam, vel latam, aut respectiuè strictam, & rigorosam adhibendo interpraetationem. I.

Concessiones item factas, & gratias reuocandi, siuè in beneficijs, vel officijs institutos desti-
154 tuendi facultas, iuris regalis, ac supremi Imperij est, nonnisi supremo Principi competens, cuius potestas easdē habet quaestiones, cum eisdem insinuatis distinctionibus, quatenus ad externum pertinet forum decidendas, ijs, ad quos magis pertinet pro foro interno decisione reseruata; Ea potissimum distinctione attendenda, an concessio de cuius reuocatione, vel destitutione agitur, gratiae, & causae lucratiuae speciem habeat, vel potiùs è conuerso iustitiae, & onerosae, vel correspectiuae causae. L.

Quam-

I. *Disc.* 148. *hoc tit.*
L. *Eodem disc.* 148.

Quamuis etenim maiores nostri in altera ordinariæ, & absolutæ potestatis distinctione, ma-
155 gnam vim constituere soleant; Moderno tamen tempore pro forensi praxi fabulæ speciem id redolere videtur, dum pro communi stylo, vel formulario, potestatis plenitudo semper interponi solet, vbi accedat voluntas, ad quam propterea omnes rediguntur quæstiones, quotiès ea clara, & expressa non sit, vbi præsertim iustæ causæ fomentum desit; vel iustitiæ ratio resistat, si aliàs ius tertij saltim in fama, vel existimatione lædat, vt præsumi non debet, vt in sua sede latiùs. M.

Supremas defunctorum voluntates commutandi, vel de-
156 struendi, fideicommissis præsertim, & maioratibus derogandi, iuris Regalis paritèr, supremique Imperij est, vt soli Principi, vel ijs, quibus ipse concesserit,

M. *Eodem disc.* 148.

ſerit, ad quoſcumque ſubditos priuatiuè competat; Illa tamen in ipſo ſupremo Principe à foro paritèr exulante antiquiorum poteſtatis quęſtione, ex eo quod iuris naturæ præceptum ſit, ſupremas morientium voluntates exequi, ac ſeruari, cùm verius à poſitiuæ legis benignitate id pẽdeat; Solùmque in piarum diſpoſitionum, vel earum, quæ iurisiurandi religionem habeant, iſta poteſtatis in Principe ſæculari quæſtio cadit, vt ſoli Pontificiæ poteſtati id reſeruatum ſit. N.

N. *Tit. de fideicommiſſ. in Summa ex num. 2. & 295. & ſeqq.*

SVM-

Digitized by Google

SVMMA

SIVE

COMPENDIVM

Eorum, quæ in Foro magis practicabilia continentur in Libro XVI. Par. I. Theatri Veritatis, & Iustitiæ.

De Iurisdictione, & Foro competenti.

INDEX

RVBRICARVM

Summæ, seù Compendij de Iurisdictione, & Foro competenti.

I.

PROEMIALIA.

I I.

III.

De controuerſijs iuriſdictionalibus Fori Eccleſiaſtici inter plures eiuſdem Fori Superiores Magiſtratus contendentes inter ſe de iuriſdictione actiua. *à num.* 32. *ad* 49.

IV.

De controuerſijs paritèr Fori Eccleſiaſtici, & inter Eccleſiaſticos Prælatos, & Magiſtratus, vel ſubditos ſuper iuriſdictione paſſiua ratione exemptionis. *à num.* 50. *ad* 62.

V.

De controuerſijs iuriſdictionalibus inter plures eiuſdem reſpectiuè Fori Iudices, & Magiſtratus ſuper vnius maiori competentia, quæ illam alterius ſuffocet, vel ceſſare faciat. *à num.* 63. *ad* 72.

VI.

De pleriſque alijs ad materiam Iuriſdictionalem pertinentibus. *à num.* 73. *ad fin.*

SVM-

SVMMARIVM.

I.

1 DE duplici genere fori, & Iurisdictionis Ecclesiasticæ, & sæculari.

2 Antiquis temporibus Papa erat caput Fori Ecclesiastici, & Imperator Fori sæcularis in toto Orbe; hodiè verò in Ecclesiastico id procedit, sed non in sæculari, in quo quilibet Princeps est Imperator in suo Principatu.

3 De Magistratibus, & Officialibus subordinatis vtriusque Fori.

4 De distinctione Ordinariorum, & Delegatorum.

5 De alia distinctione competentiæ, & incompetentiæ, vel maioris competentiæ.

6 De huius competentiæ generica distinctione inter Forum Ecclesiasticum, & Sæcularem.

7 De differentia inter incompetentiam Fori Sæcularis cum Ecclesiasticis, & Fori Ecclesiastici cum sæcularibus.

8 *De competentia speciali in quolibet respectiuè Foro, vndè manet.*
9 *De accidentali incompetentia ratione exemptionis,*
10 *De diuisione Iudicum Ciuilium, & Criminalium.*
11 *De causarum connexione, vel praeiudicialitate, quae competentiam, vel respectiuè incompetentiã causat.*
12 *Agitur priùs de Foro Ecclesiastico.*

I I.

13 *Distinguuntur quatuor inspectiones competentiae Fori Ecclesiastici.*
14 *De personis Ecclesiastico Foro subiectis.*
15 *Etiam Nouitij sunt personae Ecclesiasticae ad effectum Fori.*
16 *Clericus actor conuenit laicum reũ in suo Foro Laicali.*
17 *De reconuentione Clerici actoris in Foro Laicali.*
18 *Clericus feudatarius subiacet Principi Laico, domino feudi in concernentibus feudum.*

28 *Quid in bonis de directo dominio Ecclesiæ, si quæstio sit inter laicos super dominio vtili.*
29 *De causis Fori spiritualis, quæ nam sint.*
30 *De causis mixti Fori.*
31 *De iurisdictione Papæ in temporalibus.*

III.

32 *Papa non habet necessarium priuatiuum concursum iurisdictionis, & potestatis cum quibuscumque Prælatis, & Superioribus Ecclesiasticis.*
33 *Ideòque omnes præuenire potest, vel ab eis auocare.*
34 *Sed non solet vti hac potestate, & de cognitione primæ instantiæ ad Ordinarium spectante.*
35 *De ordine, seù gradualitate causarum secundæ, vel vlterioris instantiæ.*
36 *De quæstionibus iurisdictionalibus super iurisdictione actiua inter Ordinarios, vel Diœcesanos, & inferiores Prælatos.*

constituunt diuersam speciem Prælaturæ.

46 *Minusque Capitula Cathedralium, vel Collegiatarum.*

47 *De Cardinalibus in eorum titulis, & de Archipresbyteris Basilicarũ, alijsque Cappellarum, & locorum Protectoribus.*

48 *Episcopus potest in quacumque Diœcesis parte Tribunal erectum habere, & subditos euocare, etiamsi essent plures Diœceses vnitæ.*

49 *Quid operetur loci distantia, vel asperitas itineris.*

·I V.

50 *Episcopus, vel alter Ordinarius Diœcesanus habet fundatam intentionem cum omnibus Ecclesijs, & Clericis suæ Diœcesis, atque hæc sola iuris assistentia sufficit ad manutentionem.*

51 *De priuilegijs exemptiuis Regularium cum actiua iurisdictione eorum Prælatorum.*

52 *Etiam aliquibus Ecclesijs sæcularibus*

bus id concedi solet.

53 Et de Monasterijs Monialium.

54 De moderationibus, quas hæc priuilegia exemptiua passa sunt.

55 In quibus vltrà generales moderationes, exempti subiaceant Ordinario, & præsertim Regulares in censuris, & alijs.

56 De alijs casibus, in quibus Regulares exempti subiaceant Ordinario loci.

57 De moderationibus exemptionũ Monasteriorum Monialium.

58 De casu negligentiæ Prælatorum.

59 De exemptionibus accidentalibus ratione officiorum, vel munerum.

60 De exemptione resultante à suspicione, & de pluribus exemptionis speciebus.

61 Episcopus est cõpetens in causa suæ Ecclesiæ, vel Mensæ, sed est recusandus.

62 Suspicio in persona Episcopi influit in Vicarium, vel Baronis in Officialem.

V.

63 *De causis ex quibus resultet competentia.*

64 *Aliud est agere de competẽtia vnius, in exclusionem alterius, qui sit incompetens, & aliud de maiori competentia plurium competentium.*

65 *De materia electionis, & variationis fori.*

66 *Data pari competentia preuentio attenditur, & quando hæc adesse dicatur.*

67 *Quod forus loci delicti alterius fori præuentioni quandoque præualeat.*

68 *In prima instantia inter plures Iudices electio est actoris, in alia verò appellantis.*

69 *Quando forus originis, vel domicilij non attendatur ob situationem bonorum in diuersis Principatibus, vel Diœcesibus.*

70 *Si hæreditas possideat bona in diuersis locis, vbi sit agendum iudicium hæreditatis, vel fideicommissi.*

71 *De causarum connexione, vel*

præiudicialitate.

VI.

I.

PROEMIALIA.

De pluribus iurisdictionis generibus, & speciebus respectiuè, alijsque generalitatibus ad materiam.

1 IVrisdictionis, ac fori magis generica distinctio est, inter forum spiritualem, seù Ecclesiasticum, & prophanum, vel

sæcularem; Ita ciuili, seù politicò Orbe regulato ab his duobus fori, vel Imperij generibus, eo modo, quo materialis Orbis, à duobus Cæli luminaribus Sole & Luna regulatur; Primò assimilando spiritualem; Alteri verò sæcularem potestatem. A.

Pro antiquorum autem temporum statu eiusdem Orbis duo constituebantur Principes, pri-
2 mique vtriusque fori, ac potestatis Regulatores, à quibus alij Rectores, & Magistratus dependentiam haberent; Papa scilicèt cui Solis attributum congruit, & Imperator, cui illud Lunæ; Hæc autem prima comparatio Solis in Papa, hodiè quoque viget ob vnitatem capitis, quod socium, vel æqualem in Catholica Ecclesia non admittit; B. Altera verò non ita, cum in quolibet supremo

A. *Tit. de Praemin. disc. 26. & Miscellan. Eccles. disc. 1. & 2.*

B. *d. disc. 1. Miscellan. & in Relat. Curia disc. 2.*

mo Principatu hodiè discreta potestas est, atque pluralitatem admittit ob eiusdem Imperij scissuram, quæ tot, tantosque produxit sæculares Principes, quorum quilibet in sua ditione Imperator dicitur, tantamque habet in suo imperio potestatem quantam antiquus Romanorum Imperator in toto Orbe sibi subiecto habebat; Ideòque tot censeantur Orbes, quot sunt supremi, ac independentes Principatus, in quorum quolibet proprio Principi præfatum Lunæ attributum congruit, Sole verò spirituali omnes hos Catholicos Orbes generalitèr, & vnicè illuminante. C.

Quodlibet igitur ex his iurisdictionis, vel fori generibus diuersas habet sub se, species discretas, quæ tanquam sydera in hoc
3 polytico Firmamento coruscant comparatiuè ad duo maiora luminaria; Ad illud scilicèt Papæ, in

C. *Tit. de Regal. disc.* 161.

in Patriarchas, Primates, Legatos, Archiepiscopos, & Episcopos, aliosque Prælatos, & Ecclesiasticos Magistratus diuiduntur; Ad illud verò Principis sæcularis sunt Præsides, Proconsules, Gubernatores, Barones, alijque Magistratus, & Officiales sæculares, qui diuersas habent species; Aliqui scilicèt in forma singulari, & alij in forma collegiatiua, quam pro nostri communicabilis Orbis moribus constituunt Rotæ, Consilia, Parlamenta, Senatus, & similia, sub diuersis vocabulis pro varijs regionum moribus explicari solita.

In eisdem vtriusque Fori Prælatis, vel Magistratibus, diuersæ
4 dignoscuntur iurisdictionis species; Aliquorum etenim ordinaria, Aliorum verò delegata est iurisdictio; siuè aliquorum est primæ, aliorum verò est secundæ, vel vlterioris instantiæ, ita proindè hoc iurisdictionis genere,

re in plures, ac diuersas species
distributo.

In singula item specie, altera
quoq; distinctio subintrat, com-
5 petentiæ, vel incompetentiæ, si-
ue eadem in omnibus posita
competentia, maioris vnius,
quàm alterius.

Competentia quoq; eamdem
6 recipit magis genericam distin-
ctionem vsque ab initio insinua-
tam inter vtrumque generalem
Forum Ecclesiasticum, & Sæcu-
larem, vt scilicèt in personis, vel
causis ad Ecclesiasticum perti-
nentibus, generalitèr quilibet fo-
ri sæcularis Iudex, vel Magistra-
tus incompetens reputetur; E
conuersò autem, in personis, &
causis fori sæcularis, quilibet iu-
dex Fori Ecclesiastici sit incom-
petens, istaque dicitur generica
competentia, vel incompeten-
tia.

Ea tamen inter vtramque dif-
7 ferentia dignoscitur, vt in perso-
nis, & causis fori spiritualis, ea

Iudicis

Iudicis sæcularis, habitualis, ac omnimoda ex Partium consensu non sit prorogabilis; E conuersò autem ea fori spiritualis in personis, & causis fori sæcularis, hanc prorogationem admittat. D.

8 Specialis verò competentia in quolibet foro cum proprio personarum, vel causarum genere respectiuè, ex pluribus manat causis, vel fontibus; Origine scilicèt, Domicilio, Contractu, Destinata solutione, Delicto, Bonorum situatione, Beneficio, & Feudo; Alijs quoque extraordinarijs, siuè accidentalibus existentibus competentiæ causis; Consensus scilicèt, vel prorogationis; Offensæ, vel turbatæ iurisdictionis; Offensarum aurium, & susceptæ administrationis cũ similibus; Istæque generalitèr æquè vni, ac alteri foro respectiuè in proprio genere, seù sphæ-

D. *d. disc.* 1. *&* 2. *Miscellan. Eccl. & hoc tit. pluriès*.

sphæra congruunt. E.
Accidentalem è conuerso in-
9 competentiam producunt in
eadem sphęra, vel genere, exem-
ptiua priuilegia; ob quæ ille, qui
aliàs ex præmissis causis compe-
tens esset, incompetens fiat; F.
Eamdemque incompetentiam
pro locorũ, præsertim verò ma-
gnarum Ciuitatum moribus ci-
10 uilium, & criminalium causa-
rum diuisio producit, vt ciuiliũ
iudex criminalium sit incompe-
tens, & è conuersò criminalis
ciuiliũ incompetens censeatur,
quamuis eadem sit persona vtri-
que subdita. G.
Causarum connexio quoque,
vel præiudicialitas, incompeten-
11 tem efficit eum, qui aliàs com-
petens esset, eius competentia
ab alia maiori suffocata; sicut
etiam inter æquales vnius præ-
uentio legitimè sequuta, alios
reddit

E. *hoc tit. disc. 28. & seqq.*
F. *ibid.*
G. *Hoc disc. 77. & 79.*

reddit incompetens. H.

De vtriusque autem generis concursu prius agere congruit;
12 quæ scilicèt ad vnum, & quæ ad alterum pertineant forum, vt his pręcognitis de concursu Magistratuum eiusdem fori respectiuè agatur.

I I.

De concursu vtriusque Fori Ecclesiastici, & Sacularis in genere, eorumque respectiuè competentia, vel incompetentia inter se.

SPirituali, seù Ecclesiastico Foro priuatiuè ad sæcularem
13 competentem cum illa habituali incompetentia, quæ omnimoda dicitur, de Partium consensu non prorogabilis, subiacent aliquæ personæ, loca, seú bona, & causæ; Ideòque quatuor distinctæ desupèr cadunt inspectiones, super

H. *hoc tit. disc.74. & 76. cum seqq.*

super personis scilicèt, super locis, super bonis, & super caussis.

Personæ Ecclesiastico Foro, priuatiuè ad Sæcularem Forum
14 subiectæ censentur omnes illæ, quæ Ecclesiasticæ, vel spirituali militiæ in vtroque ordine, vel Clero, sæculari, & regulari adscriptæ sint; In sæculari scilicèt per primæ tonsuræ assumptionem, magis verò per alios superiores ordines minores, ac ma-
15 iores; In regulari verò per illam formalem, ac solemnem habitus Regularis assumptionem futuræ destinatæ professionis præparatoriam, per quam in formali-statu Nouitij, sub Regularium Superiorum obedientia constituatur, non autem per illam habitus assumptionem, quæ deuotionis gratia fiat, in sæculo adhuc permanendo; Quamuis etenim Nouitij veri Religiosi non sint personæ tamen Ecclesiasticæ

ad hunc Fori effectum reputantur. I.

In reis conuentis tamen, non autem in actoribus hæc priuati-
16 ua subiectio procedit, cùm Clericus actor, Laicum reum in suo laicali foro conueniat; L. Istaque conuentione præmissa, pro Regionum, vel Tribunalium
17 stylis, qui varij sunt, in eodem laicali foro quandoq; datur eiusdem Clerici actoris reconuentio in eo, in quo reus etiã existat, M. Quod tamen (vt præmissum est) certam nõ recipit regulam, cùm diuersam habeat praxim, cui deferendum videtur.

Eorumdem item Clericorum, vel Ecclesiasticarum personarum quamuis Reorum partes gerant,
18 quandoque laicali foro subiectio datur, ratione scilicèt feudi, quod

I. *hoc tit. disc.* 92. *& tit. de Regular. disc.*43. *&* 49. *& sæpiùs.*

L. *hoc tit. disc.*61.

M. *hoc tit. disc.*94.

quod ab eis obtineatur in ijs, quæ ipsum feudum, eiusque dependentias concernant; N. Siuè ob enormitatem criminis, ob
19 quam canones hoc fori priuilegio eos denudarunt, vt in crimine præsertim veri, ac formalis assassinij statutum est, alijsque similibus, in quibus tamen certa, & generalis regula non habetur, ob diuersos Regionum, ac Principatuum stylos, vel mores, quibus siue de iure, siuè de facto deferri debere, quandoque praxis docet. O.

Siuè vbi de ijs agatur Clericis, qui in minoribus tantùm Ordi-
20 nibus constituti, atque de Ecclesiastico non prouisi beneficio, illis careant requisitis, quæ Tridentinum Concilium ad hunc effectum necessaria reputauit, incessus nempè in habitu, & tonsura Clericali, cum seruitio Ecclesiæ,

N. *tit. de feud. disc.* 34. *&* 54. *& hoc tit. disc.* 94.

O. *d. disc.* 94.

clesiæ, cui sit addictus. P.

In laicis è conuerso, qui pro generali regula, laicali foro subiecti sunt,& qui vbi Rei sint,ad illum, non autem ad Ecclesiasti-
21 cum tradi debent, Q. eiusdem Ecclesiastici Fori subiectionem accidentalem inducit, Episcoporum, vel Cardinalium familiaritas, vel Ecclesiarum, & Monasteriorum seruitium,cui persona formitèr,ac pro maiori vitæ parte addicta sit; R. Idque paritèr certam, ac generalem non admittit regulam, ob nimium diuersam Regionum, vel Principatuum praxim,cui deferendum venit, quando ea legitima sit.

In aliquarum Ecclesiasticarũ, siuè ab Ecclesia approbatarum militiarum,&Congregationum,
22 aliorumque similium piorum institutorum, quæ tamen veram Religionis formam nõ habeant,

neque

P. *in annot. ad Concil. Trid. disc. 24.*
Q. *d. disc. 62.*
R. *hoc tit. disc. 4. & 33.*

neque Religiosum, seù Regularem statum imprimant, quæstio cadit super earum comprehensione sub hoc genere Ecclesiasticarum personarum, cum quibus Ecclesiasticus forus priuatiuam habet competentiam; Id autem paritèr certam, ac generalem non admittit regulam, ob eamdem Regionum, ac Principatuum diuersam praxim, cui deferri solet. S.

In ijs quoque locis, in quibus Orientalium; seù Græci Ritus
23 Clericorum vsus habeatur, cum vxoribus, & filijs, quæstio item cadit; an persona Clerici vxori, & filijs, istud fori priuilegium communicet, varijs varia sentientibus, quod paritèr à receptis locorum, vel Principatuum moribus, & praxi decisionem expectare videtur.

Sub altero verò locorum Fori Ecclesiastici genere, extrà quæstio-

S. *hoc tit. disc.* 45. *&* 92. *& tit. de Regular. disc.* 50.

24 stionem cadunt Ecclesiæ, & Monasteria, aliæve formales domus Regularium vtriusque sexus, illæque domus Clericorum sæcularium, qui ad instar Regularium collegialitèr, atque in quadam Claustrali figura conuiuant. T.

Inuoluta quæstione cadente, in Hospitalibus, alijsque locis, quæ
25 ad pietatis opera erecta, & destinata sint, & in quibus laici piè se exerceant, etiam in diuinis, sacrisque functionibus, vt in Oratorijs, & Confraternitatibus, alijsque similibus institutis contingit; cum ea tamen distinctione, pro magis recepto sensu, quæstio decisionem recipere videtur, an cum Ecclesiastici Superioris legitima auctoritate, alijsque Canonum requisitis, loci, vel operis erectio sequuta sit, vt tunc Ecclesiasticam naturam sortiatur, ideòque de Ecclesiastici fori pertinentijs censeri debeat ipse

locus,

T. *tit. de Regular. d. disc.* 50. *& per tot.*

locus, vel Vniuersitas; In singulis tamen, quoad ea, quæ eorum personam, ac bona concernunt, laicali perseuerante qualitate; His autem requisitis non accedentibus, pius quidem, non autem Ecclesiasticus locus veniat censendus, ideòque fori laicalis exemptionem non obtineat; Aduertendo tamen, quod in vtroque casu certa, & generalis regula non cadit, ob eamdem Regionum, & Principatuum diuersam praxim, diuersosque stylos, & mores. V.

In tertio bonorum, vel iurium genere, distinctio est, inter ea,
26 quæ naturalitèr, & intrinsecè Ecclesiastica sint, qualia censentur iura spiritualium decimarũ, vel causæ matrimoniales, & similia, vt in eis eadem priuatiua Ecclesiastici fori competentia cadat, neglecta qualitate perso-

V. *hoc tit. disc. 40. cum plur. seqq. & disc. 95.*

narum, inter quas contentio sit. X.

Vbi verò de indifferentibus, atque de sui natura bonis, vel
27 iuribus laicalibus agatur, eadem competentia, à qualitate possessoris pendet, vt personam regulariter sequantur, eiusque foro subiaceant; Pariter verò id certam, ac generalem non habet regulam, ob eamdem praxis, ac morum diuersitatem; Potissimè verò, vbi ipsorum bonorum præuentio, vel subiectio fori laicali iam impressa sit, quia nempè post cęptum laicale iudicium, Ecclesiasticum possessorem obtineant, vel in eodem possessore status immutatio sequatur. Y.

Quæstione cadente, vbi Ecclesiæ, vel Clerici ius, vel dominium remotum, ac mediatum sit; Et
28 contentio solùm inter laicos, de vtili, vel subalterno dominio cer-

X. *tit. de decim. & de matrim. & hoc titulo disc. 47.*

Y. *disc. 9; hoc t. t.*

certantes habeatur, vt in feudalibus, & emphytheoticis, seú liuellarijs bonis contingit, quæ de Ecclesiarum directo dominio existant; Idque paritèr certam non habet regulam, ob diuersam Regionum, ac Principatuū praxim; Attamèn nimia probabilitas illi videtur assistere opinioni, quæ ad qualitatem habentium proximum, & immediatum interesse respicit, cum Ecclesia domina directa in causa non existente, nullumque habente interesse, eius proindè priuilegium communicari non debeat, quando super vnius, vel alterius contendentium maiori pertinentia sit quæstio. Z.

Causarum item quartum genus, quod ad forum Ecclesiasti-
29 cum pertinet, eas complectitur causas, quæ propriè spirituales sint, siuè spiritualitatem concernant, siuè animæ forum respiciant, vt (ex: gr:) sunt illæ Ec-

 cle-

Z. *disc. 37. de iudicijs.*

clesiasticorum beneficiorum, Fidei, censurarum, matrimoniorum, spiritualium decimarum, vsurarum, quando de vsuris agatur declarandis; iuramenti directa obligatione, vel relaxatione, paritèr vt iuris est, cum similibus, in quibus tamen, vel Iuristarum subtilitates, vel Principatuum leges, vel styli, quamdam introduxerunt distinctionem inter cognitionem facti, & illam iuris, sinè inter spiritualitatem, & temporalitatem, quasi quod forus laicalis in his quoque causis, facti vel temporalitatis competentiam habeat, ideóque remanet materia certæ, & vniformis regulæ incapax, ob nimiam varietatem praxis, super cuius commendabili, vel damnabili qualitate integer veritati locus relinquitur, cùm silentij sepulturam in hac præsertim materia veritatem pati necesse sit.

Ijs verò exceptis, in quibus hæc peculiaris Ecclesiastici fori

com-

competentia intret; In reliquis omnibus foro laicali regula generalis assistit per huiusmodi limitationes in reliquis firmata.

Tertia verò, seù mixta datur species causarum, quæ mixti di-
30 cuntur fori, vtpotè ad vtrumque Ecclesiasticum, & sæcularem, siue spiritualem, & temporalem quoad punitionem pertinentes, vt sacrilegij, vsurarum, adulterij, concubinatus, aliæue similes reputantur, vt inter vtrũque forum eius qui præuenit, maior sit competentia, seù melior conditio; non autem ipsius puncti cognitio, vel decisio, vt iuris est; Paritèr autem id certam, ac generalem non recipit regulam ob diuersam Regionũ, vel Principatuum praxim, quæ vni foro priuatiuè ad alterum, vbi de laicis agatur, cognitionem de facto defert.

Altiores, inter vtrumque forum cadunt quæstiones territorij, vel Papalis potestatis, etiam

31 in temporalibus super Principum, ac Principatuum institutione, destitutione, concessione, priuatione, vnione, vel diuisione, aliisque similibus, de quibus alibi occasione agendi de Papa, eiusque potestate aliquid insinuatum est, ideòque ibi videndum. A.

III.

De controuersiis iurisdictionalibus fori Ecclesiastici inter plures eiusdem Fori Prælatos, & Superiores Magistratus contendentes inter se de iurisdictione actiua.

CVm Papa, si ipsius certa voluntas accedat, nulla remanet quæstio potestatis, ex parte
32 aliorum Prælatorum, & Ecclesiasticorum Magistratuum in iis, quæ Ecclesiasticum, ac spiritualem

A. *infrà num. 73. & seqq.*

lem forum concernunt, siuè sint Episcopi, alijve locorum Ordinarij, siuè Metropolitani, seù Primates, & Patriarchæ, siuè Legati; Non datur etenim quæstio syderum aduersùs Solem, neque fluminum aduersùs mare, à quo ipsa manant; Est etenim Papa vniuersi Orbis, & Ecclesiæ Catholicæ Episcopus, & Ordinarius, à quo iuxtà veriores Catholicas opiniones, omnes alij dependentiam habent; Ideòque volens, in vtraque contentiosa, & voluntaria Ecclesiastica iurisdictione, & potestate, atque tam in causarum cognitio-
33 ne, quam in beneficiorum, & officiorum prouisione, Ordinarios, aliosque Prælatos ad quos pertinet, præuenire potest, quinimò præuentas causas auocare, vt per se ipsum cognoscat, vel alijs cognoscendas committat.

Non solet autem potestatem hanc ad exercitium deducere,
34 nisi in magnis, & grauioribus

causis pro eius arbitrio, quod certam generalem non habet regulam, cum à singulorum casuum circumstantijs id regulandum veniat, ideòque ad Canonum mentem à Tridentini Concilij decretis magis explicatam, idem Pontifex, eiusque vice vtraque Gratiæ, & Iustitiæ Signatura, causas in prima instantia locorum Ordinarijs cognoscendas remittit, præuia quoque auocatione ab ijs, quibus iam delegatæ sint, nisi partium consensus, seù Prælati nimia negligentia, aliæuè circumstantiæ huius regulæ suadeant limitationē.

Multòque minus in causis primæ instantiæ, Legati, Primates, & Metropolitani se ingerunt, easque locorum Ordinariis adimunt, cùm secundæ, vel vlterioris instantiæ ipsorum sit potestas, ac iurisdictio. B.

In

B. *tit. de iudic. disc. 3. & in adnot. ad Concil. Trid. disc. 33. & hoc tit. disc. 51.*

In vlteriori verò instantia, &
postquam Ordinarius suo fun-
35 ctus est officio, siuè quod ob ne-
gligentiam, vel incidens graua-
men, terminatione causæ prin-
cipalis indignum se reddiderit;
gradatim appellatio interponen-
da est, non autem omisso medio,
atque per saltus, præterquam
ad Papam, illosque Romanæ
Curiæ Magistratus, quos idem
Papa ad id præfecerit, ad quos
omisso medio appellatur. C.

Maiores autem iurisdictionis
quæstiones inter Ecclesiastici fo-
ri Magistratus, illæ videntur in-
ter Diœcesanos, qui Ordinario-
rum vocabulo in iure explican-
36 tur, illosque inferiores Præla-
tos, qui veram, Episcopalem,
vel quasi, Diœcesim non ha-
bentes, Ecclesiasticam, & quasi
Episcopalem iurisdictionem, &
potestatem habere prætendant;
cum alicuius, vel aliquorum
locorum Clero, & populo pri-
uatiuè ad Episcopum Diœcesa-

C. *vbi suprà*.

num, vel cumulatiuè, pro causarum natura, & qualitate.

Quamuis autem inuolutæ videantur huiusmodi quæstiones; Illæ tamen, facti potiùs, quàm iuris videntur, certam, ac generalem non de facili regulam habentes, vtpotè à singulorum casuum qualitate, & circumstantijs expectantes decisionem.

Illæ autem desupèr statutæ sunt communiores regulæ, pro casuum circumstantijs congruè applicandæ, vt ob generalem Orbis diuisionem in Episcopa-
37 tus, & Diœceses, huiusmodi inferiorum Prælatorum ordinaria iurisdictio, iuris habeat resistentiam, cum idem ius Diœcesanis assistat, donec contraria accedat concludens probatio territorij separati, quod quandam impropriã constituat Diœcesis speciem, cui ad Diœcesum differentiam, propriæ Ciuitatis titulum, vel nuncupationem habentium, *Nullius* nomen tribui-

buitur à Prouincia, seù Metro-
politica Ciuitate nuncupationē
sortiendo, ideòque ista qualitas,
nisi concludentem habeat pro-
bationem, præsumenda non
est.

Ad duas verò species hęc pro-
batio restricta est, ad illam sci-
licèt priuilegij Apostolici expli-
citi, cùm solius Pontificiæ pote-
statis sit Ecclesiastica, & spiri-
tualia territoria statuere, diuide-
re, vel vnire; Et alteram benè
probatæ immemorabilis non vi-
tiosæ possessionis, pro cuius con-
sueta, & connaturali operatio-
ne, idem Apostolicum priuile-
gium absque iustificationis ne-
cessitate allegari potest.

Ea verò inter vnam, & alte-
ram speciem probationis digno-
scitur differentia, vt prima, quo-
tiès priuilegium clarum, & ex-
39 plicitum sit, nullumque patia-
tur intentionis defectum, eius-
que valida, ac probanti forma
præsuppoſita, probationem in-

continenti factam parit; E'conuerso autem altera immemorabilis canonizationem per tres conformes exigit, Episcopo, seù Diœcesano interim iuris assistentiæ beneficio, in Diœcesanę iurisdictionis possessione,& exercitio gaudente, ideòque notabilis inter vnam, & alteram differentia dignoscitur.

Prima verò melior, ac promptior species materialis territorij separationem, cum finium designatione, intrà quos Clerus, & populus sæcularis viuant,con-
40 tinere debet, cum actiuæ, & quasi Episcopalis iurisdictionis concessione; Illis non suffragantibus Apostolicis priuilegijs,quæ Regularibus præsertim Ecclesijs, & Monasterijs, eorumque professoribus, ac seruientibus, Vassallis, Ministris, Colonis, ac etiam bonis, super exemptione ab Episcoporum iurisdictione, & potestate concedi sunt consueta, cum eorum receptione

ſub protectione, ac immediata iuriſdictione B. Petri, ac Apoſtolicæ Sedis; Vt etiam aliquibus ſæcularibus Eccleſijs, conceſſum eſſe dignoſcitur; Id etenim paſſiuam iuriſdictionem, ſeù exemptionem percutit, non autem exindè ad actiuam iuriſdictionem cum Clero, & populo, ac iure territorij inferendum eſt, quamuis loci, & populi dominium, ac iuriſdictionem temporalem, ex ſæcularis poteſtatis conceſſione, eadem Eccleſia, vel Monaſterium obtineat; Iſtaque æquiuoca priuilegiorum praxis, vel interpretatio, multas produxit vſurpationes, ac lites. D.

Altera eſt illorum Prælatorum inferiorum ſpecies, qui præfata territorij ſeparati probatione deſtituti, eamdem actiuam ordinariam, ſeù Epiſcopalem iu-
41 riſdictionem, ex præſcriptione, vel

D. *hoc tit. diſc.* 1. *cum pluribus ſeqq.* & *diſc.*96. & *ſequ.*

vel priuilegio in Clerum, & populum alicuius loci, cuius situatio intrà alienæ Diœcesis fines extrà controuersiam sit, sibi cōpetere prætendunt; Atque pariter facti potiùs, quàm iuris est quæstio, super istius præscriptionis iustificatione, super qua Apostolicæ Constitutiones certam quoque præscripserunt formam. E.

Notabilis verò inter vnam, ac alteram inferiorum Prælatorum speciem differentia dignoscitur; Illi etenim sint, qui ex priuilegio, vel immemorabili præscriptione, territorium verè
42 separatum habeant, cum vera, & propria qualitate *Nullius*, tanquàm per propriæ, ac independentis Diœcesis speciem, omnimodam, ac plenariam, ordinariam, & delegatam habent iurisdictionem Episcopalem, nullum agnoscentes Ordinarium, vel Diœcesanum, ijs exceptis, quæ Tri-

E. *ibidem*.

Tridentino Concilio, vel Apostolicis Constitutionibus viciniori Episcopo delegare visum sit, nulla causarum, vel personarum constituta differentia, etiam in ijs, quæ ad ordinem pertineant Episcopalem, ab ipsis ex ordinis defectu non exercibilia, vt Episcopis exercenda committant.

Alij verò, qui intrà alienam Diœcesim, alienosue fines, ex priuilegio, vel præscriptione, absque territorij formali separatione per veritatem aliquam Cleri, & Populi partem priuatiuè ad proprium Diœcesanum Ecclesiasticam, seù Episcopalem habeant iurisdictionem, quamuis aliàs pleno iure, sine causarum, vel personarum exceptione, ea quæsita sit, ex Trident. Conc. decretis, alijsque Apostolicis Constitutionibus, in plerisque hodie habent moderatam; In causis scilicèt criminalibus; & matrimonialibus;

In ijs, quæ respiciant curam
43 animarum, & Sacramentorum administrationem; In prædicatione verbi Dei; In approbatione Confessariorum; In Parochialium concursu; In Synodi celebratione, alijsque iuribus, quæ in eiusdem Concilij decretis, & Apostolicis Constitutionibus excepta sunt, quæ locorum Ordinarijs, absquè exemptionis violatione, tanquàm Apostolicæ Sedis delegatis, commissa sunt. F.

Demùm verò altera est inferiorum Prælatorum species, qui ad certas personas, vel certum ambitum restrictam habeant iurisdictionem, vt sunt frequen-
44 tiùs, Monasteriorum, aliorumque domorum Regularium Superiores, ac Prælati, cum Religiosis professis, & Nouitijs, ac seruientibus, & ministris, qui ad Gregorianæ Constitutionis præ-

F. *ibid & in adnot. ad Concil. Trid. & in Mi scellan. Eccles.*

præscriptum Monasterij, vel domus Regularis seruitio fixè addicti, intrà illius septa sub obedientia Superioris Religiosorum ad instàr viuant. G.

Diuersam verò Prælatorum, ac Magistratuum Ecclesiasticorum speciem non constituunt præmissorum Prçlatorum, iuxtà eorum varias species, Vicarij
45 Generales, vel foranei, alijuè, ad certas causas, vel causarum genus deputati, cum isti vnum, & idem reprçsentent Prælatum, vel constituant Tribunal, ipsius Prçlati Vicarios explicando partes, seù gerendo vices; Minùsquè Cathedralium, vel respectiuè Collegiatarum Capitula,
46 pro illa Episcopali iurisdictione, quæ mortuo, vel impedito Prælato conceditur, cum suppletiuas, vel vicarias partes quoque gerere videantur.

Specialis in Vrbe plurium inferiorum Prælatorum habetur spe-

G. *hoc tit. disc.4.*

47 species, Cardinalium scilicèt in Ecclesijs, vel titulis Cardinalitijs, in quibus iure Prælatorum inferiorum in aliena Diœcesi probabiliùs censendi videntur; Ac etiam Patriarchalium Basilicarum Archipresbyteri, aliquarumuè Cappellarum, seù locorum Protectores, vt præsertim sunt illi Sixtinæ,& Paulinæ Cappellarum Liberianæ Basilicæ. H.

Super loco, ac modo Episcopalem, seù aliàs Ecclesiasticam iurisdictionem exercendi, quæstiones cadunt, Ciuitatis nempè, in qua Cathedralis Ecclesia
48 sita sit, vel alicuius loci Incolis, ob nimiam distantiam, siuè itineris asperitatem, vel ob consuetudinem, prætendentibus, vt extrà lares trahi non debeant, minùsque ad locum residentiæ, vel Tribunalis Episcopi accedere cogantur; Potissimè verò, vbi Diœcesum principalitèr vnitarum diuersitas concurrat; Veriùs

H. de his hoc tit. pluriès.

riùs tamen,pro regula receptum est,vt in quacumque vnius Diœcesis parte Episcopus residentiam, ac Tribunal erectum habere valeat, eòque subditos trahere, nisi explicitum Apostolicum priuilegium, vel illud implicitum, quod ex immemorabili consuetudine manat, huius regulæ suadeat limitationem ; Cessante tamen explicito priuilegio, ex sola antiqua obseruantia, difficilitèr desumenda est hæc limitatio, cùm de actu, vel iure facultatiuo agatur.

Loci verò distantia, vel itineris asperitas, Episcopi arbitrium
49 regulare debet, vt foraneis Vicarijs, alicuius maioris ponderis causæ committantur, quam huiusmodi cessante circumstantia, praxis seruet, vt breuiorum tantum cognitionem habeant, istaque controuersia, quæ passiuæ iurisdictioni potiùs congruit, hanc actiuam quoque percutere solet, vt Vicarij foranei, vel alij

loca-

locales Magistratus hanc habeāt prætensionem. I.

IV.

De controuersijs paritèr fori Ecclesiastici, & inter Ecclesiasticos Prælatos, & Magistratus, vel Subditos, super iurisdictione passiua, ratione exemptionis.

QVamuis in omnibus Ecclesiæ, & Ecclesiastica loca, ac etiam vtriusq; Cleri Sæcularis, & Regularis Clerici, aliæque Ecclesiasticæ personæ, Canonum dispositione, primæuoque rerum statu attentis, Episcopo, vel alteri Ordinario, ter-
50 ritorialem, seù Diœcesanam legem habenti subiaceant, ideòque cum eis, ac in omnibus fori spiritualis causis Ordinarius, fundatam habeat intētionem, ac iu-
ris

I. hoc tit. disc. 22. cum seqq.

ris assistentiam, quæ in hac iurisdictionali materia illud habet singulare, vt absque alia possessionis iustificatione, in eius exercitij manutentione sufficiat. L.

Quia tamen Sedes Apostolica, Clero Regulari in vniuersum, vel directè, & immediatè, vel communicationis beneficio,
51 ab hac iurisdictione, & potestate, exemptiua concessit priuilegia, singulorum Monasteriorũ, vel domorum localibus, ipsarumque Religionum Generalibus, vel Prouincialibus Prælatis, & Magistratibus in proprios subditos ordinariam, ac Episcopalem tribuendo iurisdictionẽ; Idque in aliquibus sæcularibus Ecclesijs praxis quoque docet,
52 vt eis, eorumque Clericis, & Ministris, exemptiuo priuilegio attributo, earundem Prælato ordinaria iurisdictio Regulariũ adinstàr, attributa sit. Certam verò, ac vniformem regulam, sæcu-

L. *disc.* 1. *cum seqq.*

sæcularium exemptio (vt illa Regularium) non habet, cum ea maior, vel minor, siuè generalis, aut limitata à priuilegij tenore pendeat, siuè ab obseruantia, quæ eiusdem priuilegij interpres est, vbi illud aliqua laboret ambiguitate. M.

Aliquibus etiam Monialium
53 Monasterijs eadem exemptio concedi consueuit, eamque frequens praxis docet. N.

Generalem autem Regularium, vel sæcularium moderationem à Tridentino Concilio,
54 & Apostolicis Constitutionibus, ac decretis, hæc priuilegia passa sunt, præcedenti rubrica quoque super actiua iurisdictione insinuatam, in plerisque casibus, quæ vtpotè omnibus communia, ab omnibus pariformitèr seruari congruit, vt accessus ad publicas, & solemnes processiones; Interdictorum, ac ieiu-

niorum

M. *disc. 28. & seqq. hoc tit.*
N. *hoc tit. disc. 26. & seqq.*

niorum obseruantia, & similia sunt, in quibus vni legi, vnique Superiori parendum esse congruit. O.

Occasionalis item, in exemptis eorum exemptiuo neglecto priuilegio, intrat, vbi nempè exemptus, Ordinarij iurisdictionem, vel Maiestatem turbet,
55 seù lędat, vel eius præcepta spernat, in ijs, quæ Regulares, ac exemptos quoque complectantur, vt pro frequentiori praxi, præsertim est accessus ad Monialium Monasteria. P.

Situè quod in eiusdem Ordinarij vinea, vel ouili se ingerere, atque Operarios facere velint, eiusdem Ordinarij subiecto Clero, & Populo, Sacramenta, aliaque Episcopalia, vel parochialia iura ministrando, cũ non ratione personæ exemptæ, sed

O. *tit. de Regular. & in Miscellan. Eccl. & in adnot. ad Concil. Trid.*

P. *hoc tit. disc. 29. & 36. & in Miscellan. Eccles. disc. 14. & sequ.*

ſed ratione occaſionis, iuriſdictio competat, exemptione neglecta. Q.

In cenſuris quoque perſonalibus, quarum accedat incurſus, in ijs præſertim exemptis, qui hoc priuilegio ſpecialitèr muniti ſint, vt à locorum Ordinarijs, alijſque Prælatis, cenſuris innodari non valeant; Eaque probabilis, magiſque recepta diſtinctio eſt inter hominis, ac legis cenſuras, vt in prima ſpecie, quæ à proferentis iuriſdictione manat, ſuffragetur exemptio, limitationem quoque recipiens, vbi hominis cenſura in extraiudiciali forma per ſpeciẽ defenſionis, etiam contra non ſubditum, ad vim, vel turbationem repellendam proferatur; Vbi verò cenſura ſit legis, cuius declarationem, vel denunciam Prælatus in proprio territorio, ad ſuarum ouium notitiam faciat, id liceat; Vbi tamen adeò

Q. *diſc.* 1. *& ſeqq.* *& diſc.* 31. *&* 32.

adeò certus dignoſcatur incurſus, vt nulla deſupèr proferentis iuriſdictionalis cognitio requiratur, ac fiat, niſi ea ad puri facti certi probationem requiratur, ideòque ſimplicem, ac puram facti declarationem actus redoleat. R.

Modernæ quoque Pontificiæ leges, exemptione non obſtante, illos locorum Ordinarijs ſub-
56 iecerunt Regulares, qui in antiquis domibus, vel Monaſterijs, ante huiuſmodi leges fundatis morarentur, in quibus ad minus ſexenarius non adſit numerus, ſiuè in illis recentioribus poſt earum editionem conſtructis, in quibus adminus duodenarius nõ moretur. S.

Lex quoque fundationis hanc ſubiectionem parere ſolet; T. Siuè vbi in forma ſingulari, non

R. *d. diſc. 29. hoc tit. & d. diſc. 14. & ſequ. in Miſcellan.*

S. *tit. de Regular. diſc. 32.*

T. *hoc tit. diſc. 30.*

Apoſtolicæ , Fabricæ S. Petri, alijſque ſimilibus Officialibus, Commiſſarijs, & Miniſtris praxis docet.

Alia quoque accidentalis exẽptionis eſt ſpecies, quæ ex iuſta
60 ſuſpicionis cauſa proueniat, eaque triplicem habet ſpeciem; Vnam nempè, vbi cauſa particularem Ordinarij, vel Prælati perſonam concernat, priuatarum ſcilicèt inimicitiarum, vel parentelæ, ſiuè priuati intereſſe; Alteram, vbi ob grauamina, quæ aliarum cauſarum occaſione illata ſint, eadem ſuſpicio, vel iuſta exemptionis cauſa vigeat, vt à Superiore concedenda ſit; Et tertia, vbi Eccleſiæ, vel Menſæ intereſſe, iuſtam præbeat recuſandi cauſam ab ipſa lege probatam, alia extrinſeca ipſius
61 cauſæ probatione non deſideranda; Quamuis etenim Epiſcopus, alterque Prælatus non recuſatus competens Iudex, ac Superior exiſtat, iuſtè tamen

men est recusabilis. Y.

Ea verò suspicio, quæ in Episcopo vigeat, in eius Vicario,
62 alijsque Officialibus quoque viget; Idemque in Baronis, vel Domini sæcularis Officialibus, si ipse sit suspectus.

V.

De controuersijs iurisdictionalibus inter plures eiusdem respectiuè fori Iudices, & Magistratus, super vnius maiori competentia, quæ illam alterius suffocet, vel cessare faciat.

Maioris, vel minoris competentiæ concursus, inter eos est regularitèr supponendus, qui illam æquè actualem habeant, ex diuersis fontibus, vel causis, in eadem tamen instantia; Vno
63 scilicèt originis; Altero domicilij; Altero loci contractus; Al-

Y. *hoc tit. disc.*47.

47 species, Cardinalium scilicèt in Ecclesiis, vel titulis Cardinalitijs, in quibus iure Prælatorum inferiorum in aliena Diœcesi probabiliùs censendi videntur; Ac etiam Patriarchalium Basilicarum Archipresbyteri, aliquarumuè Cappellarum, seù locorum Protectores, vt præsertim sunt illi Sixtinæ, & Paulinæ Cappellarum Liberianæ Basilicæ. H.

Super loco, ac modo Episcopalem, seù aliàs Ecclesiasticam iurisdictionem exercendi, quæstiones cadunt, Ciuitatis nempè, in qua Cathedralis Ecclesia
48 sita sit, vel alicuius loci Incolis, ob nimiam distantiam, siuè itineris asperitatem, vel ob consuetudinem, prætendentibus, vt extrà lares trahi non debeant, minùsque ad locum residentiæ, vel Tribunalis Episcopi accedere cogantur; Potissimè verò, vbi Diœcesum principalitèr vnitarum diuersitas concurrat; Veriùs

H. *de his hoc tit. pluriès.*

rius tamen, pro regula receptum est, vt in quacumque vnius Diœcesis parte Episcopus residentiam, ac Tribunal erectum habere valeat, eòque subditos trahere, nisi explicitum Apostolicum priuilegium, vel illud implicitum, quod ex immemorabili consuetudine manat, huius regulæ suadeat limitationem; Cessante tamen explicito priuilegio, ex sola antiqua obseruantia, difficilitèr desumenda est hæc limitatio, cùm de actu, vel iure facultatiuo agatur.

Loci verò distantia, vel itineris asperitas, Episcopi arbitrium
49 regulare debet, vt foraneis Vicarijs, alicuius maioris ponderis causæ committantur, quam huiusmodi cessante circumstantia, praxis seruet, vt breuiorum tantum cognitionem habeant, istaque controuersia, quæ passiuæ iurisdictioni potiùs congruit, hanc actiuam quoque percutere solet, vt Vicarij foranei, vel alij

loca-

locales Magiſtratus hanc habeāt prætenſionem. I.

IV.

De controuerſijs paritèr fori Eccleſiaſtici, & inter Eccleſiaſticos Prælatos, & Magiſtratus, vel Subditos, ſuper iuriſdictione paſſiua, ratione exemptionis.

QVamuis in omnibus Eccle-
ſiæ, & Eccleſiaſtica loca,ac
etiam vtriuſq; Cleri Sæ-
cularis, & Regularis Clerici,
aliæque Eccleſiaſticæ perſonæ,
Canonum diſpoſitione, primæ-
uoque rerum ſtatu attentis, Epi-
ſcopo, vel alteri Ordinario, ter-
50 ritorialem, ſeù Diœceſanam le-
gem habenti ſubiaceant,ideòque
cum eis, ac in omnibus fori ſpi-
ritualis cauſis Ordinarius, fun-
datam habeat intētionem, ac iu-
ris

I. *hoc tit. diſc.22. cum ſeqq.*

ris aſſiſtentiam, quæ in hac iuriſdictionali materia illud habet ſingulare, vt abſque alia poſſeſſionis iuſtificatione, in eius exercitij manutentione ſufficiat. L.

Quia tamen Sedes Apoſtolica, Clero Regulari in vniuerſum, vel directè, & immediatè, vel communicationis beneficio,
51 ab hac iuriſdictione, & poteſtate, exemptiua conceſſit priuilegia, ſingulorum Monaſteriorũ, vel domorum localibus, ipſarumque Religionum Generalibus, vel Prouincialibus Prælatis, & Magiſtratibus in proprios ſubditos ordinariam, ac Epiſcopalem tribuendo iuriſdictionẽ; Idque in aliquibus ſæcularibus Eccleſijs praxis quoque docet,
52 vt eis, eorumque Clericis, & Miniſtris, exemptiuo priuilegio attributo, earundem Prælato ordinaria iuriſdictio Regulariũ adinſtàr, attributa ſit. Certam verò, ac vniformem regulam, ſæcu-

L. *diſc.* 1. *cum ſeqq.*

sæcularium exemptio (vt illa Regularium) non habet, cum ea maior, vel minor, siuè generalis, aut limitata à priuilegij tenore pendeat, siuè ab obseruantia, quæ eiusdem priuilegij interpres est, vbi illud aliqua laboret ambiguitate. M.

Aliquibus etiam Monialium
53 Monasterijs eadem exemptio concedi consueuit, eamque frequens praxis docet. N.

Generalem autem Regularium, vel sæcularium moderationem à Tridentino Concilio,
54 & Apostolicis Constitutionibus, ac decretis, hæc priuilegia passa sunt, præcedenti rubrica quoque super actiua iurisdictione insinuatam, in plerisque casibus, quæ vtpotè omnibus communia, ab omnibus pariformitèr seruari congruit, vt accessus ad publicas, & solemnes processiones; Interdictorum, ac ieiuniorum

M. *disc.28. & seqq. hoc tit.*
N. *hoc tit. disc.26. & seqq.*

niorum obseruantia, & similia sunt, in quibus vni legi, vnique Superiori parendum esse congruit. O.

Occasionalis item, in exemptis eorum exemptiuo neglecto priuilegio, intrat, vbi nempè exemptus, Ordinarij iurisdictionem, vel Maiestatem turbet,
55 seù lędat, vel eius præcepta spernat, in ijs, quæ Regulares, ac exemptos quoque complectantur, vt pro frequentiori praxi, præsertim est accessus ad Monialium Monasteria. P.

Siuè quod in eiusdem Ordinarij vinea, vel ouili se ingerere, atque Operarios facere velint, eiusdem Ordinarij subiecto Clero, & Populo, Sacramenta, aliaque Episcopalia, vel parochialia iura ministrando, cũ non ratione personæ exemptæ, sed

O. *tit. de Regular. & in Miscellan. Eccl. & in adnot. ad Concil. Trid.*

P. *hoc tit disc. 29. & 36. & in Miscellan. Eccles. disc. 14. & sequ.*

sed ratione occasionis, iurisdictio competat, exemptione neglecta. Q.

In censuris quoque personalibus, quarum accedat incursus, in ijs præsertim exemptis, qui hoc priuilegio specialitèr muniti sint, vt à locorum Ordinarijs, alijsque Prælatis, censuris innodari non valeant; Eaque probabilis, magisque recepta distinctio est inter hominis, ac legis censuras, vt in prima specie, quæ à proferentis iurisdictione manat, suffragetur exemptio, limitationem quoque recipiens, vbi hominis censura in extraiudiciali forma per speciē defensionis, etiam contra non subditum, ad vim, vel turbationem repellendam proferatur; Vbi verò censura sit legis, cuius declarationem, vel denunciam Prælatus in proprio territorio, ad suarum ouium notitiam faciat, id liceat; Vbi tamen adeò

Q. *disc.* 1. *& seqq. & disc.* 31. *&* 32.

adeò certus dignoſcatur incurſus, vt nulla deſupèr proferentis iuriſdictionalis cognitio requiratur, ac fiat, niſi ea ad puri facti certi probationem requiratur, ideòque ſimplicem, ac puram facti declarationem actus redoleat. R.

Modernæ quoque Pontificiæ leges, exemptione non obſtante, illos locorum Ordinarijs ſub-
56 iecerunt Regulares, qui in antiquis domibus, vel Monaſterijs, ante huiuſmodi leges fundatis morarentur, in quibus ad minus ſexenarius non adſit numerus, ſiuè in illis recentioribus poſt earum editionem conſtructis, in quibus adminus duodenarius nõ moretur. S.

Lex quoque fundationis hanc ſubiectionem parere ſolet; T. Siuè vbi in forma ſingulari, non

R. *d. diſc. 29. hoc tit. & d. diſc.* 14. *& ſequ. in Miſcellan.*

S. *tit. de Regular. diſc.* 32.

T. *hoc tit. diſc.* 30.

autem Vniuersitatis, vel Reipublicæ Monasteria regentur, Generalium, ac Prouincialium Prælatorum visitationem, & correctionem non habentia, nisi speciale accedat exemptiuum priuilegium; Generalia etenim priuilegia, quæ directè ipsis Religionibus, vel mediatè per communicationem competant, huiusmodi Religiosis, ac Monasterijs non suffragentur; Minusque ijs Religiosis exemptis, qui de Superiorum etiam licentia extrà Claustra perpetuò viuant, siuè ad tempus extrà proprium Monasterij locum; Secus verò, vbi vitam intra Claustrà ducendo, extrà illa crimen, vel excessum patrari contingat, cùm id proprij Regularis Superioris iurisdictionem non tollat. V.

Maiorem verò moderationem passa sunt exemptiua priuilegia, quæ Monialium Monasterijs con-

V. *disc. 28. & 36. hoc tit. & disc. 16. in Miscellan. Eccles.*

concessa sunt, præsertim verò in extrinseca, & intrinseca visitatione, ac custodia materialis, ac formalis clausuræ, cum Ordinariorum iurisdictione, & auctoritate in ipsasmet extrinsecas personas exemptas; Ac in alijs pluribus, quæ in Apostolicis le-
57 gibus, & decretis exprimuntur, præsertim verò in actu electionis Abbatissæ, vel Prælatæ, vt in sua sede latiùs. X.

Nimiæ quoque, vel scandalosæ Superiorum exemptorum negligentiæ suppletio Ordinario loci conceditur, alijque minus
58 frequentes habentur casus, quorum enumerationem compendij ratio non patitur.

Accidentalis quoque datur exemptio illorum, qui aliàs Ordinarij potestati, ac iurisdictioni
59 subiacerent, officij scilicèt, vel muneris ratione, quod hanc præseferat exemptionem, vt in S. Inquisitionis, vel Cameræ

 Apo-

X. *hoc tit. disc. 26. & de Regular.*

Apoſtolicæ, Fabricæ S. Petri,
alijſque ſimilibus Officialibus,
Commiſſarijs, & Miniſtris praxis docet.

Alia quoque accidentalis exẽ-
ptionis eſt ſpecies, quæ ex iuſta
60 ſuſpicionis cauſa proueniat, ea-
que triplicem habet ſpeciem;
Vnam nempè, vbi cauſa parti-
cularem Ordinarij, vel Prælati
perſonam concernat, priuata-
rum ſcilicèt inimicitiarum, vel
parentelæ, ſiuè priuati intereſſe;
Alteram, vbi ob grauamina,
quæ aliarum cauſarum occaſio-
ne illata ſint, eadem ſuſpicio, vel
iuſta exemptionis cauſa vigeat,
vt à Superiore concedenda ſit;
Et tertia, vbi Eccleſiæ, vel Men-
ſæ intereſſe, iuſtam præbeat re-
cuſandi cauſam ab ipſa lege
probatam, alia extrinſeca ipſius
61 cauſæ probatione non deſide-
randa; Quamuis etenim Epi-
ſcopus, alterque Prælatus non
recuſatus competens Iudex,
ac Superior exiſtat, iuſtè ta-

men

men est recusabilis. Y.

Ea verò suspicio, quæ in Episcopo vigeat, in eius Vicario,
62 alijsque Officialibus quoque viget; Idemque in Baronis, vel Domini sæcularis Officialibus, si ipse sit suspectus.

V.

De controuersijs iurisdictionalibus inter plures eiusdem respectiuè fori Iudices, & Magistratus, super vnius maiori competentia, quæ illam alterius suffocet, vel cessare faciat.

MAioris, vel minoris competentiæ concursus, inter eos est regularitèr supponendus, qui illam æquè actualem habeant, ex diuersis fontibus, vel causis, in eadem tamen instantia; Vno
63 scilicèt originis; Altero domicilij; Altero loci contractus; Al-

Y. *hoc tit. disc.* 47.

Altero destinatæ solutionis; Altero loci delicti; Altero ratione contrectationis; Altero ratione turbatæ iurisdictionis; Altero ratione fori defuncti; Et altero ex bonorum situatione competentiam habente.

Vbi etenim instantiarum diuersitas accedat, quia nempè vnus primæ; Alter verò secundę, vel vlterioris instantiæ sit Iudex; Vel eadem generis causa-
64 rum diuersitas adsit, vt vnus criminalium; Alter verò ciuilium sit Iudex; Vel vnus popularium, ac indifferentium, alter verò fiscalium, vel militarium, siuè alterius certi generis habeat cognitionem, tunc non maioris, vel minoris competentiæ concursus intrat, sed affirmatiua, priuatiuaque competentia vnius, cum negatione alterius, ob instantiarum, vel causarum diuersitatem, quæ iurisdictionis defectum inducere dicitur, vt superiùs agendo de ordine fori

Ecclesiastici insinuatum est; Ideòque aliud est agere de vnius competentia, ob alterius competentiam, & aliud de maioris incompetentię concursu inter plures æquè competentes.

Eam verò incompetentiam, quam instantiarum diuersitas producit, viduarum, pupillorum, aliarumque miserabilium
65 personarum priuilegium tollit, quod electionis, seù variationis fori dicitur, vt neglecto primæ instantiæ Iudice, Principis, vel supremi Magistratus Tribunal adiri valeat, dummodò loci diuersitas accedat, cum in eodem loco ista non detur electio, seù variatio; Idque in foro etiam Ecclesiastico procedere magis receptum est, quamuis contradicentes non desint. Certam tamen, ac generalem hoc priuilegium regulam non admittit, cum Regionum, ac Principatuum diuersæ leges, vel mores, nimium diuersam desupèr ha-

beant praxim, super perhorrescentiæ argumento; vel super variatione, ac etiam in reuariatione ipsarumque personarum qualitate, an inter miserabiles pro huiusmodi priuilegij competentia recenseri debeant. Z.|

In eiusdem itaque æqualis competentiæ concursu, qui specie non differat, neque maiorem, vel respectiuè minorem
66 habeat prerogatiuam; Præuenientis potior conditio est, vbi legitima sit præuentio, quæ facti potiùs, quàm iuris habet inspectionem, an fraudulentèr, vel affectata sit, siuè in solo conatu, vel præparatione, effectu non subsequuto; Ea cadente distinctione, inter Actorem, & Reum, vt Actoris respectu sola petitio, vel comparitio, aut rei decreta citatio in eius præiudicium litis introductionem [causet; Rei verò conuenti respectu citationis legitima exequutio requiri-

Z. *hoc tit. disc.69. & 72. & in alijs.*

quiritur ; Id autem certam non habet, ac vniformem regulam, cum à locorum, vel Tribunalium legibus, ac ſtylis frequentiùs diuerſis, diuerſam recipiat praxim ; Alicubi etenim magis
67 priuilegiatus delicti forus præuentioni quoque præualere ſolet, pro facti tamen qualitate, & circumſtantijs. A.

Legitima verò præuentione ceſſante, ſiuè vbi eius efficaciam creditoris priuilegium tollat,
68 ideòque integra adhuc res eſſe dicatur, Actoris electio eſt vnũ, vel alterum habere Iudicem in nouo primæ inſtantiæ iudicio ; In altero autèm appellationis, in quo de ſecunda, vel de vlteriori agatur, electio eſt appellantis. B.

Bonorum ſituatio, vel patrimonij diuerſitas, originis, vel do-
69 micilij, ſuffocat competentiam,

 quia

A. *hoc tit. diſc.* 57. *& tit. de iudic. diſc.* 3.

B. *tit. de iudic. diſc.* 3.

quia nempè in eo patrimonio, vel in ea bonorum ſpecie diuerſus ille reputetur homo, vt in ijs, qui in diuerſis Principatibus, baronias, & feuda, vel dominia poſſideant, ſiuè in diuerſis Diœceſibus poſſideant beneficia, quæ iudicio occaſionem præbeant, praxis docet. C.

Eorundem bonorum diuerſa ſituatio, quamuis ſub vna cadant vniuerſitate, vel patrimonio, ſeú hæreditate, maioris, vel
70 minoris competentiæ producit quæſtiones, quia nempè directa, vel fideicommiſſaria hæreditate in diuerſis locis, vel ditionibus bona habente, cauſarumque connexione, vel puncti identitate exigente, vt eiuſdem Vniuerſitatis pertinentię quæſtio ſub vno agatur Iudice, quiſnam magis competens cenſendus veniat; Alijs volentibus locum domicilij defuncti; Alijs illum domi-

C. *hoc tit. diſc.* 87. & *tit. de ſucceſſion. diſc* 9.

cilij hæredis, qui ad fideicommissi restitutionem, seù legatorum solutionem teneatur; Alijs, vt ille attendatur locus, in quo hæreditatis maior pars existat; Et alijs, vt ille locus, in quo bona magis antiqua, & conspicua, siuè, vbi eiusdem hæreditatis caput existat; Certam verò id regulam non recipit, cum à locorum stylis, vel Superiorum arbitrio, alijsque facti circumstantijs, vel iuris distinctionibus in sua sede recensitis, decisionem expectet. D.

Connexionis, vel præiudicialitatis ratio, inter æquè contendentes, vni maiorem competentiam defert; Alteri verò ne-
71 gat; Vel quia timor, siuè inconueniens plurium inuicem pugnantium sententiarum, super eodem puncto à diuersis Iudicibus proferendarum, coram vno, exigat vnionem; Vel quia sententia, quæ in vno emanet

D. *ibidem*.

iudicio, rei iudicatæ exceptio-
nem in altero parere apta sit; Si-
uè quia æquitas prohibeat, vt
pro eadem re, cogendus idem
reus, & possessor sit plura iudi-
cia coram pluribus substinere
Iudicibus, vel vt idem Actor,
pro eiusdem actionis experi-
mento, siuè pro eodem statu
firmando idem incommodum
pati cogatur, cum plerisque si-
milibus, in quibus facti circum-
stantiæ arbitrium regulantes,
magis verò locorum, ac Tribu-
nalium styli, magnam sortiun-
tur partem.

Inter Iudices præsertim, qui
eandem habeant cum personis
iurisdictionem, & competen-
72 tiam, diuersa verò sit cognitio,
pro diuerso causarum genere,
quia nempè vnus ciuilium sit,
& alter criminalium, Ideòque,
vbi vna, eademque causa inter
easdem personas in vtroque ci-
uili, & criminali iudicio coram
vtroque Iudice intentetur, ob

præiudicialitatis rationem illè, qui præuenit alteri inhibet, vt iudicij, vel causæ coram eo cæptæ exitum expectet. E.

VI.

De alijs generalitèr ad materiam pertinentibus remissiuè.

PLeraque alia etiam grauiora, maiorisque momenti, siuè in praxi minus frequentia in hac iurisdictionali materia cadunt in sua sede, parúm; vel nihil
73 peracta, & quæ non de facili certam recipiunt regulam, sub compendio explicabilem, pro diuersis locorum, ac Regionum legibus, vel moribus, siuè ex politicis rationibus legum, vel Iuristarum subiectionem non agnoscunt, vt præsertim ea est superioritatis inter Papam, & Concilium generale; quæ adeò magnam habet opinionum scissuram,

E. *hoc tit. disc.77. & 79. & sæpè.*

suram, inter Theologos, & Canonistas, siuè inter Citramontanos, & Vltramontanos, forus tamen practicus externus, pro iudicialibus causis decidendis, de quo solùm viri forensis est agere, priorem recipit, ac seruat opinionem superioritatis Papæ suprà Concilium, quod sine ipsius auctoritate minus legitimũ sit, quodque conciliaribus decretis derogandi, vel dispensandi iurisdictionem, ac potestatem habeat; Pro voluntate autem regulanda, vtpotè in dubio non præsumenda, specialis mentio desideratur, æquipollenti tamen non exclusa voluntatis probatione implicita, vel adminiculatiua, Tridentino excepto, quod sub generalibus venit derogatorijs, ita eius confirmatoria Constitutione disponente.

Super eiusdem Papæ territoriali, ac temporali habituali iu-
74 risdictione supra laicos etiam Principes in vniuerso Orbe,

non modica quoque est quæ-
stio, quæ ab alijs distinctionibus
aliquam probabilem à contra-
dictionibus non immunem re-
cipit decisionem in sua sede la-
75 tiùs recensitam. Vbi etiam de
iurisdictione Collegij Cardina-
lium Sede Papali vacante pera-
ctum est. F.

E' conuersò, non modica
opinionum scissura, consueta-
que Scribentium factionaria cō-
76 tentio est super Regum, vel
Principum sæcularium iurisdi-
ctione, ac potestate in sæcula-
rem, & regularem Clerum, aliás-
que Ecclesiasticas personas, vel
Ecclesiastica loca, vel ex anti-
quis Apostolicæ Sedis conces-
sionibus, ac delegationibus, vel
ex causa status, seù ex illa pu-
blicæ necessitatis, vel vtilitatis
in ijs, quæ iure naturæ, vel gen-
tium omnes æquè concernant,
nulla personarum data exceptio-
ne, vt præsertim in humani, vel
diui-

F. *in Relat. Curiæ Romanæ disc. 2. & 3.*

diuini belli casibus, alijsque similibus, disputandi occasio prębere solet, adhuc tamen, siuè de iure, siuè de facto certam id non recipit regulam; atque pro singulorum casuum qualitate, & circumstantijs, siuè pro diuersis Regionum, & principatuum moribus, vel stylis decisionem recipere solet; Ideóque hæc, & similia compendij incapacia sunt in suis sedibus, pro rerum contingentia videnda.

SVM-

SVMMA

SIVE

COMPENDIVM

Eorum, quæ in Foro magis practicabilia continentur in Libro III. Par. II. Theatri Veritatis, & Iuſtitiæ.

De Præeminentijs.

INDEX
RVBRICARVM
Summæ, seù Compendij de Præeminentijs.

I.

tis,

tis, & hyerarchiæ præeminentia in se ipsa; De Regnorum nempè, Prouinciarum, & Ciuitatum; Atque Regum, Principum, Baronum, Magistratuum, & priuatorum præeminentialibus iuribus, & qualitatibus, *à num.* 39. *ad* 60.

III.

De nobilitate, eiusque diuersis speciebus, vel gradibus, ac effectibus, & præeminentijs exindè resultantibus, *à num.* 61. *ad* 82.

IV.

De titulis, & intitulationibus, alijsque nuncupationibus, & adiectis, vel tractatibus, *à. num.* 83. *ad* 92.

V.

De Ciuilitate, eiusque diuersis speciebus, & effectibus, *à num.* 93. *ad* 107.

SVM-

SVMMARIVM.

I.

1 DE Ordine Hyerarchico etiam in Cœlo, & in Ecclesia triumphante.

2 In Orbe terrestri, & in Ecclesia militante adesse debet idem ordo.

3 De pluribus speciebus quæstionum præeminentialium.

4 Sub nomine Ecclesiæ venit formalis, idest fidelium Congregatio, non autem Templum materiale.

5 Dari potest vnica Ecclesia indiuidua in pluribus Ecclesijs materialibus, vel etiam in nulla, & num. 8.

6 Ecclesia Romana vniuersalis, an certam habeat Ecclesiam materialem.

7 Aliæ Ecclesiæ inferiores solent habere certam Ecclesiam materialem.

8 Sed possunt esse plures, è conuerso dari potest nulla, vt num. 5.

9 De pluribus speciebus Ecclesiarum.

10 De

4 *De*

37 *De*

I I.

eorum, qui eamdem obtineant dignitatem.

tem naturalem, & acquisitam.

59 *An actuales praeferantur titularibus tantùm, & de distinctione inter Ecclesiasticos, & saeculares.*

60 *De praeminentia throni, vel sedis in Ecclesia.*

III.

61 *Quid sit nobilitas, seù quos pariat effectus, & de duobus generibus nobilitatis in vniuersum.*

62 *De primaria Principatus supremi nobilitate.*

63 *De nobilitate Magnatitia, vel Illustri quaenam sit.*

64 *De nobilitate aequestri, seù Cauaeriorum.*

65 *De nobilitate qualificata, & generosa pro habitibus militaribus.*

66 *De generica, seù legali ordinaria priuata nobilitate.*

67 *De ciuilitate nobilitèr viuentium.*

68 *De nobilitate restricta alicuius Ciuitatis, vel loci.*

69 *Omnes istae species diuersas habent sphaeras, vel ordines.*

70 *De*

70 *De nobilitate Magnatitia accidentali.*

71 *De alia nobilitate ob scientias, & literas, vel arma, & ob eorum gradus.*

72 *De nobilitate ob dignitates Ecclesiasticas, & præsertim ob Canonicatus in Cathedrali.*

73 *De nobilitate ex priuilegio, & pura gratia.*

74 *Iuris regalis est nobilitatem præbere, ideòque soli Principi competit.*

75 *De aggregationibus ad nobilitatem, quas faciunt Ciuitates, vel sedilia, seù plateæ, & adunantiæ nobilium.*

76 *De quæstione inter nobilitatem naturalem, & accidentalem.*

77 *Nobilitas amittitur ob crimina, vel ob sordida, & vilia exercitia.*

78 *Qualia sint crimina, quæ nobilitatis amissionem causent.*

79 *Et qualia sint machanica exercitia, quæ eumdem operentur effectum, & præsertim de mercatura, & agricultura.*

80 *In vna, & eadem familia possunt adesse nobiles, & ignobiles.*

81 *Ignobilitas vnius non præiudicat familiæ, vel generi, atque maioris demeriti est nobilis, qui ignobilitèr viuat, quam ipse ignobilis.*

82 *An ignobilitas patris, aliorumve maiorum præiudicet filijs, & alijs descendentibus.*

I V.

83 *Quod in materia titulorum, & adiectorum sit procedendum cum moribus, & vsibus sæculi currentis.*

84 *De titulis* Illustris, perIllustris, & Illustrissimi *quibus conueniant.*

85 *De alijs titulis inferioribus* Spectabilis, & Magnifici.

86 *De nostrorum temporum abusu.*

87 *De stylo aliquorum Tribunalium circa hos titulos, & laudatur.*

88 *Probiberi debet vsus Titulorum, & nuncupationum, quæ non congruant.*

89 *Potest*

89 *Potest quis alteri prohibere, ne alter proprio vtatur cognomine, vel insignibus.*

90 *De prohibitione, vt non erigantur nouæ Congregationes, vel Cappellæ, seù opera Ecclesiastica sub eadem nuncupatione.*

91 *De praeminentijs patronalibus, vel parochialibus.*

92 *De præeminentijs inter plures fratres, vel alios pro communi possidentes.*

V.

93 *Potest quis habere plures Ciuilitates diuersorum locorum.*

94 *Distinguuntur plures species Ciuilitatis.*

95 *De diuersis speciebus Ciuilitatis originariæ.*

96 *An origo auita prosit, vel solùm illa patris, non autem matris.*

97 *Natus casualiter, vel occasionalitèr in diuerso loco, habetur, ac si verè in propria patria originaria natus esset.*

I.

De Ecclesiasticæ potestatis, & Hierarchiæ praeminentijs, & ordinibus in se ipsa, nempè de Ecclesiarum Metropolitica, Cathedratica, Collegiali, Matriciali, Parochiali qualitate, & praeminentia, earumque Prælatorum, & Clericorum gradibus, & iuribus, alijsque generalitatibus, seù proœmialibus.

1 TRiumphantis Ecclesiæ, cælestisque Orbis ad instar, vbi Angelorum, ac Sanctorum, ipsorumque Cœlorum,& planetarum, ac syderum, hierarchicus ordo habetur; A. In militanti quoque Ecclesia, terrestrique Orbe, eumdem hierarchicum ordinem haberi congruit,
2 vt ita superior à subdito, magis dignus à minus digno, nobilis ab ignobili, ac Dominus à seruo distinguantur, ita iustitiæ, quæ om-

A. *lib.* 14. *Misecllan. Eccles. disc.* 40.

omnium regulatrix eſt, exigente ratione, vt pro virtute, ſeù meritorum qualitate præmia, & honores, & è conuersò vitiorum, ac demeritorum pœnæ diſtribuantur.

Plures itaque perſonarum ſpecies, inter quas huiuſmodi præ-
3 eminentiales quæſtiones cadunt, lex ſtatuit, formalium ſcilicèt, ſiuè intellectualium, & inanimatarum, & materialium, ſeù particularium, & animatarum; Vtraque verò ſpecies ad inſtar eorum, quæ de foro, ac iuriſdictione dicta ſunt, eadem Solis, & Lunæ comparatione retenta, in duas paritèr ſpecies, vel ſphæras reſpectiué diſtinguitur, Spiritualem ſcilicèt, ſiuè Eccleſiaſticam, ſub qua Eccleſiæ, earumque politica corpora vniuerſalia Capitulorum, & Collegiorum, aliarumque adunantiarum, ſinguliuè Prælati, Clerici, miniſtri, ac ſeruientes veniunt; Alteram verò prophanam, ſeú temporalem,

lem, ſub qua Regna, Prouinciȩ, Ciuitates, ac loca veniunt, eaſumque politica vniuerſalia corpora, populi ſcilicèt; ac Senatus, & Conſilia, aliæve adunantiæ, ac Vniuerſitateȩ, ſingulive Principes, Barones, Domicelli, Magiſtratus, & priuati.

De prima igitur ſpecie Eccle-
4 ſiarum agendo, formalibus potiùs, quàm materialibus Eccleſijs præeminentiarum, ac iuriſdictionis prærogatiua congruit, ſub verò etenim, ac proprio Eccleſiæ nomine, non ipſum materiale venit templum, quod hominum manibus ædificatum eſt, ſed Fidelium maior, vel minor Congregatio; B. Ideòque Eccleſiæ vnitate, in qualibet reſpectiuè ſpecie, firma manente, ex pluribus materialibus locis, vel templis pro eorumdem fidelium orationum, diuinorumque loco
5 vna Eccleſia repræſentari poteſt; Quinimò etiam, vt nulla mate-

De Præmin. K 5 rialis

B. *diſc.3. & ſeqq. hoc tit.*

rialis Ecclesia sit, quæ illam denotet, vt præsertim in omnium maiori,& matre vnica totius Orbis, omniumque fidelium Romana Ecclesia, quæ nullam ha-
6 bet præcisam Ecclesiam materialem, quæ illam repræsentet, nisi eius caput Christi Vicarius, in cuius residentiæ loco, in qualibet Orbis terrarum parte sit, Ecclesiæ, ac Curiæ Romanæ ministerium adesse dicitur, quamuis ea in toto Orbe habitualitèr existat, cùm iuxtà vnam sententiam Lateranensis Basilica, vel iuxtà alteram, omnes Vrbis Patriarchales Ecclesiæ particularem Vrbis Cathedraticam, vel Patriarchalem repræsentent Ecclesiam, non autem vniuersalem. C.

Inferiores verò, ac subordinatæ Patriarchales, Primatiales,
7 Metropolitanæ, & Cathedrales Ecclesiæ formales, quæ vtpotè intrà certos fines restrictæ, certam

C. *disc*.1. *&* 3. *cum seq. hoc tit.*

tam materialem Ecclesiam, ab inferioribus contradistinctam, pro capitis, vel Prælati residentia habere solent; Adhuc tamen ad certum manufactum locum, vel domum præcisam non patiuntur restrictionem, cum vna, eademque indiuidua, Patriarchalis, Metropolitana, vel Cathedralis, quinimò inferior pa-
8 rochialis Ecclesia formalis, ex pluribus Templis materialitèr diuisis, coęquali, ac sociatiuo iure, ad idem corpus efformandum concurrentibus, constituatur; Idque Ecclesię indiuiduitati non præiudicet; D. E conuersò autem, vt nullo existente materiali manufacto Templo, quod Episcopi, vel alterius Prælati Cathedræ destinatum sit, ac deseruiat, quia à fidei Catholicæ Ecclesiæ hostibus occupatum, vel alteri accidentali impedimento subiectum sit, non exindè Cathedralis, vel alterius for-

D. *disc. 3. & seq. hoc tit. & disc. 7.*

malis Ecclesię existentia deficit, vt plurium Ecclesiarum praxis comprobat. E.

Præsuppositа itaque in formalibus potiùs, quàm materialibus Ecclesijs, earumque respectiuè Clero, & Populo præeminentiarum quæstione; Atque ab ista quæstione inter Catholicos segregata vniuersali Romana Ecclesia, quæ tanquam omnium
9 caput, mater, ac superior, & magistra, æqualem, vel æmulam, siuè exemptam Ecclesiam non admittit; Neglectisque pro forensi praxi, alijs maioribus Ecclesijs Patriarchalibus, dum ab infidelibus, & schysmaticis occupatæ sunt; Cùm pariter nullæ, vel nimiùm raræ in nostro Catholico Orbe forenses dignoscantur quæstiones super Primatialium Ecclesiarum pręeminentijs; Hinc ad sex species sæcularium Ecclesiarum quęstiones restringuntur, Metropolitanas scilicèt,

E. *vt suprà*.

licèt, Cathedrales, Matrices, Collegiatas, Parochiales, & simplices.

Metropolitana duplicem in se continet speciem, vel figuram gerit; Vnam scilicèt simplicis
10 Cathedralis, aliarum ad instar, intrà proprios immediatos fines, suamque particularē Diœcesim in qua Prælatus, Episcopi potiùs alteri metropolitano non subiecti, ac Ordinarij loci, primæque instantiæ Iudicis figuram faciat; Et alteram Metropoliticam, in mediatis finibus, vel in mediato territorio, quod sub prouinciæ potiùs, quàm Diœcesis vocabulo explicatur, vt Ecclesiarum Cathedralium, quæ intrà prouinciæ fines existunt, & Episcoporum (quibus suffraganeorum nomen tribuitur) grauaminum, seù appellationum, & recursuum sit Iudex, & Superior; Ideòque inter Metropolitanam, & eam Cathedralem, quæ intrà prouinciæ

fines existentiam, ac situationem neget, vel ea non negata, exemptionem, Ecclesiæ Romanæ, vel protectionem Apostolicæ Sedis, ac immediatam subiectionem prætendat, quæstiones cadant.

Cathedralis autem eadem est, quæ in prima Metropolitanæ
11 species explicata legitur, omnium scilicèt aliarum Ecclesiarum intrà illius territorij, vel diœcesis fines existentium, caput, mater, superior, ac magistra; Eius tamen subiectionem adhuc negare solent aliquæ Collegiatæ, quibus ob explicitum, vel præsumptum Apostolicum indultum, concessum sit proprium habere caput, vt agendo de inferioribus Prælatis in iurisdictionali materia aduertitur. F.

Matrix ea dicitur Ecclesia, quæ omnium prima, & antiquior

F. *disc.* 1. *& seqq. de iurisd. & disc.* 1. *in Miscellan. Ecclesf.*

quior in loco sit, siuè illa, quæ
12 comparatiuè ad alias posteriores, quibus filialium nomen de iure congruit, antiquior, & mater sit, siuè si absque antiquitate, Cathedraticam habeat qualitatem, seù Metropoliticam; A Cathedratica etenim, vel Metropolitica qualitate arguere licèt ad matricitalem, dum eo ipso, quod est Cathedralis, seú Metropolis, est per consequentiam omnium aliarũ caput maior & matrix, quamuis aliæ in loco, vel diœcesi adsint, quæ spectato materiali, seù naturali initio, maiorem habeant antiquitatem ob implicantiam, vt caput aliquo corporis membro sit inferiùs, vel minùs dignum; Non autem è conuersò, à Matricitate ad Cathedraticam, seù Metropoliticam qualitatem arguere licèt, quinimò neque ad Collegiatiuam; Stant etenim benè simul, vt ea, quæ antiquior, atque alterius

mater ſit, ideòque ratione antiquitatis, vel productionis, matricis nomine digna, atque aliquos etiam matricitatis effectus, vel prærogatiuas retineat, in
13 alijs tamen pro generali regula ſit minùs digna, quia nempè recentior, & filia, Collegiatam, vel Cathedraticam ſortita ſit qualitatem, qua prima careat, ſiuè quod poſtea eam obtineat; dum Collegiata iunior, antiquiori, vel ſimplici parochiali dignior reputatur, ex regula quod omnis vniuerſitas vincit ſingularem. G.

Plures autem in iure matricitatis ſpecies habentur; Vna ſcilicèt ficta, & priuilegiatiua, qualis ex Cathedratica, vel Metro-
14 politica qualitate ſibi impreſſa reſultat, quamuis ſit iunior, ac aliàs ab antiquiori deriuata, dum ita mater, & ſuperior efficitur; Altera verò, quæ ſine aliarum recentiorum dependentia, qui-

bus

G. *diſc.9. & 17.*

bus proprium filialium nomen congruat, ex sola antiquitatis ratione hanc habeat matricis prærogatiuam, quia nempè omnium prima, & antiquior in loco sit, cuius ad instar aliæ constructæ fuerint, absque aliqua sui iuris, vel territorij, seu populi diuisione, vel diminutione.

Tertia verò magis propria, ac naturalis matricitatis species in ea verificatur Ecclesia, cuius aliæ sint verè filiæ, & dependentes, quia nempè vnica in loco, vel in contrata existente Ecclesia parochiali, latos fines habente, ob excretum populum, cui vnica non sufficeret Ecclesia, aliæ cum finium, vel territorij, ac populi dismembratione, vel diuisione, erectæ sint; Quod etiam in Cathedralibus praxis quandoque docet, eadem proportionis ratione, ita exigente, quatenùs absque antiquæ maiestatis, ac decoris considerabili

præiu-

præiudicio, nouę congruus status dari valeat. H.

In triplicem autem subalternam matricitatis, ac respectiuę
filiationis speciem ista subdistin-
15 guitur; Vnam scilicèt vbi sola
ratio originis, & procreationis,
alio iure non retento, hanc fi-
lialitatem inducat, vt proptereà
in reliquis filia nullam à matre
dependentiam habeat; Alteram
in oppositum omnimodę subie-
ctionis, ac dependentiæ, qualis
in illis recentioribus, ac filiali-
bus Ecclesijs verificationem re-
cipit, quæ in adiutorium potiùs,
& commoditatem, absque aliqua
diuisione, vel dismembratione
erectæ sint, quibus impropriè,
vel abusiuè filialium nomen tri-
buitur, cum adiutrices potiùs
dici mereantur; Tertiam verò
mixtam, quia nempè noua, seù
filialis, proprium ius, proprium-
que habeat territorium, ac po-
pulum, ab antiqua dismembra-

tum,

H. *disc.6.*

tum, cum aliquorum tamen iurium, vel præeminentiarum retentione, vt in iure funerandi, vel decimandi, alijsque similibus frequens praxis docet, vt proindè veram quidem, sed non omnimodam importet dismembrationem, ob aliquorum iurium, vel reliquiarum retentionem. I.

Omnis tamen matricitatis species, qualis ea sit, etiam prima,
16 quæ à sola antiquitatis ratione manat, inter alias æqualis, multò verò magis inferioris gradus, & qualitatis præeminentiam obtinet, tum in præcedendo, tùm etiam ad effectum, vt ab ea processiones, & funera, aliæve generales solemnitates, regulari debeant, siuè in ea celebrari, ipsaque in aliquibus, quæ à singulis fiant, antiquior sit, vt præsertim campanarum pulsatio in Sabatho Sancto, nisi consuetudo, vel maior prærogatiua per moder-

I. *disc.28. de Paroch.*

moderniorē obtenta alitèr exigat. L.

Quæstone cadente in aliquibus iuribus præsertim verò in eo decimandi, an vbi dismembrationis, nouęque erectionis
16 tenor non exprimat, matrici reseruata censeantur; Idque consuetam habet opinionum scissuram, frequentiùs verò facti potiùs, quàm iuris est quæstio à singulorum casuum qualitate, & circumstantijs recipiens decisionem, ab obseruantia potissimum, quæ optima reputatur interpres; Vbi verò omninò ambiguum sit, tunc omnimodæ dismembrationi regula, seù præsumptio probabiliùs assistere videtur, vt in parochialium, ac decimarum sedibus quoque aduertitur. M.

Parochialis, vel Curata illa di-
18 citur Ecclesia, in qua reciproca

digno-

L. *disc.9.*
M. *disc. 27. 28. & 33. de Paroch. & disc.12. de decim.*

dignoſcatur adminiſtrationis Sacramentorum, ac diuinorum neceſſitas, quia nempè populus, qui intrà illius fines viuat, ſiuè aliàs illi addictus ſit, quamuis inuitus, in ea ab eiuſque Rectore, Sacramenta, aliaque diuina, & parochialia officia recipere teneatur; Et è conuersò, ipſa Eccleſia, eiuſque Rector, etiam nolens, hanc miniſtrandi habeat neceſſitatem; Non omnis etenim Sacramentorum, ac Diuinorum adminiſtratio, & receptio, parochialitatem producit, ſed illa, quæ hanc reciprocam habeat neceſſitatem, vt in parochialium quoque ſede aduertitur. N.

Collegiatæ verò ſunt illæ, quę plurium beneficiatorum in titulum, ad minus trium cætum, ſeù Collegium habeant ipſius
19 Eccleſiæ ſeruitio addictum, ex Apoſtolico indulto erectum; cùm iuxta eam, quam Romana Curia

N. *tit. de Paroch. pluribs.*

Curia tenet opinionem, solius pontificiæ potestatis sit Collegiatas erigere; Eiusdemque erectionis præsumptionem producit antiquitas, quæ Collegia quandoque substinet; quæstione frequentèr cadente super Collegialitatis iustificatione, quando erectionis titulus desit, vt per hæc signa, & argumenta, eam præsumptã desumere oporteat, quæ tamen vniuoca desiderantur; Illa etenim non sufficiunt æquiuoca, quæ pro communi vsu simplicibus etiam Cõgregationibus, vel adunantijs quoque congruunt, vt latiùs in beneficiali sede aduertitur. O.

Simplices verò illæ sunt Ecclesiæ, quæ nullam ex præmissis habeant speciem, seù qualitatem; Ita tamèn vt illam gen-
20 nericam Ecclesiæ habeant quatatem, quæ Ecclesias à priuatis Oratorijs distinguunt, quia nempè Ecclesiastici Superioris legitima

O. *tit. de benef. disc.* 12. & 14.

ma accedente auctoritate, ac deſtinatione, Eccleſiaſticoque ritu conſecrata, vel ſaltim benedicta ſit, atque in publica via, vel platea publicum habeat aditum, qui omnibus liberè pateat; cùm ità à priuatis diſtinguantur Oratorijs. P.

Præmiſſis itaque Eccleſiarum ſpeciebus, vel qualitatibus ita, ſtatutis, vel ſuppoſitis; Earum præeminentialis ordo eſt, vt pri-
21 mum occupet locum Metropolis; ſecundum Cathedralis; tertium inter illas eiuſdem generis, vel qualitatis matrix, vel antiquior; quartum Collegiata; quintum parochialis, & vltimum ſimplex, quæ nullam ex præmiſſis habeat qualitatem. Q.

Ea tamen huius ordinis cadente limitatione, quam diuerſi
22 hierarchici ordinis ratio ſuadeat; Quamuis etenim omnis

Colle-

P. *diſc.31. de paroch. & diſc. 1. Miſcellan. Eccleſ.*

Q. *d. diſc.1. Miſcellan. Eccleſ.*

Collegiata, non Collegiatam vincat, eique supereremineat, omnisque Monasterialis, vel Conuentualis Ecclesia Collegiata sit, vbi actualis Regularium Conuentus ibi resideat; Adhuc tamen istam Collegiatæ Regularis speciem, præcedit Parochialis, vel simplex Ecclesia sæcularis, ob hierarchici ordinis sæcularis, supra regularem vniuersalem præeminentiam. R.

Facti verò potiùs, quàm iuris quæstio reuerà est supèr vnius, vel alterius præeminentia-
23 lis qualitatis existentia, seù verificatione; Metropolitica etenim in antiquo Vrbis centum milliarium districtu, vel circumdatio non datur; S. Extrà verò hoc spatium, ex Apostolicę concessionis tenore pendet, si ea explicita est; si verò implicita, ex antiqua possessione deducta, tunc istius

R. *hoc tit. disc.* 24. *&* *disc.* 1. *&* 40. *Miscellan. Eccles.*

S. *hoc tit. disc.* 1.

istius qualitas attendenda est; Vel ea in reliquis Prouinciæ Ecclesijs posita, si earum vna exemptionem à iure metropolitico speciali iure prætendat. T.

Cathedratica item plures habet species, eam scilicèt superiùs enunciatam separati terri-
24 torij, cuius ratione inferior Ecclesia eam, quæ Cathedralis existat, in talem non agnoscat; Et alteram vbi alia Ecclesia eamdem, seù coæqualem prætendat habere prærogatiuam ex coæquali, & sociali iure, cum ea specie vnionis, quæ confusionem, seù identitatem redoleat; Vel cum altera, quæ æquè principalis dicitur, per quam quælibet suam distinctam Cathedram, suosque distinctos fines, aliasque prærogatiuas retineat; V. Idemque respectiuè, debitave proportione retenta, in Matriciali, vel in Collegiali, seù Parochiali

T. *ibidem*.

V. *disc.* 2. *& seqq. & disc.* 7. *hoc tit.*

qualitate ex facto pendere di-
cendum est.

Aliqua Collegialitatis diuer-
25 sa specie accedente, quæ insi-
gnis habeat qualitatem, non
omni Collegiatæ conuenien-
tem. X.

Prælatorum item, seù Recto-
rum, ac Beneficiatorum, idem
exindè resultat præeminentia-
rum, vel præcedentiarum or-
26 do, vt loco tertio Archiepisco-
pus Episopum; Episcopus Ca-
pitulum; Et istud singulares di-
gnitates, inferioresque Prçlatos,
vel Rectores præcedat; In pro-
pria verò Ecclesia Episcopus
Archiepiscopum, qui occasio-
ne metropolitici iuris non in-
terueniat, & Rector, Dignitates,
& Prælatos etsi digniores prçce-
dat, etiam Capitula, vel Colle-
gia, illo Cathedralis excepto,
intrà cuius fines ipsa Ecclesia in-
ferior sita sit. Y.

Eadem

X. *disc.8. hoc tit.*
Y. *disc.17. & 19. & 21. hoc tit.*

Eadem tamen duplicis hierarchici Ordinis Sæcularis; & Regularis ratione retenta, vt simplices Clerici sæculares, quales
27 quales illi sint, omnes Regulares præcedant, ipsarum Ecclesiarum prærogatiua inter ipsos sęculares attenta. Z.

Inter illos autem Regulares, qui sub Clero sæculari non cadant, sub altero autem Regulari veniant; In Ecclesiasticis so-
28 lemnitatibus, receptionis in loco antiquitatem spectari debere, moderna Pontificia lex statuit, legitima consuetudine (cui deferendum est) alitèr non suadente primi Conuentus antiquitate omnibus alijs eiusdem Religionis suffragante. In actibus verò indifferentibus, vbi particularia non accedant Apostolica priuilegia, quibus derogatum non sit, minusque vigeat legitima consuetudo, quæ in hac præeminentiarum, vel præce-

Z. *disc.24. hoc tit.*

dentiarum materia principatum obtinet; totumque facit, ex probabiliori sententia, antiquitas Religionis attendenda venit, eademque antiquitas non ab ipsius Religionis origine, vel primæua fundatione, sed ab eiusdem Apostolica approbatione desumenda est. A.

Ea verò hierarchici, vel symetrici ordinis regula, per quam iunior, ac inferior Clericus sæ-
29 cularis antiquiorem, ac digniorem pręcedit regularem, in loco tertio, vel indifferentibus actibus attendenda est, non autem in propria Ecclesia, vel domo; Ideòque in Ecclesia Regulari ad ipsius Ecclesię Prælatum, vel Superiorem Regularem funerum officia facere, aliasque pręeminentias exercere pertinet, priuatiuè ad Parochum, aliosve Prælatos, & Clericos, quamuis in Ecclesiastica dignitate constitutos;

A. *disc. 24. hoc tit. & disc. 1. de Regular.*

tutos; loci Diœcesano, vel Ordinario excepto, habitualem antiquam, ac etiam in aliquibus actualem in eorumdem Regularium Ecclesijs, & personis habente iurisdictionem; Ac etiam quia exemptiua priuilegia, reuerentiæ ius non abrogarunt; Idque ex rationis identitate, ad Cathedralis Ecclesiæ Capitulum, siuè ad illud Collegiatæ, quæ territorium separatum habeat cum omnimoda ordinaria iurisdictione, probabiliùs trahendum videtur. B.

Inter ipsos autem eiusdem ordinis Prælatos, vel Clericos; Vltrà præmissum, vt Episcopus, vel Rector (proprio excepto Su-
30 periore) omnes alios quantumuis digniores præcedat, quodque in loco tertio indifferenti Cardinalis Patriarcham, Patriarcha Primatem; Primates Archiepiscopum, Archiepiscopus

B. *disc. 31. & 35. de iurisdict. & disc. 22. hoc tit.*

Episcopum præcedat, Episcopus verò Prælatos alios, inter quos pontificiæ Cappellæ, seù Romanæ Curię iam præscriptus ordo seruandus est; Inter eiusdem verò Ecclesię dignitates, Canonicos, & Clericos in solemnitatibus post Episcopum, vel Prælatum primum occupant locum illi, qui siue parati, siue cum habitu Canonicali, pro functionum diuersa qualitate, assistentiam, seù circulum faciunt, vnumque & idem corpus cum eo constituunt; Ideòque Vicarium etiam generalem, aliosve digniores in Choro, vel alibi existentes præcedunt.

Post istos verò Vicarius Generalis Episcopi, Dignitates, etiam primam in Cathedrali, & Canonicos præcedit; C. Atque
31 post illam, quæ maior est in Cathedrali, primumque locum occupat, aliæ iuxtà eorum fixum gradum succedunt; Inter Cano-
nicos

C. *disc.* 18. *hoc tit.*

nicos autem ordinum distributio præcedentiam regulat, vt scilicèt Præsbyteri Diaconos, Diaconi Subdiaconos, & Subdiaconi Clericos præcedant, idque inter Cardinales quoque procedit; Inter singulos verò ordines, receptionis antiquitas maior locum digniorem præbet; Canonici verò sint suprà Beneficiatos, & Cappellanos, & isti suprà Clericos.

Quæstione cadente, vbi inter Dignitates, vel Canonicos aliquis extet, qui Episcopali digni-
32 tate, & charactere præfulgeat, an primum locum supra alios obtineat, quamuis propriæ dignitatis, vel Canonicæ respectu, inferiorem occupare deberet; Atque Sacræ Congregationis decreta in tantæ dignitatis Episcopalis reuerentiam, iuxtà Basilicarum Vrbis praxim, Episcopis primùm præbent, ac digniorem locum; Nullo tamen primæ dignitati, vel antiquiori, seù

digniori Canonico exindè resultante præiudicio circà functiones, & munera sibi de iure, vel de consuetudine incumbentia. D.

Inter Cathedralis Archidiaconum, & Archipresbyterum apud antiquiores magna, ni-
33 miumque inuoluta fuit quæstio, non quidem super præcedentia personali in actibus indifferentibus, quam concorditèr Archidiacono tribuunt, sed super præeminentia explicandi pontificales, aliasque maiores, vel primarias functiones, quæ diuinum cultum, diuinaque officia respiciunt; Aliquibus Archidiaconi partes indefinitè tuentibus; Alijs illas Præsbyteri; Alijs verò distinguentibus inter Archidiaconum in solo Diaconatus ordine suæ dignitati congruo constitutum, & illum qui Præsbyteratum quoque obtineret, vt primo casu pro Archipræsby-

D. *in Supplem. hoc tit. ad disc.* 20.

præsbytero, in altero autem pro Archidiacono reſponderi debeat, niſi centenaria non vitioſa, benèque concluſa, vel immemorabilis conſuetudo, cui deferendum eſt, aliter exigat.

Simplicitatem autem id continet; Illæ ſiquidèm Archidiaconi, & Archipræsbyteri dignitates, de quibus Canones, vel primi Interpretes agunt, quorum vnus fixus, ac perpetuus Epiſcopi Vicarius in temporalibus; Alter verò in diuinis, vel ſpiritualibus erat, adeòvt Archipræsbyter in vniuerſa diœceſi parochialia iura tanquam ſpecies Parochi vniuerſalis, ſeù Vicarij Epiſcopi (qui Parochus parochorum eſt) exercere poſſet, in deſuetudinem vbique abierint; Modernis Archidiaconis, & Archypræsbyteris, ſolam huiuſmodi dignitatum nuncupationem, ac imaginem retinentibus, ideòque abuſiuæ potiùs, quàm veræ ſint, vbique non oc-

cupantes ea prima loca, quæ veræ dignitates ex præfata vicaria prerogatiua occupabant ; frequentiori Italiæ consuetudini referendo , vt prima dignitas Archidiaconi ; & secunda Archipresbyteri nomen haberet , cum in aliquibus eiusdem etiam Italiæ Ecclesijs , diuersa sit consuetudo , vt prima dignitas diuersum habeat vocabulum , quod frequentiùs aliarum vltrà montes prouinciarum praxis docet ; quamuis in Italia Archidiacono assistat presumptio . E.

Pontificialium verò , seu maiorum functionum , vel officiorum, absente, vel impedito Episcopo præeminentia , non Ar-
34 chidiaconali , minùsque Archipræsbyterali annexa est dignitati, sed illi competit, qui primus, ac dignior in Capitulo sit eo tempore, quo ipsa functio peragenda est , quatenùs tamen ipse possit, & velit, cum inuitus non coga-

E. *d. disc. 20. hoc tit.*

cogatur, sin minus alterius, qui inter volentes non impeditos primum occupet locum; Ea id congrua suadente ratione, vt pontificales præeminentiæ, Pontifice absente, vel impedito, ad Capitulum pertineant, tanquam reliquum corpus cathedraticũ, quod absente, vel impedito capite, ex iuris non decrescendi, ius pontificale quoque obtinet; eodem modo quo in Episcopali iurisdictione sequitur.

Quia verò exercitium indiuiduum est per vnam animatam materialem personam explicandum; Hinc sicuti iurisdictionem per Vicarium ab eo deputatum exercet, ita hanc præeminentiam per eum, qui ipsius corporis primum sit membrum; Ideòque non ex Archidiaconali, seú Archipræsbyterali dignitate hęc præeminentia prouenit, sed ex capitulari prærogatiua; Exindèque si prima dignitas, Archipræsbyteri potiùs, quàm Archi-

diaconi nomen sortiatur, ipsa præeminentiam habebit; Idemque si Primicerij, Cantoris, Thesaurarii, Decani, Præpositi, vel simile vocabulum habeat, cùm non in nomine, seù vocabulo, sed in rebus præeminentia consistat. F.

Immemorabilis autem, vel centenariæ consuetudo meritò excepta est, ob consuetam istius operationem facultatis allegandi Apostolicum priuilegium,
35 siuè fundationis legem, aliumve titulum meliorem, qui dari possit; Minor etenim etiam quadragenaria insufficiens meritò censenda est, nisi in aliquibus particularibus actibus tantùm per limitationis regulæ speciem, ea inferiori hanc deferat præeminentiam; Probabili, receptaque id suadente distinctione, vt reproba censenda sit corruptelę speciem redolens illa consuetudo, quæ genericam, ac regu-

F. *eod. disc.* 20. *hoc tit.*

regularem minús digno suprà magis dignum præcedentiam, aliaque præeminentialia iura deferebat, secùs verò si particularium casuum habeat restrictionem; Istaque distinctio regulat iuridicum assumptum, vt in pręcedentijs, ac præeminentijs consuetudini deferendum sit, eaque principatum obtineat. G.

Eadem antiquiorum simplicitas alteram habebat disputationem inter Cardinalitiam, &
36 Episcopalem, vel Patriarchalem dignitatem, quod pariter in omnimodam abiuit desuetudinem, licèt etenim Episcopalis ordo Præsbyterali, vel Diaconali, quem Cardinales obtinent, maior sit, iurisdictionalis tamen pręeminentia, & senatoria qualitas, ob quam ad vniuersalis Ecclesię regiminis participationem per Pontificem admissi sunt, digniorem hodiè extrà quæ-

G. *disc.* 16. 28. & 30. & *sæpius hoc tit.*

quęstionem locum occupant. H.

De præcedentię verò, seu prę-eminentiarum quæstionibus inter eiusdem Religionis, vel Mo-
37 nasterij regulares professores, in sua peculiari Regularium sede agitur. Regulę tamen certæ materia incapax est, cum à singularum religionum institutis, ac legibus, vel moribus id pendeat. I.

Eadem quoque in iurisdictionali materia insinuata plurium Ecclesiarum vnio in hac pręeminentiali considerari solet, vt vna alteri præeminere debeat, nec
38 nè; Plures etenim vnionum habentur species, in Ecclesiasticorum beneficiorum quoque sede recensitæ, quæ in Regnorum, ac Principatuum, & feudorum, vel dominiorum, & Ciuitatum vnionibus sequenti Rubrica insinuatę habentur; Vna nempè, quæ omninò subiectiua dici-

H. *dist.* 34. *hoc tit.*
I. *tit. de Regul. tr. disc.* 16. *&* *seqq.*

dicitur, per quam ea, quæ ita subiectiuè, & accessoriè vniatur priorem essentiam, ac prærogatiuam, prioremque statum amittit, fitque membrum, vel prædium illius cui vniri contingat.

Altera coęqualis, vel sociatiua, seù vnitiua est, per quam plures insimul vnitæ Ecclesiæ sociatiuo, & coęquali iure pariformitèr per speciem confusionis, vel societatis concurrant ad vnam efformandam, vnumque ac idem formale, vel polyticum corpus constituendum, quamuis materialis diuisio, ac pluralitas accedat; Et tertia in praxi frequentior inter Cathedrales ea est, quæ æquè principalis dicitur, vt scilicèt qualibèt primæuum statum, primęuamque propriam dignitatem, ac iura retinente, perindè ac si verè, & propriè inter se omninò distinctę forent, vnius Pręsulis, vel Prælati, seù Rectoris regimini,

ac administrationi committantur; Quamuis etenim quoad istum duæ, vel plures pro vna habeantur, vt in vna residendo, alterius oneri residentiali satisfaciat, atque ad tribunal, quod in vna erigat, ac teneat sub vnico Generali Vicario, qui apud eum assistat, alterius subditos euocet, inter ipsas tamen omnimoda dignoscitur finium, iurium, ac præeminentiarum diuersitas, quam Episcopi, vel Prælati, vacante, vel impedita sede frequens docet praxis, vt cuiuslibet Capitulum proprium deputet Vicarium, propriamque exerceat iurisdictionem; Adeoque finium, vel Diœcesum diuersitas illibata remanet, vt Prouinciarum, vel Metropolitanorum diuersitas in duabus ità vnitis dignoscatur; siuè quod vna Metropolitanum agnoscat, altera verò ab eo exempta sit, similesque resultent effectus.

Facti verò potiùs, quàm iuris est

est quæstio, certæ, & generalis proindè incapax regulæ, an vnam, vel alteram redoleat speciem vnio illa, quæ de facto vigeat, cum à facti circumstantijs pendeat; Huic verò posteriori æquè principali assistit præsumptio, cum ea fauorabilis reputetur; Altera verò sit odiosa, non de facili præsumenda. L.

I I.

De laicalis, vel temporalis potestatis, & hierarchiæ, præeminentys in se ipsa; De Regnorum nempè, Prouinciarum, & Ciuitatum; atque Regum, Principum, Baronum, Magistratuum, & priuatorum præeminentialibus iuribus, & qualitatibus.

ANtiquum independentium Regnorum, & dominio-
39 rum, seù Republicarum vsum penè aboleuere Romani, qui post

L. *disc.7. hoc tit.*

post Annibalis, & aliorum victorias nimiùm potentes effecti, amicos, & inimicos, eadem metiendo mensura, totum ferè Orbem ad vnicum deduxerunt Imperium, ab eis rectum per subordinatos Præsides, Præfectos, & Proconsules, aliosque dependentes Vicarios, quibus ipsi Regium quoque titulum aliquando tribuebant, Historijs docentibus, vt Romani Ciuis amicitia, vel protectio, seú clientela Reges faceret.

Hoc autem priùs scisso, deindèque penè aboleto Romano Imperio, antiquus reuiuixit Republicarum, ac etiam independentium Regnorum, Principatuum, & dominiorum vsus, sub eodem antiquo Regio nomine, alijsque nouis, ac diuersis, quæ ipsis Romanis ignota fuere, Principum, Ducum, Marchionum, & Comitum vocabulis,
40 quadam etiam suborta subordinati dominij specie, eisdem Romanis

manis ignota, quæ feudorum, & feudatariorum vocabulum habet; lite adhuc sub Iudice indecisa pendente, an Longobardorum, vel Germanorum inuentum sit; Aliquibus etiam antiquæ Imperialis dignitatis reliquijs, ac imagine in Germaniæ Imperatore adhuc remanentibus.

Plures itaque laicalis, vel temporalis potestatis, cui comparatiuè ad Ecclesiasticam, Lunæ at-
41 tributum congruit (Ecclesiasticæ verò illa Solis competente) in nostro communicabili Christiano Orbe Principum, ac Dominorum, & Magistratuum species habentur; Imperatoris scilicèt, Regum, & Principum, omninò independentium, Republicarum, & Feudatariorum.

Istorum verò duplex est species; eorum nempè, qui regalia, veræque dignitatis iura obtinent,
2 cum iure principatus, adeòvt (paucis exceptis) independentium,

tium, ac supremorum Regum, & Principum, sub præmissis, Principum, Ducum, Marchionum, & Comitum, ac etiam quandoque Regum titulis, vel vocabulis agant figuram; Et eorum, qui omninò subordinata, ac dependentia obtineant vera, & nobilia feuda, quæ simplicem Baroniam, tanquam per speciem perpetuæ, ac successoriæ Præfecturę constituunt, ita Principum genere ab illo Baronum distincto; Quamuis quædam honorifica, & abusiua pręmissarum dignitatum, Principum, Ducum, Marchionum, & Comitum nuncupatio, ex proprij Principis, directique domini gratia, & munificentia eis quoque tribuatur, vt in feudorum sede aduertitur.

Singulę verò huiusmodi principatuum, ac dominiorum species, ad populorum regimen, & iustitiæ administrationem, maio-
43 res, ac respectiuè minores habēt
Magi-

Magiſtratus, quibus Vicario-
rum, Præſidum, Gubernatorũ,
Senatorum, Conſiliariorum, Iu-
dicum, & Officialium nomen,
congruit.

Altera quoque exiſtente infe-
riorum laicalium Magiſtratuum
ſpecie, quæ ſub Romanorum,
quoque Imperio, omnique ęuo
44 vſu habita eſt, quæ Decurio-
num, & Conſiliariorum, vel
Magiſtratuum ſingularum ſub-
ditarum Ciuitatum, & locorum
æconomicam, & ciuilem con-
cernunt adminiſtrationem, ſub
Vniuerſitatis, vel Communita-
tis nomine.

Aliud quoque, Romanorum
ad inſtar, maius irrepſit Monar-
chię, ſeù Coronæ vocabulum,
plurium inter ſe independentiũ
45 Regnorum, ac principatuum,
& dominiorum ſub vno, eodem-
que Principe, vnionis ſignifica-
tiuum; ad illius Metropolitana-
rum, & Cathedralium, aliarum-
que inferiorum Eccleſiarũ vnio-

nis instar, quæ superiùs insinuata est; Eaque easdem habet species diuersas antecedenti rubrica insinuatas; vt nempè alia sit vnio merè subiectiua, per quam antiquum corpus, propria essentia amissa, seù annihilata, cum altero confundatur corpore, eiusque membrum fiat; Alia verò sit coæqualis, & sociatiua, per quam plura corpora æquè concurrant ad vnum efformandum; Et alia æquè principalis, per quam singula corpora sine mixtura, vel confusione, nullave dependentia, antiquam, propriamque naturam retineant.

Vnũ tamen, eumdemque habeant Principem, & Rectorẽ, cuius vnica materialis persona plures formales, & inter se omninò distinctas constituere, seù repræ-
46 sentare dicitur; Istaque pluriuni dominiorũ vltima vnionis species sub Monarchię, vel Coronę vocabulo explicatur. M.

Ex

M. *disc. 29. hoc tit.*

Ex his autem distinctionibus
preeminentiarum inspectio ma-
nat, cum eadem proportione,
quæ intrà Ecclesiasticam pote-
statem post Papam, qui socium,
vel æqualem non admittit inter
Patriarchales, Primatiales, Me-
47 tropolitanas, Cathedrales, Ma-
trices, Collegiatas, Parochiales,
& simplices Ecclesias, ac priuata
Oratoria habetur, iuxtà superio-
ritatis, ac dependentię respecti-
uè proportionem; Vt Superior
subditum pręcedat, illique su-
pereminear.

Inter illos autem, qui coæ-
qualem in qualibet respectiuè
sphęra potestatem habeant, adeò
vt vnus ab altero non depen-
deat, antiquitatis ratio habeatur,
siuè illæ pręeminentię ordo ser-
uetur, quem maior potentia, si-
uè consuetudo prębeat; Certa
tamen, ac generali desupér non
cadente regula, cum Regionum
diuersi mores, diuersam indu-
cant praxim, multęque inter
Prin-

Principes, vel Respublicas adhuc sub Iudice indecisę maneant maioris pręeminentię quęstiones.

Ille verò inter pręmissas Regum, Principum, Ducum, Marchionum, Comitum, Baronum, & Domicellorum ordo pro regula habetur (à limitationibus tamen pro dicta Regionum diuersa praxi non immunis); Vt primum occupet locum diguitas Imperialis, Regia secundum, illa Principis tertium, Ducum quartum, Marchionum quintum, Comitum sextum, Baronum septimum, aliorumque simplicium feudatariorum, & Domicellorum octauum; Quamuis etenim inhabitati loci vtile, vel subalternum dominium cū iure inferioris proprij, vel improprij feudi, ad differentiam Principatus,. Baroniam importet, omnesque huiusmodi inferiores, ac subordinati feudatarij, & Domicelli, sub illius Principatus

cipatus Baronum genere veniant; Non omnes tamen Baronis iuridicam dignitatem, ac ius nuncupationis, aliasque præeminentias habent, cum pro diuersis Regionum, ac Principatuum moribus, ipsa Baronia, dignitatis speciem quoque habeat, pro qua plurium locorum dominium desideratur, illud verò vnius, vel aliquorum non sufficiat, quod tamen ex præmissis certam, ac generalem non recipit regulam ob adeò diuersos Regionnm mores, & praxim.

Alia quoque pro eadem diuersa praxi inter illos, qui eadem seù coæquali potiantur di-
48 gnitate, ac proptereà antiquitas ordinem præcedentię statuat, accidentalis irrepsit prærogatiua, quandam redolens imaginem illius modernæ prçeminentiæ, quam in Ecclesiastica potestate, Cardinalitia dignitas suprà Patriarchalem, Archiepisco-

palem, & Episcopalem obti-
nuit, vt scilicèt illi magni Re-
ges, qui ob plurium Regnorum,
& Principatuum dominium,
Monarchicam sortiuntur digni-
tatem, seù nuncupationem ali-
quos Primos, vel Pares, seù Ma-
gnos, secum à latere sedentes
creare soleant; Ideòque maio-
rem obtinere dicuntur prærogati-
uam, ac præeminentiam.

Ordo siquidem præcedentię,
aliarumque præeminentiarum,
ab ipso Principe regulam, seù
49 normam recipit, vt qui sibi pro-
ximior est, dignior remotiore
censeatur, syderum Soli magis,
vel minùs approximantium si-
militudine adhiberi solita. N.

Inter Ecclesiasticam autem,
& sæcularem potestatem, super
præeminentiarum, vel præce-
50 dentię ordine, illa dignoscitur
differentia, quod in ipso ordine
putà Archiepiscoporum, vel
Episcoporum Ecclesiæ antiqui-
tas,

N. *in Supplemento hoc tit. pluriès.*

tas, maiorve dignitas negligitur, sed intrà idem genus, eumdemque ordinem, promotionis personę antiquitas attenditur,O; quatuor exceptis Patriarchatibus fixum occupantibus locum, possessoris neglecta priori, vel posteriori assumptione, vt Constantinopolitanus primum, Alexandrinus secundum, Antiochenus tertium, & Hyrosolimitanus quartum occupet locum.

In temporali verò hyerarchia dignitatum diuersus est ordo, vt intrà eiusdem tituli, vel digni-
51 tatis possessores, non personæ antiquior prouisio, vel obtentio, sed ipsius erectæ dignitatis antiquitas, possessori præcedentiam, aliaque præeminentialia tribuat iura; Nisi, huius antiquitatis quæstione cadente, quæ indecisa pendeat, possessoris maior antiquitas praxim præbeat.

Inter Magistratus verò, vel Senatores, aliaque Tribunalium

O. *disc.16. hoc tit.*

membra, vnum polyticum, siuè
52 collegiatiuũ corpus constituentia, adeòvt, idem sit munus, eademque prærogatiua, dum receptionis antiquitas præeminentiam regulat, neglecta nominationis, vel deputationis antiquitate, nisi alitèr suadeat consuetudo, cui generalitèr in hac præeminentiali materia deferendum est. P.

Inter diuersos autem Magistratus, vbi consuetudo desit, vel ambigua sit, ideòque ad iu-
53 ris regulas recurrere oporteat, eadem superiùs insinuata parabola Solis, ac Stellarum retenta ex maiori proximitate Principis, vel maioris Magistratus, qui primam figuram faciat, prçeminentialis ordo regulandus est; siuè inter Collegia, vel Tribunalia, maior iurisdictionis amplitudo, vt qui ordinariam, ac vniuersalem habeat causarum cognitionem, præemineat deputato ad

carum

P. *disc.28. hoc tit.*

earum certum genus; siuè in vtroque eadem data vniuersitate illa prævaleat, quæ magis dignum subiectum habeat; Ideòque criminales Iudices, ac Magistra-
54 tus ciuilibus præferendi sunt; Nisi altera prerogatiua, quæ in Iudicum persona accedat, regulæ suadeat limitationem, vt pro Romanæ Curiæ frequentiori praxi, prelatura aliquibus ciuilibus Magistratibus annexa suprà criminales, qui ea carere solent, preeminentiam causet.

Inter illos autem subditarum Ciuitatum, seu Communitatum Magistratus, qui æconomico potiùs, quàm politico, ac iurisdictionali regimini, ab eadem
55 subdita Ciuitate, vel populo præfici solent, sub Decurionum, vel Antianorum, seu Conseruatorum, aut Consiliariorum, aliove simili vocabulo explicari soliti; Ipsorum munerum qualitas in primis attendenda est; Vbi etenim certus, ac fixus mu-

neri locus sit assignatus, tunc personæ occupantis neglecta prærogatiua, ipse locus locato præeminentiam tribuit; Ista verò diuersitate cessante, personarum dignior qualitas præeminentiam regulat, ideòque nobilis ignobili præcedat, atque inter æquè nobiles ille, qui vtramque simul iunctam naturalem, & accidentalem, seù acquisitam, aut mixtam habeat, quod scili-
56 cèt ille, qui natura sit nobilis, atque literarium, vel militarem quoque nobilitatis gradum habeat, alteri solam naturalem, vel solam accidentalem nobilitatem habenti veniat præferendus; Inter eos autem, qui æquali polleant prærogatiua, ætas maior præeminentiam causat; In eodem nobilium genere, regulariter neglecta maioris, vel minoris nobilitatis quæstione, vtpotè inconuenientium productiua, plus etenim, & minus speciem non variat.

Lite-

Literarum verò, & armorum celebris præeminentialis quæstio est; Cum ea distinctione deci-
57 di solita, vt in literarijs, ac ciuilibus actibus litteræ primum, dignioremque locum occupent; In militaribus autem arma, quæ in mixtis, vel indifferentibus togæ, seù literis locum cedant.

Eadem inter vtramque naturalis, & acquisitæ, seù accidentalis nobilitatis quęstione caden-
58 te, cui potiùs locus tribui debeat; Quamuis autem theoricè, acquisitæ potiùs, quàm naturali, dignior locus debitus esse dignoscatur, frequentior tamen praxis, de facto maiorem naturalis nobilitatis existimationem producere videtur; siuè cum ea distinctione quæstio decidenda est, vt in coæquali specie, vel sphæra, acquisita cum literis, vel armis, vtpotè meritoria personę, alteram ordinariam, seù legalem vincat naturalem nobili-

 tatem,

tatem, quæ nullum pręsefert personale meritum, non autem vt cum magnatitia, vel generosa, vtpotè diuersæ hyerarchię, vel sphærę concursum habeat; Priuatus etenim, seù personalis præcedentię, seù præeminentiarum concursus inter eiusdem sphærę, vel ordinis personas cadit, non autem ordinum diuersitate accedente, dum vltimus, vel minùs dignus superioris ordinis, primum, ac digniorem inferioris vincit; Vltimum tamen illi nobilitati præbendo locum, quæ non ex virtutis personali merito, sed ex Principis gratia, vel priuilegio manet. Q.

Vtriusque item Ecclesiasticæ, & laicalis potestatis, vel hierarchię, alia quoque dignoscitur
59 differentia; In Ecclesiastica siquidem semel obtenta dignitas, quæ indelebilem imprimat characterem, Patriarchalis scilicèt, Archiepiscopalis, & Episcopalis;

Q. *disc. 35. hoc tit.*

lis, eumdem occupat, & retinet locum, quem ſemel obtinuit, quamuis adminiſtratio, vel actualis poſſeſſio ex voluntaria dimiſſione, ſiuè ex neceſſario impedimento deſit, quia nempè ab infidelibus, vel hæreticis, ſeù ſchyſmaticis occupata Eccleſia, titularis tantùm, ſpectato effectu, dignitas remaneat, vt iuxtà Pontificię Cappellæ ordinem antiquior iuniori actualem Eccleſiam habenti præferatur; Aliqua non improbabili dubitandi ratione cadente in ijs, qui titularibus Metropolitanis, vel Cathedralibus Eccleſijs inſigniti, alterius actualis Archiepiſcopi, vel Epiſcopi ſeruitorium, vel miniſteriale munus gerant. R.

In temporalibus veró Regum, Principum, Ducum, Marchionum, Comitum, & Baronum, ac Senatorum, & Conſiliariorum, aliiſque ſimilibus dignitatibus, ſolus titulus abſque admi-

R. *d. diſc.* 16. *hoc tit.*

nistratione, siuè ex priuilegio obtineatur, siuè pro pristina actuali obtenta, posteaque dimissa administratione retineatur post actuales locum occupat; Regionum tamen, seù locorum semper salua consuetudine huiusmodi quæstionum Iudice meliori. S.

60 Eiusdē laicalis potestatis præeminentia quæstiones parit, vbi extrà propriam iurisdictionem in Ecclesijs, vel in Ecclesiasticis functionibus à laicali potestate exemptis fit concursus, an aliquam suprà alios præeminentiam obtinere debeat; Decet namque Magistratus, ac publicas personas à priuatis differre, atque à reliquo populo distingui; Pro maiori verò, vel minori prærogatiua, seù modo distinguendi, est quæstio ab Ecclesiasticis ritibus, vel à legitima consuetudine, quæ per Ecclesiam non

S. *tit. de feud. disc.* 84. *& in Supplem.*

non improbata sit, recipiens decisionem, vt præsertim in throno elato, vel honorifica sede, an Principi, vel Baroni, vel Magistratui debeatur, frequens praxis docet, idque certam, ac generalem non habet regulam, sed paritèr à consuetudine per Ecclesiam non improbata, siuè diuersa ipsarum Ecclesiarum dignitate, & prærogatiua decisionem recipit. T.

III.

De Nobilitate, eiusque diuersis speciebus, vel gradibus, ac effectibus, & praeminentijs exindè resultantibus.

61 QVamuis nobilitas in genere naturæ, vel virtutis donū sit, quod idem humanum genus distinguit, vt eos qui illa fulgeant, ijs, qui ea careant, maio-

T. *disc.26.* 27. & 30. *hoc tit.*

maiores, dignioresque reddat; atque aliquorum faciat honorum capaces, quorum incapaces cenſentur ignobiles; Quamplures tamen eiuſdem generis, ſingulorumque generum ſpecies, vel ſpheræ habentur eodem modo, quo in vtraque Eccleſiaſtica, & ſæculari generica hierarchia, ordinum, ac dignitatum habentur diſtinctiones; Prima etenim, ac generica nobilitatis diſtinctio eſt, quæ duo conſtituit genera, naturalis nempè vnum; Et acquiſitæ, ſiuè accidentalis alterum.

Naturale verò genus plures habet ſpecies, quarum prima, omniumque maior eſt ea nobilitas, quam ſupremus, & abſo-
62 lutus principatus producit; ſemper etenim qui ſuperiorem non agnoſcit, neque alienæ ſubditus eſt poteſtati, quolibet ſubdito dignior eſt cenſendus, naturali neglecta maiori prærogatiua, vel antiquitate, maiorumque gra-

dibus,

dibus, & honoribus, quibus subdita familia præfulgeat.

Secundum occupat locum ea nobilitas, quæ magnatitia, atque 63 legalitèr illustris dicitur; Magnatum scilicèt, ac Illustrium virorum, qui cum antiquis dominijs, antiquisve Principis, Ducis, Marchionis, vel Comitis dignitatibus, primam post supremum Principem figuram faciant, ipsiusque Reipublicæ nobile corpus efforment, vbique tamen hominum opinione intèr Illustrium, & Magnatum antiquorum habeant existimationem.

Quamuis etenim in propria eius, qui dignitates confert ditione, vel principatu, ipsius dignitatis qualitas pariformes in Consilijs, & Parlamentis; alijsque magnatitijs ordinis functionibus, neglecta possessorum personali qualitate, siue adeptionis antiquitate, producat effectus, & prærogatiuas, antiquitate aliquam

quam pręcedentiam in eodem ordine solùm producente, ideòque primi, ac magnatitij ordinis ità censeantur antiqui, ac moderni Principes, Duces, Marchiones, & Comites, Cardinalitiæ, Patriarchalis, Archiepiscopalis, & Episcopalis dignitatum ad instar; Legalis tamen, siue artificialis, ac ficta hæc magnatia nobilitas censenda est, intrà iurisdictionem scilicèt illius Principis, qui dignitates contulit ad legales effectus operatiuã, non autem pro existimatione in vniuersum cum non subditis, ac extrà eam ditionem; Ideòque inter artificialis, vel accidentalis generis species potiùs recensenda est, atque in ea occupat locum, non autem in hoc genere naturalis; Ea etenim propriè sub hac sphera cadit magnatitia nobilitas, quam talis existimationis Hierosolymitana Religio habet, vt Magnatum huiusmodi illegitimos liberos nobiles

repu-

reputet, atque ad habitum Iustitiæ admittat.

Tertium ea naturalis nobilitas locum occupat, quæ à præcedenti illustri, seu magnatitia
64 pendeat, diuersamque superiorem, super sequentem qualificatam, seù generosam speciem, seù spheram constituat, & quam communis modernus loquendi vsus, equestrem appellat, talisque sphærę nobilibus, Equitum vulgò *Caualeriorum* nomen, vel titulum congruit; A magnatum nempè secundogenitis dependentiam habente, siuè à primogenitis; magnatitia dignitate amissa, siue vbi eadem magnatitia dignitas non adsit, illustrium in armis, & literis virorum, continuatove, & amplo, longove progressu, ac antiquo splendore illustrem reddentibus familiam, quæ publicæ, ac notoriæ speciem quoque habeat.

Quartum, ea naturalis priua-
65 ta nobilitas locum occupat, quæ

suprà

suprà legalem longè magis qualificata sit, eique ad ordinariæ, seú legalis differentiam generosæ vocabulum tribuitur, & congruit, eave ad præfatæ Hierosolymitanæ Religionis (à qua reliquæ similes militiæ normam accipiunt) iustitiæ habitum obtinendum sufficiens, ac respectiuè necessaria reputatur; Eaque dicitur, quæ ex omnibus quatuor, patris, matris, ac vtriusque paternæ, & maternæ auiæ lateribus constet, atque immemorabilem habeat nobilis vitæ statum, famam, ac existimationem, sordidique, ac mecanici exercitij memoriam non habeat, immemorabilemque cognitorum insignium, vel armorum, nobilium familiarum ad instar, admixtum quoque vsum possideat.

Quintum occupat locum illa ordinaria, seù legalis nobilitas,
66 quæ pro nobilibus Ciuitatis, vel loci Magistratibus, & muneribus,

bus, alijſque nobilium legalibus prærogatiuis, illa præſertim exemptionis à ſeruitijs, alijſque ſordidis muneribus perſonalibus, ac popularium, & ignobilium pœnis competit.

Ex paterno autem latere iſta nobilitas regulam accipit, matris, ac vtriuſque auiæ ignobilitate neglecta; E conuersò verò matris, & auiarum nobilitas, ignobilem patrem habenti non prodeſt, cum legales regulæ in ijs, quæ nobilitatem concernunt, paternam ſpectari debere conditionem ſtatuant, in libertate verò, vel ſeruitute, maternam.

Huic itaque legali, ac genericæ nobilitati propriè ea generica antiquorum philoſophorum definitio congruit, quod longa diuitiarum poſſeſſio, ſeù continuatio ſit, atque patris, & aui ciuilis viuendi forma ſufficiens reputetur, magis verò ſi antiquior ſit.

Vlti-

Vltimum demùm in hoc naturalis nobilitatis genere occupat locum illa ſpecies, quæ ſetſi
67 iuridicam non redolet nobilitatem, eius tamen aliquam habet imaginem pro minoribus effectibus, vel prerogatiuis, ea præſertim exemptionis à vilibus, ac ſordidis ſeruitijs perſonalibus, illaque merè perſonali collecta, cui capitationis nomen cõgruit, per ſolos ignobiles, ac plebeos ſoluenda, quia nobilitèr viuentes, in diuitiarum ſtatu ſuæ poſteritati naturalem præparent nobilitatem, eivè quoddam prębeant initium ſub ciuium, vel ciuilium, ſeù nobilitèr viuentium nomine, ſeù vocabulo explicari ſoliti, iuxtà varios Regionum mores, qui vniformem generalem regulam excludunt; In aliquibus etenim Hiſpaniarum partibus, etiam qualificatę, generoſæve nobilitatis viri, ſub hoc ciuium honoratorum, vel diuitum hominum nomine,

ſeù

seù vocabulo explicantur, quod in Italia longè diuersam habet significationem, vel effectum parit.

Altera quoque pro Regionum, seù locorum moribus, ha-
68 betur nobilitatis species, quæ restricta dicitur, aliquarum nempè Ciuitatis familiarum, quibus eiusdem Ciuitatis, vel loci publica nobilia munera, & Magistratus priuatiuè congruant; Alijs verò quamuis generosa, imò equestri, vel magnatitia nobilitate polleant, denegantur.

Inter omnes verò recensitas
69 species neque vniformis est existimatio, sed ea maior, vel minor est pro Ditionum, seù Principatuum, ac respectiuè Ciuitatum, & locorum qualitate; Eadem etenim non est præeminentia, ac existimatio Regum, & supremorum Principum magni Regni, vel Principatus, magnæve Monarchiæ, vel potentię, vt

est

eſt exigui, vel mediocris; Eademve proportio eſt in ſecunda Magnatum ſpecie; Vt etiam in tertia, & quarta, maior eſt nobilium Regię, ſeú Metropoliticę, quàm inferioris Ciuitatis prærogatiua; Atque inter inferiores æquè ſubditas Ciuitates diuerſæ dignoſcuntur Claſſes maiores, & minores; Quinimò etiam inter æquales notabilis dignoſcitur differentia inter illas, quę nobilium á popularibus formalem habeant ſeparationem, ac etiam earum, quæ ſub immediata Regis, vel ſupremi Principis ſuperioritate, ac regimine ſint; Ac earum quæ baronalem, ſeù feudalem patiantur ſeruitutem; ſiuè vbi de Ciuitatibus, vel Oppidis, & Caſtris diſcretiuè agatur; Quamuis etenim in proprio loco inter eiuſdem nobiles, & populares eadem ſit proportio, longè tamen diuerſa exiſtimatio eſt, longèque diuerſi manant effectus ex ipſo-

rum locorum maiori, vel di-
gniori qualitate. T.

Alterum accidentalis, vel ac-
quisitę nobilitatis genus, diuer-
sarum quoque specierum pati-
70 tur diuisionem; Ea primum
occupante locum, quam noui-
tèr obtenta Cardinalitia, vel Epi-
scopalis Ecclesiastica dignitas,
aut ea propliana in propria, &
abusiua Principum, Ducum,
Marchionum, Comitum, & Ba-
ronum dignitas, quæ subditis,
ac subordinatis fideicommissarijs
concedi solet, & quæ vbi anti-
qua sit, suprà recensitum secun-
dum naturalis nobilitatis grà-
dum constituit; siuè altera Se-
natoria primi ordinis Consilia-
riorum Principis à latere assi-
stentium; Vel maiorum, ac su-
premorum militiæ, & exercitus
Ducum.

**Altera minoris gradus est ea,
quam literarum, vel armorum**

vir-

• *disc. 32. cum tribus seqq. hoc tit. & in Supplemento.*

virtus, vel meritum producat, quotiès nullus accedat gradus,
71 vel dignitas; Istoque casu, antiquiorum scholasticę potiùs, quàm forenses intrant quæstiones, an practicis professoribus ità facultatum nobilitas congruat, & an in eis nimia excellentia requiratur; Gradus tamen Doctoris, vel Ducis militum, huiusmodi quęstionum occasionem remouet, dum ipse gradus vtpotè ex Principis mediata, vel immediata auctoritate collatus, speciem dignitatis redolens, hũc operatur effectum, etiam in medica, scientifica tamen facultate, quæ inter omnes magis mæchanicũ admixtum habet opus; Sola facultate sine gradu nobilitatem non pariente, nisi magnę excellentiæ metam obtineat. V.

In hac etiam specie accedentibus ijsdem, maioris, ac minoris existimationis gradibus, qui in altera naturalis nobilitatis specie

insi-

V. *disc.35.*

insinuantur, ob excellentiam, vel maiorem, ac respectiuè minorem dignitatem, seú Magistratus, & munera.

Eundem effectum, quem huiusmodi literarij, vel militares gradus operantur, inducũt quoque ecclesiasticę Dignitates Epi-
72 scopatu inferiores, ac præsertim Cathedralium Canonicatus recensentur vtpotè Senatoriæ, ac iurisdictionalis Dignitatis speciem redolentes, dum Canonici, cum Episcopo cathedraticum corpus, vel Senatum efformant X; Eundem operantibus effectũ similibus Dignitatibus, vel muneribus pro locorum, ac Regionum moribus, quibus deferendum est.

Postremùm, ea nobilitatis species locum occupat, quæ merè priuilegiatiua sit, & absque lite-
73 rario, vel militari merito personali, sed ex mera gratia, & Principis priuilegio obueniat, vt in

X. *eod. disc.35.*

in aliquibus Principum infimis, ac mecanicis familiaribus, siuè in aliquibus in arte excellentibus; Et quandoque ob vitiorum excellentiam, quæ sæpiús apud Principes, & magnates magis prçeminet, praxis docet. Y.

Soli autem supremo Principi, vel cui ipse concesserit, non au-
74 tem Baronibus, & Domicellis, vel Subditis Ciuitatibus, alijsque Magistratibus, nobiles creandi facultas competit, cùm de Regalibus hæc potestas censeatur; Soli etenim Principi conceditur fictioni, veritatis vim, ac operationem tribuere, atque ita personæ statum immutare, ea specie nobilitatis, quàm subditi Barones, & Domicelli, vel subditæ Ciuitates conferunt, ad effectus ipsi Collatori præiudiciales suffragante. Z.

Quamuis autem frequens do-
75 ceat praxis, vt subditæ Ciuitates,

Y. *ibidem*.
Z. *disc*.30. *& seqq*. *&* 35.

tes, vel aliquæ nobilium Vniuersitates, & adunantiæ, quæ sub sedilium, vel platearum, siuè Collegiorum, aliisque similibus vocabulis explicantur, ad nobilitatem personarum, ac familiarum faciant aggregationes, ex Principis tamen explicito id prouenit priuilegio, vel ex eo implicito, quod immemorabilis consuetudo producat; Siuè vt id nobilitatis, quæ aliàs desit, collationem non importet, potiùs verò veritatis, ac iustitiæ agnitionem redoleat, ita in eorum cætu admittendo eos, qui ex natura, vel ex accidenti iam nobiles essent, quamuis in illa Vniuersitate, eiusque muneribus, ac peculiaribus prærogatiuis ius non haberent; Ideòque non est nobilitatem ex integro conferre, neque eum, qui natura ignobilis esset, nobilem creare, cum id (vt præmissum est) supremæ tantùm sit potestatis, quæ fictum efficere potest ve-

rum; Principatuum tamen, ac locorum moribus desupèr vniuersam hanc materiam Regulantibus. A.

Præcedenti verò actum est Rubrica maioris prærogatiuæ,
76 ac existimationis, an accidentali, vel naturali nobilitati potiùs debita sit.

Sicuti autem omne vinculum, eo modo quo ligatum est, sol-
77 uitur, omneque ædificatum ab eodem ædificante, faciliùs quàm ab altera manu demolitur, ità nobilitas, quæ iam quæsita sit, amittitur, ac degenerat, ex vitijs, ac indignitatibus, quæ opposite sint virtutibus, quæ illam produxerunt; Siuè ex sordidis, ac mecanicis ministerijs, quæ nobilis vitæ sunt destructiua, ideòq; ille, quem natura, vel gradus, nobilē reddidit, ex proprio delicto, seù vili exercitio ignobilis euadit, ignobiliumque more censendus est. B. Non

A. *vt suprà.*
B. *eodem disc.35.*

Non omne tamen crimen, vel vitium, hunc producit effectum, sed illud, quod locorum leges,
78 vel mores tale reputant; Præsertim verò, pro magis conformibus, Nationum, seù Regionum moribus, furtum, & grassatio, ac assassinium in figura mandatarij, non autem mandantis, atque vtraque diuina, & humana læsa Maiestas, hunc producunt effectum.

Minùsque omne mecanicum
79 exercitium hanc facit operationem, sed illud quod pro moribus Regionis, solis ignobilibus, ac plebeis congruum, nobilibus verò omninò incongruum reputatur; Idque certam, ac generalem non recipit regulam, cum apud aliquas gentes, vel nationes, ex recepta, probataque consuetudine, etiam sordidæ mercaturæ, vel agriculturæ exercitium in re propria, cum ipsamet qualificata equestri, vel generosa nobilitate compatibile

reputetur ; Apud alias verò om-
ninò abhorritum, ac damnabi-
le sit, ideòque moribus deferen-
dum venit. C.

Iuris autem, ac Iuristarum
attentis regulis, ac traditionibus,
Agricultura conductitia, & in
re aliena, non autem in re pro-
pria nobilitati præiudicat; Mer-
catura verò parua, & mecanica,
quę per seipsum, non autem
magna, & intellectualis, vel per
scripturam, cuius exercitium
per famulos, ac ministros habea-
tur. D.

In vna, eademque familia,
quæ vnum habeat stipitem, no-
bilium, ac ignobilium compa-
80 tibilis concursus practicabilis
est, vt vna linea, vel colonellus
nobilitèr, alter verò ignobilitèr
vixerit, vel quod eiusdem lineæ
personæ diuersam habeant vi-
uendi normam. E.

Sin-

C. *disc.32. & seqq.*
D. *ibidem.*
E. *ibid. & tit. de iurepatron. disc.31.*

Singularum verò personarum indignitas, generis, vel familiæ nobilitati, nullum parit præiu-
81 dicium, quod ipsius tantùm indigni erit, vt ab ijs excludatur honoribus, ac priuilegijs, & fauoribus, quibus natura, vel maiorum merita, seù Principis gratia eum vestierat, ipse verò se spoliauit.

Maioris verò demeriti ille censendus est, qui in statu nobili natus, ignobilem ducit vitam, ignobilesque mores habet, quàm ille, qui à natura, vel fortuna, hoc beneficio est destitutus; Iste siquidèm excusatione dignus censendus est, si per eam maiorum viam ambulat, quàm inuenit; Ille verò bonam, ac nobilem à maioribus sibi paratam habens viam, eam deserit, ignobilemque, ac deteriorem indignè eligit. F.

Patris autem ignobilitatem filijs non obesse, communis est

F. *d. disq. 35.*

Iuriſtarum ſenſus; vbi auita po-
82 tiùs nobilia, quàm paterna
ignobilia veſtigia ſequantur; ſi-
cuti etenim in fideicommiſſis,
vel gentilitijs patronatibus, ac
iuribus, vel antiquis pacti, &
prouidentię feudis, ſucceſſoribus
ex propria perſona, proprioué
iure venientibus conceditur bo-
na, vel iura à Patre diſtracta,
vel neglecta recuperare, maio-
rumque ſtatum reſtituere, ſibi
obeſſe non debentibus patris,
aliorumuè prædeceſſorum cul-
pis, ac præiudicijs; Ità eadem
impellente ratione, in hac nobi-
litatis prærogatiua dicendũ eſt;
Niſi etiã Aui, aliorumuè maio-
rum, longa, & continuata ignobi-
litas, eodem modo, quo quæſita
eſt, in toto aboleuerit genere; Id-
que certam, ac generalẽ non reci-
pit regulã, cùm ab ijſdem Regio-
nũ moribus, alijſuè circumſtan-
tijs normam, ſeu deciſionẽ reci-
piat. G. De

G. *diſc. 33. & ſeqq. & d. diſc. 31. de iurepatronat.*

IV.

De titulis, & intitulationibus, aliisque nuncupationibus, & adiectiis, vel tractatibus.

LEgalium regularum incapax, ista titulorum, seu nuncupationum, & adiectorum materia videtur, cum locorum, & Regionum vsus, vel abusus,
83 temporumque conditiones totum faciant; Ipsa nostra ætate maximam desupèr edocente alterationem, ideòque locorum moribus deferendum est; Euidensque reputatur error eorum, qui cum antiquis moribus, vel formularijs, moderna volunt regulare tempora; Currentibus etenim moribus obediendum esse edocemur, non autem ex obliuionis sepulchris suscitanda ea, quę iam antiquata sint.

Ciuilium autem, seù Romanorum legum dispositione at-

tenta, siuè earum antiquorum Interpretum, & professorum
84 spectato sensu; *Illustris viri* titulus, magnatibus tantùm, qui Principum, Ducum, Marchionum, & Comitum dignitatem abusiuam, saltèm habeant, conceditur; Illo *perillustris* Regibus, ac Supremis Principibus, siuè Regnorum Vicariis, supremisuè moderatoribus, antiquorum Proconsulum, & Prçfectorum figuram gerentibus, vix concesso; Illo autem superlatiuo, quod *Illustrissimi* dicitur, solis Papæ, & Imperatori reseruatis.

Eo verò *spectabilis*, aliquibus magnis, primique Ordinis Senatoribus, & Magistratibus con-
85 gruo; Altero autem, *Magnifici*, qualificatis, ac generosis nobilibus, alijsque qualificatorum Magistratuum, siuè literarium, vel militarem habentibus gradum competente. H.

Hinc

H. *disc.*30.

Hinc itaque, quàm magna morum, ac temporum ſit mutatio, edocemur, dum illum,
86 qui ſolius Pontificiæ, ac Imperialis dignitatis titulus erat, pro noſtri ſęculi moribus irriſione quidem dignis, illæ vſurpant perſonę, quibus vix *Magnifici* congruat intitulatio.

Aliqua tamen Tribunalia iuridicum morem laudabilitèr
87 conſeruant, vt *Illuſtris* titulus Solis Magnatibus, Principum, Ducum, Marchionum, & Comitum dignitate coſpicuis tribuatur; Ille *ſpectabilis*, maioribus, ac primarijs Senatoribus, Magiſtratibus, & Conſiliarijs, qui à Principis, vel Supremi Vicarij latere ſedeant; Ille verò *Magnifici*, Conſiliarijs, alijſque magnorum Tribunalium Iudicibus, & Magiſtratibus, ac etiam Aduocatis, illiſque ſolùm qualificatis viris, qui æqueſtri, vel generoſa nobilitate fulgeant; Idque in iudicialibus nimia qui-

dèm commendatione dignum censendum est; Dedecet namque Iudices, qui vice, ac nomine Principis, vel Reipublicæ loquuntur, sæculi corruptos, & contemptibiles mores, vel abusus, ac illicitas, & temerarias nuncupationes canonizare, & sequi. I.

De iure etenim indebitos, siuè incongruos titulos, & nun-
88 cupationes assumentibus interdicendum est; Atque leges desupér proferri hanc refrenantes licentiam, commendabile reputatur. L.

Cognominis, vel familiæ, siuè alterius adiecti, vel stemmatum, siuè armorum, & insignium nouus vsus ab aliquo assumptus, ab eo, qui antiquiorem illius cognominis, vel adie-
89 cti, seù insignium antiquiorem vsum iam obtinet, Iudicis officium, & auctoritatem implo-
rante,

I. *d. dist.* 30.
L. *ibidem*.

rante, interdici potest, ob grauia præiudicia, quæ nobilitati, alijsque præeminentijs antiqui possessoris ità manare solent. M.

In Ecclesiastica; quoque hyerarchia ex eadem, vel simili ra-
90 tione præiudicij eadem iam ab aliqua Ecclesia, vel Ecclesiastica, seù pia Vniuersitate, aut à Cappella, vel Altari, assumpta nuncupatio, alteri Ecclesiæ, vel Cappellæ, siuè Altari, aut Vniuersitati, vel Congregationi prohiberi potest. N.

Patronorum verò præeminentiæ, in patronata Ecclesia, vel Cappella, sub iurispatrona-
91 tus pæculiari cadũt sede; Suamque paritèr sedem habent parochiales, vel capitulares, aliæuè similes.

Fratrum quoque, aliorumuè
92 sociorum, vel consortium, in-

M. *d. disc.* 10. *hoc tit.* & *in Supplemento tit. de Regular. disc.* 21. 31. & 32.
N. *d. disc.* 10. *hoc tit. disc.* 31. & 32. *de Regular.*

diuiduam rem, vel ius pro communi possidentium præeminentiales quæstiones forus audire solet in retentione, putà, clauium, vel scripturarum, aliorumuè iurium exercitio, quod sub præmissa patronatuum, ac altera hæredum sedibus cadit.

V.

De Ciuilitate, eiusque diuersis speciebus, ac effectibus.

PLures, diuersasque locorum ciuilitates, ab eadem persona eodem tempore obtineri, lex
93 concedit, pro eo plurium formalium personarum etiam incompatibilium concursu, quem eadem lex in eadem persona materiali, pro respectuum diuersitate admittit. O.

Ideòque plures habentur ciuilitatis species; Vna scilicèt natu-

O. *disc.* 36. *& seqq. & disc.* 104. *de Regal.*

naturalis, quæ ſub originariæ
94 vocabulo explicatur; Altera accidentalis, vel acquiſita, quæ domiciliaria dicitur; Et altera paritèr accidentalis, vel acquiſita, quæ priuilegiatiua, ſiuè occaſionalis ſit.

Naturalis autem, ſiuè originaria, plures quoque ſubalternas habet ſpecies; Vna ſiquidèm omninò vera, & propria,
95 tàm legalis, quàm naturalis eſt, quæ propriam, ac parentis originem in loco habeat, adeòvt nulla legis fictio, vel ſuppletio accedat; Altera paritèr magis naturalis, minorem habens fictionem, ea eſt, quæ ex propria natiuitate, ab eo extero patre, qui domiciliariam iam contraxerit in loco ciuilitatem, proueniat.

Tertia, quę naturę, & veritatis, in propria perſona, & ex propria natiuitate in loco, fomentũ habeat, ex extero tamen patre, caſualitèr, vel occaſionalitèr ſequuta.

Et

Et quarta ea, quæ maiorem habet legis fictionem, quia nempè in propria persona, propriauè natiuitate, naturalis desit veritas, originaria verò, ciuica pa-
96 terna qualitas filio eandem tribuit originariam ciuilitatem, illa matris nobilitatis ad instar hunc non producente effectum.

Quæstione cadente, an auita origo, eundem operetur effectum; Idque ex Regionum moribus, factiuè circumstantijs decisionem expectat; Ex ea potissimum distinctione, an diuersi loci natiuitas causatiua, vel occasionalis dici mereatur, quia nempè Pater, alijuè maiores, non vt domicilium, propria neglecta originaria patria contraherent, ibi morari contingat, sed officij, feudi, mercaturę, aulæ, vel professionis, seù artis occasione.

Isto etenim casu, originaria ciuilitas magis retineri dicitur,
97 vt alibi occasionalitèr natus,

ac si verè, & propriè in originaria patris natus esset habendus veniat, quamuis longa in diuerso loco fuerit mora maiorum, natales quoque ibi habentium P; In altero verò casu, formalis domicilij, cum omnimoda, vel aliqua originariç patriæ desertione, super auita, vel antiquiori originariæ qualitatis transmissione, maior viget quęstio, à Regionum moribus paritèr decidenda. Q.

Hinc duplicem quoque originariam qualitatem in eadem persona concurrere sequitur; Vnam scilicèt propriam; Alteram verò parentis; Quamuis
98 etenim occasionalitèr, vel causatiuè extrà patriam in diuerso loco natus, habeatur, ac si, verè, & propriè in ipsa patria natales habuerit; Adhuc tamen naturæ beneficium sibi non est denegandum, vt originarius

Ciuis

P. *locis supra citatis*.
Q. *ibidem*.

Ciuis illius loci dici mereatur, vbi verè natus est.

Dubitandi ratione cadente, vbi affectata sit natiuitas, quæ fraudis redoleat suspicionem,
99 quia nempè vxorem quis habeat in propria patria prægnantem, ad Metropoliticam, vel Regiam, seù aliàs magis qualificatam, & priuilegiatam ducat Ciuitatem, vt ibi edendus partus, illius Ciuitatis fauoribus, ac priuilegijs potiatur, ad patriam reuersurus; Idque varias habet sententias: probabilior verò ea videtur, quæ magis fauorabilis est, pro competentia illorum fauorum, ac priuilegiorum, quæ ius tertij directè non tollant, neque odium redoleant.

Domiciliaria ciuilitas ea est, quæ per exterum in aliena patria eligentem domicilium ac-
100 quiratur; Eaque vbi quæsita sit eosdem fauorabiles, ac odiosos operatur effectus, quos ipsa ori-

originaria, seú naturalis ciuilitas producit, cum ei assimilata sit, nisi munerum qualitas veram, ac naturalem pro loci moribus, vel legibus exigat, istamque fictam non admittat.

Maiores autem fori quęstiones hanc percutiunt veri domicilij acquisitionem, quando scilicét ea sequuta dicatur, pro
101 consueta opinionum scissura, varijs varia sentientibus; Aliqui etenim decennalem adminus desiderant habitationem; Alij ista non contenti, bonorum stabilium acquisitionem, ac vxoris susceptionem, onerumque supportationem exigunt; Probabiliùs verò est, vt facti potiùs, ac voluntatis, quàm iuris quæstio sit, ideòque certam, ac vniformem non recipiat regulam, solitusque sit pragmaticorum error, cum generalitatibus, vel cum particularium casuum rebus iudicatis desupèr procedere, cúm verè

ex

ex singulorum casuum qualitate, & circumstantijs, voluntatem includentibus, vel excludentibus decisio pendeat.

Longa siquidèm, imò longissima, diuturnaque mora, cum vxoris susceptione, liberorumque procreatione, atque
102 bonorum notabili acquisitione, pro frequenti praxi, dantur quoque in ijs, qui muneris, vel feudi, seù mercaturę, vel aulę, seù professionis occasione, in eo loco morentur; Non tamen exindè domicilium contrahunt; Et è conuerso breui incolatu, cum expressa animi declaratione, Ciuicorumque onerum, vel munerum susceptione, ac respectiuè admissione, verus quis efficiatur domiciliarius, ideòque Iudicis prudenti arbitrio, ex facti circumstantijs pro personarum qualitate, præsertim verò pro Regionum, seù locorum diuersis moribus regulando, commissa res est.

Tertia

Tertia magis ficta ciuilitas est ea, quæ merè priuilegiatiua sit, & quàm pro generali regula nobilitatis ad instar, solus Prin-
103 ceps concedit, eaque de Regalibus reputatur; Solius etenim supremę potestatis est, fictum reddere verum, atque veri operationem ficto tribuere; Subditis verò Ciuitatibus, vel Dominis, Supremi Principis Indulto cessante, eam solam tribuere conceditur ciuilitatem, quæ concedenti, atque ab eo dependentibus præiudicet, non autem, vt personę statum in omnibus firmet.

Quæstione cadente, cum consueta opinionum scissura, & varietate, an ad ciuicos fauorabiles effectus, solum priuilegium
104 eius, qui concedere valeat, sufficiens censendum sit, absque onerum supportatione, vel potiùs ista necessaria sit; istaque facti potiùs, quàm iuris quæstio quoque dicenda est, ex priuile-

uilegij tenore, & concedentis potestate, sinè ab ea interpraetatione, quàm obseruantia dederit, vel à locorum legibus, ac moribus decidenda.

Altera quoque ficta, seù occasionalis datur ciuilitatis species, quæ à loci dominio, vel
105 feudo, siuè à beneficio, vel officio resultat; Feudatarius etenim, & Baro, seù Dominus, in ijs, quæ feudum, vel dominium loci concernunt, non autem in aliis, quæ diuerso, ac priuato iure in eodem loco possideat, primus dicitur Ciuis, quamuis originaria, vel domiciliaria ciuilitas desit; Idemque fortiùs in Episcopo in vniuersa Diœcesi, in illis, quæ Episcopalem Dignitatem, vel Episcopalis Mensæ iura concernant; Et in Cathedralis Canonicis, ac dignitatibus, & respectiuè in locorum Parochis, siuè in loci Iudicibus, & Magistratibus: Occasionalis verò dicitur, vtpo-
tè

tè causa, vel occasione durante, solam habens durationem;
106 Adhuc tamen certæ, ac vniformis regulæ materia incapax censenda est, ex Regionum, seù locorum diuersis legibus, vel moribus recipiens decisionem, quæ pro effectuum quoque diuersa qualitate, diuersa esse solet.

Facti quoque, ac voluntates potiùs quàm iuris, eandem recipiens normam, vel decisionem, ex particularium casuum circumstantijs, ac Regionum, seù
107 locorum moribus, opposita est quæstio, in omnium præmissarum ciuilitatum desertione, seù amissione; Quamuis etenim pro consueta pragmaticorum præsertim ineptia, eadem dignoscatur opinionum scissura, multæque desupèr habeantur formalitates, ac generalitates, cum quibus leguleici vulgi turba procedere solet, ciuicum statum, vel ciuicos diuersi loci

actus

actus ponderando; Errorem tamen id continet, ob superiùs enunciatum plurium ciuilitatum compatibilem concursum; Ideòque eidem Iudicis arbitrio res commissa est, ex casuum circumstantijs, & argumentis regulando, potissimè verò ex ditionum, vel locorum legibus, vel moribus, atque ex effectuum magis, vel minus præiudicialium qualitate.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

